

ean Grenet: "Departamendua ez da deszentralizaziorako motorea"

ARGIA

01785

uska l Herriko Asteak a

KOLDI TAPIA

larrun

BERTSOLARITZAREN KEZKAK

JON SARASUA

Txillardegi

"Nik neure borroka ez dut geldituko"

baina...
hi n[on] bizi haiz?

egunero
www.argia.com

• SAREKO ARGIAKO ALBISTEAK • KANALAK: euskal kultura (hari@, aurkibidea, gure mendea), sagardoa, umorea •
• GAI BEREZIAK: bake prozesua, larrun, hauteskundeak, argiaren gai nagusiak • ZERBITZUAK: bilatzaileak, kioskoak
euskara, atsotitzak • SAREKO HERRIAK • ARGIA ASTEKARIA ON LINE • ERAKITAK • ELKARRIKETAK • GURE ARGIA

Argazkia: Alberto Eloze
Diseinua: argia S.A.L.

1.785. ZENBAKIA - 2000KO AZAROAREN 26A

■ Jean Grenet: "Euskal Departamendua ez da deszentralizaziorako motorea"

9

■ Euskal sindikatu nagusia kontraboterean

12

■ Txillardegui: "Nik neure borroka ez dut geldituko"

26

■ Migel Arretxe: "Euskal txontxongilo konpainien topaketa falta da"

38

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Jean Grenet.	
Mikel Asurmendi	9

EKONOMIA

Euskal sindikatu nagusia kontraboterean.	
Daniel Udalaiz / Katixa Garate	12

EUSKARA

Soziolinguistika institututik geroz eta gertuago.	
Jon Torner	16

GIZARTEA

Elkarriketa: Jon Oria.	
Erlantz Urtasun	18
Non egin zen Munduko Pilota Txapelketa 1970ean? Onintza Irureta / Igor Mujika	22
Luma arteko egunak.	
Asis Arbide	24
Elkarriketa: Txillardegui.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	26

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Laburren itzal luzea.	
Iñigo Bidetxea	36
Elkarriketa: Migel Arretxe.	
Joxemi Saizar	38
Orain Dela 30 Urte	40

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	44
Agenda	47
Telebista-Irratia. Iosu Etxaniz	48
Bizia	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Xabier Sarasua	8
Kultura: Gotzon Garate	32
Azkena: Jose Ignazio Ansorena	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen berron ediziorako laguntzaile:

kutxa gizarte-ekintza
obra social

BALIO
ZUEN, BAI,
LEHEN
MUNDURAT
ETORTZEA !!!

Aedieckg + Bixti €

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore
 Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun
 Jauregi, Xabier Letona.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3. eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria . . .780 lib./118,92 euro
 Espainia16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak . . .21.100 pta./126,81 euro
 Airez33.000 pta./198,33 euro

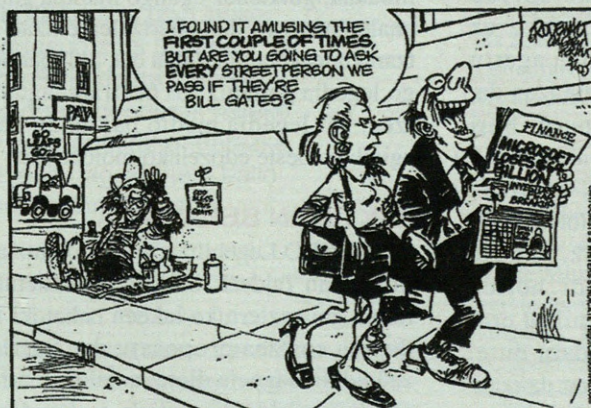
KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Amer, Austriako "Weiner Zeitung" egunkarian

Zutik, Gore eta Bush talkan. Eserita, Arafat eta Barak.

■ Rodewalt, Kanadako "Calgari Herald" egunkarian

Hasieran grazia egiten zidan, baina aurkitzen dugun eskale bakoitzari Bill Gates ote den galdetzen segitu behar al duzu? (Egunkarian: Microsoftek 64.000 milioi dolar galdu ditu).

Hiruko Txikian

ELBARRI

Mentaltzat hartzen gaituzte. Beren aginte eremua udaleku erraldoia bailitzan, gu bere bilakatze kolonizazio prozesuan zigorra habe, betiko kartzelaz mehatxatzen gaituzte. Epaitegietan bildu kondenak oso-osorik betetzearena aski ez, eta damua adierazi ez duenari betiko kartzela emanen omen diote. Obedientzia zibila. Horren aldeko kantuak behintzat dira azkenaldian maizen entzunarazten dizkigutenak. Oe, oe, oe. Oeka. Jakina da kantarik txatxue-nak ere berrepikatzearen poderioz bidea egiten duela arrakastatsuki. Macarena. Eta euskal edozerren aurka

"zernahik balio du" estrategia mozkin-tsua azkartuz doa. Galindo. Bertsio modernoak Internet du lanabes. Gure posta elektronikoen zenbait zerbitzari lekuko. Sabotajeak. Gau berean han eta hemen. Mehatxu zozo mozkorrez euskal webguneak itotzea izan dute helburu. Telebistako serie nazkagarrien antzera, jarraipena izango duen hastapena. Eta eraso hilkorretan dokto-retza eta eskarmentuak aski frogatuak dituztenez, argi, hauek kapaz baitira gauzatzeko. Beren udalekuan preso, gaitzerdi gurean bildu, sakondu eta azkartzeko gauza bagina ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

LEGEDI ANTISOZIALA

Duela bi asteko zutabeen Herri Ekimen Legegileak pobrezian diren pertsonentzako (200.000 pertsona inguru) eskatutako soldata soziala Eusko Legebiltzarreko batzordeak erabakitako 53.100 pezetatik pasatuko ez zenaren susmoa agertu genuen. Horrela izan da, oraindik kopuru hori behin-betikoa izan dadin urrats batzuk emateke badaude ere. Horrela erabaki dute EAJk, PPK eta PSEk. Alderdi horien ordezkariak milioi erdi pezetako soldata dute. Azal lodia behar da izan. Beraiek "bizi" beharko lukete hileko 53.100 pezetarekin! Soldata soziala horretan geratzen bada azkenean, Gizarte Agiriaren sustatzaileek esan bezala, Eusko Legebiltzarrek Gizarte Eskubideen Agiriaren alde egin beharrean agiri antisozial baten alde egin duela hartu beharko da kontuan. Arazoa ez da aurrekonturik ez dagoela. Nahi izanez gero, badago. Arazoa irizpide eta lehenasun politikoak dira. Azkenean EHk erantzun egin beharko dio Herri Ekimen Legegileak Gizarte Agiria defendatzeko ponentziara itzul dadin egindako dei publikoari ●

● DANIEL UDALAITZ

DESOBEDIENTZIA ZIBILAREN EZTABAIDA AZALERATZEN ARI DA

EUSKO Jaurlaritzak eta, zehazki, Sabin Intxaurrearen kontseilaritzak oso kritika gogorak jaso izan dituzte Juan Jose Martinez Leunda Justizia kontseilaritzako zuzendaria, Donostian urrian desobedientzia zibila bultzatu eta gai honen inguruan izandako atxiloketak salatzeako manifestazioan egon zelako. Esanguratsuenak EAEko Auzitegi Nagusiak egindakoak, eremu politikoan bete-betea sartuz eta egungo markoari tinko atxikiz. Ez da harritzekoa, dena den. Harritzekoa izan beharko ez litzatekeen moduan, gutxienez egungo markoa gainditzeko ahaleginean ari den abertzalearentzat, Jaurlartzan kudeaketan jardutea eta, aldi berean, egungo legedia gainditzeko neurriak laguntzen ari zela, bai legedia medio bai modu baketsuan egindako beste edozelako moldez ere.

BIKTIMEN BEHATOKIA

EUSKO Legebiltzarreko Biolentziaren Biktimen Lan Taldeak, biolentziak kaltetutako biktimen gaia aztertuko lukeen behatoki independentea sortzea proposatu du. Sufrimendua zabaldua dagoela diote lantaldean aritutakoek eta, beraz, alderdi guztiak, erakundeak, biktimen elkarteak eta adituek osatuko lukete behatokia. Biktimak nortzuk diren zehaztea, hauek

behar duten laguntza bideratzea eta gatazka humanizatzea lirateke behatokiaren helburu garrantzitsuenak.

ARZALLUZEN OIHARTZUNA

AUSTRIAN, Italian, Alemanian eta beste nonbait ere emango zuen elkarriketarik Xabier Arzalluzek azken boladan. Denetan hautsak harrotu dituzte bere adierazpenek, beti modu interesatuan eta bere berbak elkarriketaren testuingurutik aterata. Baina bera ere gertatuko denaren jakitun da eta, seguruenik, egin ere asmo zehatzez egingo ditu: EAEko hauteskundeak, Europa mailako oihartzuna, sozialistekiko negoziatzaileak lerro gogor bat markatzea... Ez da samurra hori zehaztea baina buruzagi jeltzalea txakur zaharra da eta, bizi ditugun

■ Behatoki proposamenaren aurkezpena.

B A H E A

• Teresa Toda kazetaria: "Independetzia lortzeko botuen %51 nahikoa litzatekeela esateagatik Xabier Arzalluz astintzen duen 'El Mundo' egunkariak honakoa idatzi zuen joan den osteguneko editorialean: 'Demokrazia bateko hauteskunde batean berdin da boto bakarraren aldearekin edo 10 milioi botoen aldearekin irabaztea'. (Estatu Batuetako lehendakariaren hautaketa dela eta idatzitako editorialean).

• Jose Elorrieta ELAko idazkari nagusia: "ETA armetara itzultzeak markatzen du egungo

ETROA

garaiotan, inozogia litzateke intentziorik ez dagoenik pentsatzea.

ESPAINIAKO PRINTZEA ETA SAIK

MILAGARREN saioaren ondoren dastatu dute ETBko "Bertatik Bertara"koek espainiar tertuliano eta komunikabideen fereka. Espainia-ko monarkia sakratuarekin egin zuten topo Andoni Aizpuruk eta enparauek. Ingelesekin dituzten harreman sakonak baliatuz, bi eremutan behintzat arreta gehiago jarri beharko lukete espainiar agintari eta komunikabideek: umore ingelesa eta errege familia batetik; eta Ipar Irlanda bestetik. Eta ondorioak atera.

ARRISKU SALAKETAK ITOIZEN

ITOIZKO Koordinakundeak ezagutzera

ERREFORMEN HASIERA

Aurreikusia zegoen legez, adin Txikikoen Legearen erreformari ateak ireki dizkio Espainiako Legebiltzarrak. Honen ostean beste erreforma andana bat etorriko da ETaren aurkako borrokan erabiltzeko: ETaren aldeko jarrerak eta biktimekiko umiliagarriak izan daitezkeenak zigortzea, espetxe zigorra osorik betetzea, bizitza osorako espetxe zigorrena proposamenak... Heriotz zigorrerako proposamena ere denbora kontua izan liteke. Eraginkortasun irudi bikaina lortzen du PPK, baina hutsean geratuko dena, denborak halako neurriek ezer gutxirako -gatazka konpontzeari dagokionez- balio dutela erakusten duenean.

eman duen txostenaren arabera, Itoizko Urtegiko ezkerreko mazelako lurren ezegonkortasunak arriskuan jar ditzake Agoitz, Zangoza eta Tuter, urtegia urez betetzen bada. Txostena Civitec enpresako aholkulari Arturo Rebollo ingeniari ezagunak egindakoa da.

A. ELOSEGI

■ Itoizko urtegiaren arriskua salatu da.

■ Lola Eguren.

IZPIAK

Lola Eguren, Inma Pinilla eta Juan Andion PSNko parlamentariak dimisioa aurkeztu dute, alderdiko idazkari nagusi Juan Jose Lizarberekin dituzten desadostasunak argudiatuz.

Euskadiko Alderdi Karlista legeztatu du oraintsu Barne Ministerioak. Harri-garria bada ere, karlisten alderdia legeztatu gabe zegoen nahiz eta, bere buruzagiek esan bezala, eskaera behin eta berriro egin izan duten.

Joseba Arregi Erostarbe euskal preso politikoa astean Espainiaratuko dute; 1992an Bidarten atxilotu ondoren, harrezkero Frantziako espetxeetan izan d.

Felix Alberto Lopez de Lacalle preso ohiak hilaren 13an ihes egin zuen bizitzera behartua zen Frantziako Aubussoneko hoteletik, leihotik izarekin egindako soketatik eraitsi ondoren.

■ Lopez de Lacalle.

testuinguru politikoa eta berau objetiboki ez da egokiena ELA-LAB aliantzaren tinkotze-rako, baldin eta baldintza batzuk ematen ez badira: autonomia maila bat, diskurtso bat, praktika bat eta oso ondo identifikatutako jarduera sindikal bat".

• Rafa Diez, LABeko idazkari nagusia: "Guri ere huts egin digu ELAK. Gu ere etsita gaude azken hilabete hauetan sindikatuen batasunaren eta lan gogorraren alde ELAK eman ez duenagatik".

• Jose Iriarte 'Bikila': "Aldaketa garrantzitsua egin behar da borroka moldeetan".

Burujabetzaren alde: desobedientzia

Euskal Herria nazio bat da eta autodeterminazio-rako eskubidea du. Nazioarteko hainbat itun eta deklaraziok aitortzen dio herri orori eskubide hori eta Espainia nahiz Frantziako estatuek ere sinatu dituzte agiriok, gainera. Horretaz gain, eskubide ezezik Euskal Herria eta Frantzia nahiz Espainia-ko estatuen arteko gatazka politikoaren konponbiderako ezinbesteko urratsa da autodeterminazioa gauzatzea. Gauzatze hau, gizarte eragile guztien parte hartzeaz eta sentsibilitate guztiak kontuan hartuz egin beharko da, noski. Hala ere, beste aukeren artean, berme osoz hautatu ahal izan beharko da estatuekiko berdintasun estatusa. Estatuek ordea, ez dute inolako borondaterik berez dagokion eskubide hori Euskal Herriari onartzeko.

Lehendik ere argi bazegoen, are nabarmenago utzi du borondate falta hau ETArek su-eten garaian Espainako gobernuak agertu duen jarrera inmobilitistak.

HORREXEGATIK, Euskal Herriak bere eskubideak burutze-ko beharrezkoak dituen baliabideez hornitu behar du bere burua. Udalbiltzaren gisako nazio mailako erakundeak ezinbestekoak ditugu, batetik. Eta horretarako alderdi politiko abertzale eta aurrerakoiek elkarlanean hasi beharko dute berrirori, Lizarra-Garaziko akordioarekin ekindako bideari jarraituz. Gizarte zibilak bere aldetik, protagonismoa berreskuratu behar du, zilegitasunez eta eraginkortasunaz jokatzuz. Bide horretan, desobedientzia zibil ez-oldartsua tresna ezin egiagoa du Lizarra-Garazirekin agerian geratu den gehiengo sozialak. Azkenik, Euskal Herriko alderdi politiko, gizarte eragile eta sentsibilitate guztietako jendearen arteko elkarriketa bidea ere ezinbestekoa da, gehiengo bideetik baina gu-txiengoak errespetatuz, denok onartzeko moduko urratsak emanez joan gaiten. Aipatutako hiru maila hauetan aritu da lanean ABK (Autodeterminazioaren BiltzarraK) orain artean eta, aurrerantzean ere, bide beretik tinko jarraituko du.

ABK, Herria Mugi eta Bai Euskal Herriari taldeetako kideen atxiloteta zentzugabeek ordea, desobedientzia zibilaren indarra eta zilegitasuna eta honi Estatuak dion beldurra ikusarazi die bati baino gehiagori. Donostian eginiko manifestazioan bide horri tinko ekiteko asmoa erakutsi zuen milaka herritarrek. Gehiengo soziala bide horretatik

joateko prest egon daitekeela pentsa daiteke. Herria Mugiren autoinkulpazio kanpainak gizarte eragileen artean izan duen arrakastak ere hori erakusten du. Asmo edo borondate hori artikulatzen asmatu behar dugu. Desobedientzia zibila, ekintzen bidez gauzatu behar baita, norbere etika edo kontzientziari jarraiki, ustez oker dagoen legea hautsiz (kametak, koteen matrikulak, euskaraz nonahi...). Lege-hauste zilegi horretan ordea, ez dago ekintza oldartsurik ez besterentzako kalterik. Norbere burua da kaltetua ateratzen dena, hasieran behintzat, lege hausteak ekar dezakeen zigorrarengatik. Baina norberak jasan beharreko zigor hori bera da legea injustoa dela agerian utziko duena. Horra tresna honen indarra!

DESOBEDIENTZIA zibileko ekintzek eta estrategiek zorrotzak behar dute izan gizon-ema-kume guztien eskubideen zein eskubide kolektiboaren defentsan; baita Euskal Herrian bizi eta frantziar edo espainiar naziotasuna mantendu nahi duten haien eskubideen defentsan ere. Honela, bide honetatik lortzen den emaitza denok onartzeko modukoa izango baita.

Historiari begiratu bat emanez gero, Mahatma Gandhi, Malcolm X, Luther King, Nelson Mandela eta beste hainbat iraultzaileen irakaspenek ildo honetatik abiatzera gonbidatzen gaituzte. Euskal Herriaren historian ere, inposaketan aurrean jarrera desobediente izan dugu euskaldunok. Intsumisioarena azken adibidea baino ez da. Orain ordea, desobedientzia zibil soberanistaren garaia heldu da. Gure euskaldun izaerari jarraiki eta historiari ikasiz, herritarrek parte hartzeko duten tresna zilegi eta eraginkor hori beharrezkoa dugun prozesu autodeterminatzaileen aplikatze-

koa, alegia. Estatu espainiarrak ere ezagutzen du desobedientzia zibilaren eraginkortasuna; badu intsumisioaren esperientzia eta horrexegatik zapuztu nahi izan du, ETArekin nahastuz, indarra hartu baino lehen. Denon esku dago amore ematea ala Euskal Herri hobe baten alde bide zilegizko honi tinko baina zorrotz ekitea. ABK-k, prest agertu diren beste hainbat gizarte mugimendurekin batera, konpromiso maila ezberdineko ekintza desobeditzaileak martxan jartzeko asmoa du, norbere inplikazio maila eta aukeren arabera, prozesu autodeterminatzaile honetan denok parte hartu ahal izan dezagun ●

MONIKA DEL VALLE

Xabier Sarasua
ABKko biltzarkidea

*“Estatu espainiarrak ere
ezagutzen du desobedientzia
zibilaren eraginkortasuna;
badu intsumisioaren
esperientzia eta horrexegatik
zapuztu nahi izan du,
ETArekin nahastuz, indarra
hartu baino lehen”*

Baionako Jean Grenet auzapezarekin biltzean, datozen udal bozketaz jarduteko gogotsu aurkitzea espero genuen. Grenetek ez ditu herri bozkak gogoan, alta. BAM Aglomerazioko presidenteorde eta Erregioko kontseilari hau eguneroko zereginaz omen dago arduratua.

“EUSKAL DEPARTAMENDUA EZ DA DESZENTRALIZAZIORAKO MOTOREA”

Baionako Herriko Etxeak eraikiko duen Zenith edo aretoaren inguruan eztabaida bat jalgi da BAM (Baiona-Angelu-Miarritze) Aglomerazioan. Zehaztuko al zeniguke zertan den proiektu hau?

BAM Aglomerazioaren handitasuna kontuan hartuta, kultur eta kongresu aretoen eremuan gabezia bat dugula ohartu gara. Alegia, 75.000 bizilagun dituen BAM Herrien Erkidegoak kultur azpiegitura sendoago bat merezi duelakoan gaude. Baionako antzokia zaharkitua da, ez da nahiko. Miarritzen badaude mistoak diren hiru antzoki edo kongresuetarako areto. Alta, ez dira aski egungo beharrei erantzuteko. Hartara, gure udaletxea egungo kultur beharretarako eraikin moderno bat hasia da lantzen. Eraiki nahi duguna ez da Zenith bat, kultur espresio ezberdinen garapenerako proiektu misto bat baizik. Kultur kontzeptu berri bat landu nahi dugu eta eliteko kultur eta herri kultur ekitaldiak bilduko dituen areto bat eraiki horretarako. Besteak beste, 2.300 eserleku eta 400 eserlekuko bi gela leudeke eraikinean, ekipamendu modernoena barne.

■ **Bestalde, Baionako barnealdean eraikitzen ari zareten multizinemaren aurkakoak jalgi dira. Bere kutsu arrotza eta kokapenarengatik kexu nonbait. Zertan datza proiektu hau?**

Beti daude, printzipio hutsez, kontra dauden sektoreak, multizinema hauek arrotz kutsua dutela diotenak, eta abar. Harritzen nauena hau da: Tarnoseko auzapez komunistak bere herrian multizinema bat eraiki duela eta Baionakoaren aurka manifestatu diren horietako asko ez direla haren aurka manifestatu. Beraz, nihaurek kritika hau erlatibizatuko nuke.

■ “Otsaileko bigarren hamabostaldira arte ez dut bozkez hitz egin nahi”.

Lehenik eta behin, ni multizinemaren aldekoa naiz, zinetoki trazionalak ez bezala, ikusleei erosotasuna ekartzen die-lako. Honen seinalea dugu zinera joaten ez zen jende asko zinera joaten hasia dela. Bigarrenik, hiriaren barnealdean dagoela? Eiki. Hiri barneko bizimoldea zailtasunean dago eta bertako bizitza suspertu nahi dugu. Baiona Tipian zabaldu den Megadenda ez da ustekabea egin, halabeharrez baizik. Multizinemak 600.000 ikusle ekarriko ditu urtean. Ibai ertzean dago, leku karismatiko eta enblematiko batean. Hirigune bereziak aztertzen dituzten udaleko arkitekto guztiekin mintzatu gara eta proiektua Parisen aurkeztu. Ikuskapenaz arduratzen den batzordearekin mintzatu gara. Betebeharreko baldintza guztiak bete dira eta baimen guztiak jaso ditugu aho batez. Gainera, inkesta publikoa egin da, baionesen %

83 alde paratu direlarik. Harriz, beiraz eta zurez egin izanen da eta 80 milioi libera (2.000 milioi pezeta) balioko du. Gainera, proiektu honekin batera ‘Arte eta Entseguetarako’ hiru gelako zinetoki bat egingen dugu Saint Esprit auzoan. Zinetoki honek 550 eserleku izanen ditu eta 13 milioi libera (325 milioi pezeta) balioko du. Zinearen espresio guztiek leku izanen dute Baionan.

■ **Heldu den martxoan herri bozak burutuko dira. Zeintzuk dira auzapez gisara jarraitzeko dituzun aukerak? Zure programa egin al duzu?**

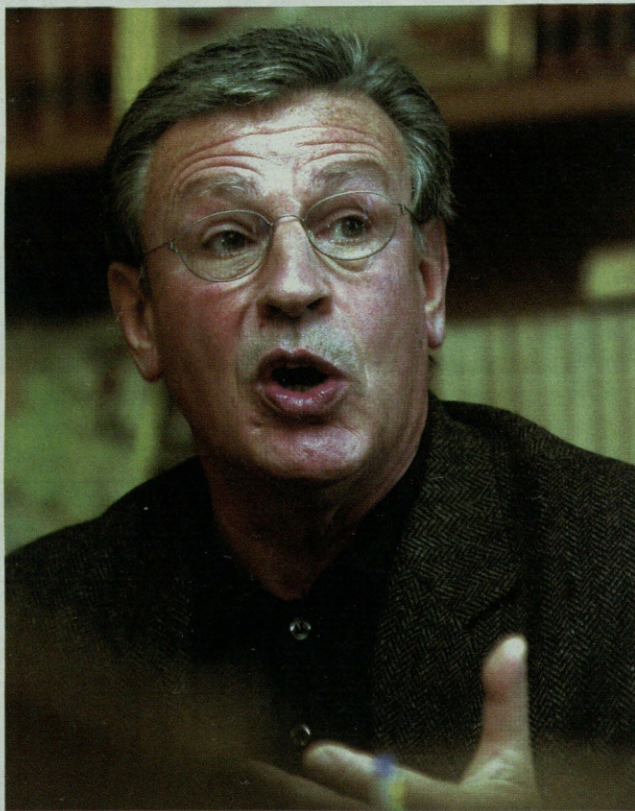
Oraindik ez dut publiko egin nire berraurkezpene, eta ez dakit ere zeintzu diren nire aukerak. Hauteskundeak irabazteko udal taldearen lana da gehien kontatzen duena. Hortaz, lehenbizi legealdi honetako bilana egin behar dugu, eta horren arabera programa bat. Otsaila-

ren bigarren hamabostaldira arte ez dut hauteskundeetaz mintzatu nahi. Udal kontseiluko kideekin hitz egin da dut gai honetaz. Uneon, gure betebeharreri atxikitzeaz baino ez dugu pentsatzen, lan asko dugu egiteko eta ez dugu bozkei buruz hitz egiten denbora alferrik galdu nahi. Unea iritsita gure bilanaren berri emanen dut, zein izanen den hurrengo udal taldea eta gure programa aurkeztuko ere bai. Oposizioaren taldea bere programa aitzinatzea eta kanpainan egotea normala da, guk ez dugu bozken aurretiko sei hilabetetan horretan aritu nahi, guk udalaren kudeaketa ziurtatu behar dugu.

■ **Beste gaietara etorriaz. Nola ikusten duzu zure eserlekutik Pays izendapena eta deszentralizazio gaia, oro har?**

Pays izendapenak berea egin du. Honez gero ez da eraginkorra. Miarritzen erakundetzeari eta deszentralizatzeari buruz egin den bilera oso esanguratsua izan da. Hau da, deszentralizaziorako bidean Erregioaren egitura garrantzizkoa dela berretsi da, baita egitura honi erraztasunak eta eskuduntza gehiago eman beharra ikusi ere. Halaber, berretsi da ere, Aglomerazioak ekonomia eragapenerako etorkizun handiko egiturak direla. Gainera, deszentralizazioaren bidean katebegi ahulena Departamendua dela aipatu da. Deszentralizazioaren testuinguruan erakunde bat mehatxatua bada, Departamenduarena dela baieztatu da. Uneon, Erregioaren eta Herrien Erkidegoen oinarrien gainean garatzen ari gara.

Azken honek zeregin gero eta garrantzitsuagoak ditu Landak eskualdearekiko nahiz Gipuzkoarekiko garapen eta harremanetan; Iparraldeko barnealdearekiko garapenean eragina geroz eta handiago duelarik. Departamenduak, aldiz, ez du horretarako eskuduntzarik. Departamenduaren eskuduntzek ez dute eragina ekonomian, bere aurrekontuaren % 60 soziala da; kultura, kirola eta azpiegiturei zuzenduak besterik ez. Departamendua ez da deszentralizazioaren eta garapenaren bidean egungo motorea.

■ "Hegoaldea ixten ari da berriz ere Europari buruz".

■ **Baiona-Donostia Euro-hiria da Ipar eta Hegoaldearen arteko harremanak garatzeko proiektua. Nola ikusten duzu proiektu hau Hegoaldean gatazka berriz ere gogortu denean?**

Indarkeriak arazoak sortarazten dizkigu guztioi, Ipar nahiz Hegoko euskaldunoi. Euro-hiria da egun bi aldeetako elkarlana bidera dezakeen instituzioa.

■ "Batzuk euskal-espainolak eta besteak euskal-frantsesak izanagatik Ipar eta Hegoa elkarrekin gara dezakegu"

Indarkeria tartekoa izanik ere proiektu honek segitzen du lanean. Ordea, proiektuak zehaztu eta burutzeko unean indarkeriak zailtasunak sortarazten ditu.

Hemengo populazioa oso hunkitua da bestaldean gertatzen denarekin, eta ez ditu ulertzen biolentzia erabiltzearen arrazoiak. Hego Euskal Herriak duen autonomia maila ezaguturik harritzen gara muturreko jokamolde bortitz horiekin, ez dugu ikusten indarkeriaren praktikak zer ekar dezakeen egungo harremanetarako. Europari buruz zabaldu

beharrean Hegoaldea ixten ari da, berriz ere. Gure xedea Hegoaldea eta Iparralde aldi berean garatzea bada, kezkatzeko modukoa da egungo egoera. Gainera, bestaldeko gure adiskideek bizia arriskuan dutela jakitean galdera asko egiten diogu gure buruari. Pena izugarria da. Are penagarriago zein herri zoragarria dugun eta berton bizitzeko dugun suertea ikusita. Batzuk euskal-espainolak eta besteak euskal-frantsesak izanagatik Iparra eta Hegoa elkarrekin gara dezakegu. Egungo muga birtualak eta biolentziak ez lukete proiektu komun bat garatzea oztopatu behar. Gauza asko dugu amankomunean egiteko eta indarkeriak zoritxarrez proiektu hau gibelarazten du.

■ **Erregioaren bidea seinaltatu duzu deszentralizazioa gauzatzeko molde egokiena. Zertan da 'Garapen Eskema'ren bidez osatu behar den Hizkuntz Kontseilua?**

Kontratu-Plana gauzatzen ari gara eta kultur elkarteek ez dela aski kontsideratu dute. Beti da eskas. Baina, kasu, lehenago ez zen fitsik. Hautetsien Kontseiluan Kontratu-Planari buruzko hobekuntza bat aurkezteko eta eztabaidatzeko asmoa dugu. Ni adi eta biziki motibatuta nago. Euskal kulturaren aldeko herrien arteko sindikataren (SISCB) presidentea naiz.

Kultura dioenak hizkuntza dio, beraz oso atal garrantzitsua da. EKEK(Euskal Kultur Erakundea) zeregina funtsezkoa betetzen du egun, Hizkuntz Kontseilua ez baita eratu oraino. Uneon, erakunde honen esku dago

aferra, horretarako bitarteko bereziak eman baitzaizkio. Hizkuntz Kontseilua EKEtik beretik sor liteke, eta beharrezkoa bada, beste gisa batez ere bai. Bizkitartean, denbora galdu gabe, egitura eraginkor bat sortu behar dugu. Hortik jalgiko diren proposamenak eztabaidatzen segitu behar dugu hautetsien artean, baita gaiari dagokion ministerioarekin.

■ **Miarritzen izan zen estatuburuen goi-bileraren karietara izan istiluengatik kexu agertu zinen. Frantziako goi-instituzioetatik telefono dei baten falta**

ere aipatu zenuen. Igurikatzen zenuen deia jaso al duzu?

Eliseo egoitza telefono dei bat izan nuen azkenik. Jacques Chirac presidentearen idazkari batek deitu zidan Errepublikako presidentea oso atsekabetua zegoela gure hirian gertatu ziren istiluekin eta Baionari bere sustengua ekartzen ziola adieraziz. Baionan gertatutakoan mesprezatuak izan ginela uste dut, hala ere. Ministro batek telefono dei bat egi- tea, munta handiko izan gabe ere, onuragarria izan daiteke une batez.

■ Ezagunak dira Departamenduaren aferan Lionel Jospin lehen ministroarekin izaniko ezberdintasunak. Nola dago gaia?

Lionel Jospini orain bi urte luze gutun bat idatzi nion Departamenduari buruzko eztabaidaren -sobera luze iraun baitu- argudioak eta prozedurak gaizkoatuak zirela erranez. Lehen ministroa den aldetik jarrera bat har zezan eskatu nion: 'Edozein dela hartuko duzun erabakia errespetatu eta beteko dugu. Onerako izanen dela uste baitugu finean. Aitzitik, ez baduzu jarrera argia eta garbia hartzen, aferan hau gaizkoatuko da', erran nion. Ez dut arraposturik ukan, ezta gutuna jaso izanaren erantzuna ere. Ez dut suertetik ministroekin. Lehen ministroaren aldetik zartako bat jaso dugula uste dut. Beraz, Departamenduen eztabaida surrealista iruditzen zait. Miarriz erran den bezala, Departamenduen egitura kinkan badago, batzuk alferriko eta berandu heldu den gerra batean sartu ote diren impresioa dut. Nik bi galdera pausatzen ditut. Bat: baligarria al da Departamenduen egitura? Une honetako beharrak ikusirik zalantzan jartzen dut. Bi: ni konbentzitua egon ez arren, eman dezagun onuragarria dela. Ordea, une hau aproposa al da Euskal Herrian bizi dugun egoera politiko nahasiarekin? Bada, ez! Alta, nik errespetatzen ditut baietz esaten dutenak.

■ Iparretarrak erakundeak bere ekin- tzak berrabiatu ditu. Zer irakurketa egiten duzu IKen itzulera?

Hegoaldean ETak indarkeria berrabiatu duen unetik eta kontuan harturik ETak eta IKek helburuak berberak dituz- tela -Euskal Herriko lurraldetasunaren batasuna eta independentzia- hemen ere espero genuen IKek Hegoaldeko abertza- le erradikalek daramaten estrategia ber-

JITEA ALDATU DUEN AUZAPEZA

Henry Grenet auzapez ohia- ren semea da. Aita medikua izan zen eta bera ere bai. Politikaren harra daraman familia da Grenetarra alta. Lau urte joan dira azken aldiz elkarrizketatu genuenetik. 60 urte gaindituak ditu. Artean, Asanblea Nazionaleko diputatu aulkia galdu zuen sozialistekiko lehian. Euskal abertzaletasunarekiko mintza moldea aldatu duen politikaria irudit- u zaigu Jean Grenet.

berari jarraitzea. Nik nahiko nuke bestaldean bizi den egoera latza konpontzea. Baina, egiazki, ez dakit nola. Hegoaldeko indarkeria modu kutsagarri batez hona heda dadin posibilitateaz beldur gara. Espero dut ez diezaigula uki han bezala. Posibilitatea ez da guztiz baztertua eta zuhurrak izan behar dugu, ordea.

■ Azkenik, zein da zure iritzia Demoak taldearen ekintzez?

Ekintza hauek umorezkoak dira eskuarki. Talde honek darabilen izena harrigarria da, alta. Beren burua demokraten eksklusibitatea hartzea gehiegizkoa iruditzen zait, lurralde demokratiko eta errepubli- karra den batean bizi baikara. Demoak delako hauek molde ez biolentoen bidez aritzea estimaga- rria da hala ere. Biolentzia erabili gabe beren aldarrikapenak aditzera ematea ongi dago. Molde honetara, demokrazian bizi garela eta biolen- tziaren erabilpena onartezina dela erakusten baita aldi berean. Espre- satu, manifestatu edo hitz egin ezin den lurralde batean bizi bagina, tira! Baina ez da hemengo kasua ez

Hegoaldekoa. Ez gara Francoren garaian, inola ere. Han nahiz hemen eztabaida eta hauteskunde libreak daude. Hemen bio- lentziaren bidez bizikidetzat hautsi eta gizartea bere aldera behartuta eraman nahi duena gutxiengo faxista bat da, eta ez demokrata ●

◆ MIKEL ASURMENDI

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@euskalnet.net • www.eskura.com

Abenduaren 1 eta 2an ELA sindikatuak X. Biltzarra egingo du Bilboko Erakustazokan. 1997ko Biltzarrean ekindako bideari jarraitu nahi dio gizartearen eraldatzeko eta konfrontazioa indartzeko estrategia lerroetan eta sindikatu ereduaren sakonduz, egungo errealitateari egokituta.

EUSKAL SINDIKATU NAGUSIA KONTRABOTEREAN

Globalizazio neoliberalaren aurrean, langileria indarra galtzen ari den egoeraren aurrean, Euskal Herria jasaten ari den subiranotasun hutsunearen eta bazterketaren aurrean, Euskal Herrian afiliatu gehien duen sindikatuak proiektu alternatibo bat bulztatu nahi du. Bide horretatik, gainerako sindikalgintza abertzalearekiko harremanak, batez ere LABekiko harremanak, sakontzeari ematen dio lehentasuna, nazio mailako edo nazioarteko bestelako elkartasunerako bideak ahaztu gabe. Horrela nabarmentzen da ELAK azken hilabeteotan eztabaidatu duen eta funtsezkoak izango ez diren zuzenketa txiki batzuekin X. Biltzarran onetsiko duen ponentzia orokor bakarrean. Zantzu guztien arabera, berriro ere Jose Elorrieta hautatuko dute idazkaritza nagusirako.

Euskal Herrian 90.256 afiliatu dituen sindikatuko 736 ordezkari esku hartuko dute biltzarran. Horieta 350 eskualdeetako batasunetatik datoz, beste 350 federazio profesionaletatik eta gainerako 36ak Batzorde Nazionaletik. Bertaratuko diren kideen adinaren batez bestekoa 41,73 urtekoa da, eta horiek 11,65 urteko antzinatasuna dute. 35 urtetik beherako 186 ordezkari izango dira (%24,46); eta 175 emakume (%23,78). Bi biltzarretan esku hartu duten ordezkariak

207 dira (%28,12) eta ordezkari berriak 322 (%43,76).

SINDIKATUEN ERRONKAK TETUINGURU GATAZKATSUAN. X. Biltzarrerako ponentzian biltzen diren aipamen batzuk ekarri nahi ditugu orri

■ 1997ko autogobernuaren aldeko kontzentrazioan, Gernikan.

hauetara, datozen urteei begira sindikatu abertzaleak izango dituen erronka nagusiak ezagutzeko. Erronka horiek zein izango diren jakiteko globalizazio neoliberalak ezarritako egoera aztertu dute, langileria indarguturik galera bat sumatzen ari direla kontuan izanik.

Bost erronka nagusi nabarmentzen ditu ELAK: etsipen ideologikoari aurre egiteko proiektu alternatiboa proposatu beharra; gestioan oinarritzen den sindikalgintzaren ereduaren aurrean aurkako botere bat eraikiko duen ereduaren beharra; lerratze korporatiboari aurre egiteko elkartasunezko balioen inguruko militantzia sendotu beharra; neoliberalismoari aurre egiteko gizartearen kohesioa indartu beharra; instituzionalismoari aurre egiteko ezarpen sindikalak sendotu eta berritu beharra.

Lehen erronkari dagokionez, ponentziak aipatzen duenez, egoera korapilatsuan aurkitzen da sindikalgintza. Eta hori ez da besterik gabe ekonomia egoeraren eta haren ondoriozko prekariotasun, langabezia eta gizarte

bazterketaren eraginez gertatzen. Halaber, ez du esan nahi ezta ere langileek beren nortasuna "betidaniko klase balio" gisa ezagutzen ditugun haiez kanpo erai-ki behar dutelako denik. Berdintasuna, justizia eta elkartasuna beti bezain garrantzitsuak, edota inoiz baino beha-

mezkoagoak, izaten jarraitzen dutela esan ondoren, eta etorkizuneko programak eta borroka ereduak aldatu beharko direla adierazi ondoren, ponentziak dio bideragarria dela neoliberalismoari aurre egingo dion proiektu alternatiboa osatzea, izan ere ezker ez baikaitu behartzen indarrean dauden jardunbide ekonomiko eta sozialak ezinbestekoak eta gaindiezinak direla sinestera. ELAren ustez, enplegu gehiago eta hobe, fiskalitate zuzenagoa eta langileen bizimoduaren duintasuna ziurtatuko duen gizarte babesa "ezinbestekoak eta eskuragarriak" dira gaur egun.

Bigarren erronkari dagokionez, berriaz, IX. Biltzarrean sindikalgintza errebindikatzaileren alde eta afiliazio handi baten bidez gizartearen ondo erroturiko sindikalgintzaren alde hartutako bidetik jarraitzen dute, ordezkariak soilean eta erakundee-

■ 90.256 afiliatu ditu ELA-k

ELA, duen afiliazio handiagatik, %74an autofinantzatzen da, sindikatu abertzaleak aldizkari honi emandako datuen arabera. Horrela, urriaren amaieran, 90.256 afiliatu zituen, horietako 82.300 EAEn eta 7.700 Nafarroan. Afiliatuen %30,48 emakumeak dira eta %23,04 35 urtetik beherakoak. Hurrengo biltzarrerako, hau da, 2004. urterako 100.000 afiliatu izatea espero dute.

Lanean ari diren afiliatuen kuota hilean 1.700 pezetakoa (68 libera) da. Langabeziaren ordaina jasotzen duten langabetuek 1.275 pezetako kuota

dute, eta pentsiodunek eta langabeziagatik ordainik jasotzen ez duten langabetuek 850 pezetakoa. Horrek esan nahi du, afiliatuek ordaintzen duten kuotarekin, afiliatu gehienak lanpostudunak direla kontuan izanik, ELAk urtean 1.600 milioi pezeta (64 milioi libera) inguru biltzen dituela. Greba kasuetarako osatzen den erresistentzia kuxara kuotaren %25 bideratzen da. Esan dugunez, sindikatuak berak adierazitakoaren arabera, bere gastuen %74 estaltzen dute kuoten bidez, eta, beraz, gainontzekoa diru laguntza bidez estaltzen dute, baina horren daturik ez zaigu eman ●

MONIKA DEL VALLE

■ Presoen Euskal Herriratzearen aldeko ekaineko baraualdia irudian.

tan esku hartze hutsean geratzen den sindikalgintzatik urrundu nahian. Bi edo hiru alderdiko erakunde foroetara lotzen eta baldintzatzen duten euskarri materialak dagoeneko baliorik ez dutela adieraztearekin batera, ponentziak dio aurkako boterea eraikitzean oinarritzen den ereduak, sindikal arloan nahiz gizarte arloan, bere itunak ondo zehaztu beharko dituela, zeren batuketak kenketa bihur baitaitezke sindikalgintza eredu kontrajarriak bateratu nahi direnean. Horregatik esaten dute hain zuzen, gehigarri diren batuketak lortu behar direla, "erakunde mailako onarpenaz kezkatzen ez diren gizarte eta sindikatu eredu errebindikatzailerekin bat eginez".

Hirugarren erronkan ageri denez, indarrean dagoen neoliberalismoak lotura kolektibo eta sindikal guztiak suntsitu

RESA GUIPUZCOANA, S.A.

GIPUZKOAKO KONTZESIONARIO BAKARRA

N-1 444. km.a
Billabona (Gipuzkoa)
Tel.: 943 69 04 00
(8 linea)

Arlo guztietan aitzindariak

■ LAB-ekiko ekintza batasuna eta sindikatuen autonomia

ELAren X. Biltzarrerako ponentziak LAB sindikatuarekiko ekintza batasunaren aldeko bidetik jarraitzen du, nahiz eta onartu ETaren su-etena amaitu ondorengo egoera politiko berrian krisialdi sakonean dagoela, aldi berean bien arteko gatazka horren erroa LAB sindikatuak ENAMekiko duen autonomia urritasunaren ondorio dela adieraziz. ELAk dio betidanik defendatu izan duela edozein mugimendu politikorekiko ezinbestekoa den autonomia hori.

Ponentzian agertzen denez, ELA eta LABen arteko elkartasuna, gehiengo sendoa osatuz, erreferentzi garrantzitsu bihurtu da sindikalgintzari dagokionez ez ezik gizarte eredu baten egituraketan ere. Nolanahi ere, egoera politikoaren aldaketak krisialdi sakona eragin du, gatazka eta ereduaren arteko aurkakotasuna sortaraziz elkartasun horretan.

Bi sindikatuen artean, ponentziak jasotzen duenez, autonomia politikoari buruzko kultura eta ibilbide guztiz ezberdina nabari da, eta egoera politiko berri honetan ikuspegi ezberdin horrek indar handia hartu du eta bien arteko gatazka eragin du.

ELAren iritziz, egoera berri hau LABek bere proiektua hedatu eta sendotzeko aukera bezala hartu du, ELArekiko proiektu alternatibo gisa aurkeztuz eta lehia zuzenean sartuz. Ponentziak ez du ukatzen LABek bere proiektu alternatiboa bultzatzeko eta jarraitzaileen oinarria zabaltzeko duen eskubidea eta legezketasuna, baina dau den espazioez jabetzeko lehiari lehentasuna emateak elkarlana eta elkartasuna indartu ahal izateko ondorio kaltegarriak ekartzen dituela azpimarratzen du.

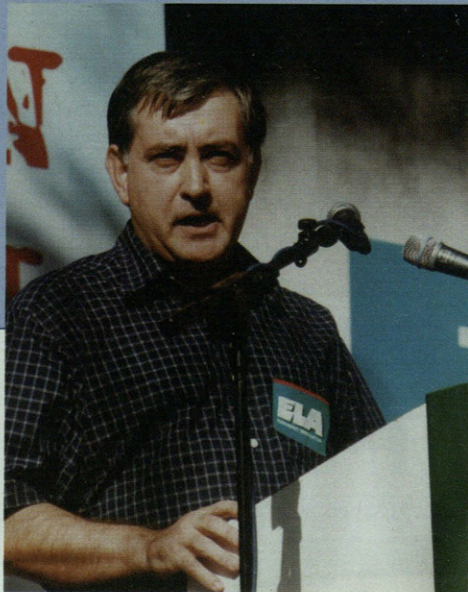
Sindikatuen autonomia bere ereduaren funtsezko ardatz gisa aldarrikatu arren, ponentzia idatzi dutenen iritziz "sindikatu abertzalea gizartea aldarazteko benetako alternatiba

(indarrak) batzeko gai baldin bada", eta horregatik ELAk, sindikatu nagusia den heinean, bere gain hartzen du konpromisoa "ELA eta LABen arteko elkarlana lortzeko ahaleginean behar den sakontasunez aritzeko". Jakin badakite ez dagoela beste inolako elkartasun aukerarik, eta, hortaz, beren jokabideekin autokritikoak izateko prest ageri dira, zeren "bide eginek edo nolabaiteko prepotentzia baten tentaldiak ez baitute ezertan laguntzen dinamika bateratuak lortzeko".

Ahalegin eta leialtasun hori, besteak beste, negoziazio kolektiboen esparruan gauzatu beharko litzateke. Negoziaketan plataformak, dinamikak eta mobilizazioak egituratzea eta bi erakundeek bere egiten dituzten joko-arau batzuk betetzea guztiz garrantzitsua da. Ponentziaren egileek diotenez, ezinezkoa da sindikalgintzan batasunez jokatzea negoziazio kolektiboetan batasunez jokatzeko ez bada.

Sindikalgintzaren batasun honen ildotik, beste sindikatu txikiago batzuekin, hala nola ESK, EILAS, HIRU eta EHNERekin, elkarlan iraunkorrek bideratzearen alde agertzen da ponentzia, kontuan izanik dagoeneko hainbat ekintza bateratu burutu izan dela horiekin eta honelako elkartasun batek, kuantitatiboki hainbesteko ekarpenik ez egin arren, kualitatiboki garrantzi handia izan dezakeela.

Azkenik, ponentziak ez du aipatu gabe uzten sindikatuen arteko batasunak duen nazioarteko alderdia. Batetik, aitortzen dute, beren errealitatea ezaguturik, ezinezkoa dela nazioartean protagonismo izugarria izatea, baina, bestetik, adierazi nahi dute sindikatu abertzaleak sindikalgintzako nazioarteko erakundeetan, mundu mailan (CIOSL, CMT) nahiz eskualde mailan (CES), egotea eta aritzea dela bide bakarra arazoak eta konponbideak ezagutzeko, eztabaidatzeko eta, ahalmen eta arduren heinean, eginkizunak eta ekimenak elkarrekin burutzeko ●

■ Jose Elorrieta da idazkari nagusia.

nahi ditu, eta "sindikatuen neokorporatibismoa" eragiteko arriskua dago. Horregatik nabarmentzen du ponentziak, langile multzo jakin batzuen alde arituko diren interes talde bihurtzeko arrisku handia dutela sindikatuak, afiliatuen multzoari bermatzen zaizkion zerbitzu batzuk eskaintzen jarraitu arren. Bide horretatik lerratzea eragozteko, ekintza sindikalaren bitartez gizarteko zati baten bazterketari aurre egitea eta militantzia elkartasunezko balioen inguruan sendotzea proposatzen du.

Gizartearen kohesioa sendotzea da ELAren laugarren erronka. Beraz, nego-

ziazio kolektiboari loturiko betidaniko jarduera sindikalariekin batera, aro berri honetarako, oinarri ideologikoan nahiz jarduera arloan, ongizatearen esparruko gaiak, hala nola gizarte babesa, fiskalita-

tea eta gizarte soldata, oso aintzakotzat hartzen dituen jarduera bultzatzea proposatzen du txostenak.

Azkenik, txostenaren bosgarren erronkaren arabera, sindikalgintzaren jarduera ezin da "jokabide instituzionalisten" menpean geratu, zeren hainbat ekimen instituzionalen garrantziari ukorik egin gabe, sindikalgintza abertzalearen benetako indarra afiliazioa hobetzen eta gazteak eta emakumezkoak barneratu eta biltzeko antolamenduak berritzen saiatuko diren pertsonengan eta taldeetan baitago ●

◆ DANIEL UDALAITZ
◆ KATIXA GARATE

■ Eusebio Alberdi, ELAko ekintza sindikaleko arduraduna: "Jende gehiagok lan egiteko posibilitate bakarra ordu murrizketa da"

ELAk kongresu honetan gizarte eredu alternatibo bat proposatzea du helburu. Zeintzuk izango lirarteke eredu alternatibo horren ardatzak?

Guk pentsatzen dugu eredu soziala herri honetan oso gutxi garatuta dagoela eta hori aldatu behar dela. Guk ponentzian horri kontrabotere sindikalgintza deitzen diogu. Hemen dagoen gizarte instituzionalizatu horretatik kanpo badago gizarte orokor bat bere bizitza baldintza txarretan egiten ari dena eta guk hori aldatu nahi dugu. Langabeziarik gabeko eta lan baldintza onak dituen Euskal Herria nahi dugu. Hori lortzearen, babes sozialaren alde eta bazterketa sozialaren kontra egingo dugu lan.

■ **Gizarte eredu alternatibo horretarako, zein sindikatu antolamendu proposatuko du ELAk kongresu honetan?**

Langileria eta gizarteko baztertuekin konprometitu egin behar dugu lan, sindikalgintza herrikoia egin behar dugu eta ez instituzionalizatu.

■ **Eredu alternatibo hori gauzatzeko, zein aliantza mota bilatuko ditu ELAk ekintza sindikalerako?**

Gaur egun lau sindikaturen artean osatzen dugu gehiengo sindikala, LAB, ESK eta EILASEkin. Gure ahalegina beti izaten da ahal den sindikatu gehienekin lan egitea. Gertatzen dena da arazoak daudela beste sindikatu estatalekin gure nortasuna ez dutelako onartzen eta beste proiektu batean daudelako. Halaber, beste gizarte mota bat erdiesteko, ELA gero eta gehiago ari da gizarte mailako beste organizazioekin harremana sendotzen, gazte elkarteekin, gobernuz kanpoko erakundeekin eta emakume taldeekin, besteak beste. Adibidez, orain dela gutxi izan den Emakumeen Mundu Martxan zuzen-zuzenean parte hartu dugu. Halaber, Oportun Europako Batasuneko Ministroen Kontseilua bildu zenean, haren aurka egin zen manifestazioan egon ginen.

■ **X. Biltzarreko txostenean, ELAk autonomia sindikala azpimarratu du eta dio horixe dela LABetik banandu eta urruntzen duen gakoa. Bestalde, iritziz publikoaren zati batek ELA EAJrekin lotu du historikoki, hala ere, azkenaldian alderdi horrekiko eta Eusko Jaurlaritzarekiko kritikoago eta aldenduago ageri da. Zertan datza autonomia sindikal hori?**

Gu 1976-77an klandestinitatetik irten ginenetik autonomia osoa izan dugu partidu guztietatik. Beste gauza bat da jendeak estereotipo batzuk izatea. ELAko organo konfederalen, konpromisozko kargu batean edo kargu publiko batean ez dago partidu batean afiliatuta dagoen inor. Guk hori azkeneko muturreraino eramaten dugu. Guk uste dugu hori ez dela horrela gertatzen LABen eta horrek kontraesan handiak

sortzen dizkiola, azken bi urte hauetan bai parlamentuko aurrekontuak onartzerakoan, bai oraintsu soldata sozialaren aferan ikusi den bezala. Eta hori LAB eta ELAren arteko harremanak hobetzeko oztipoa da.

■ **Egungo egoera politikoan, ETAk su-etena amaituta, ELAk LABekin elkarlanean aritzeko apustuari eusten al dio?**

Bai, eusten diogu baina oso kontziente izanda arazo asko daudela. Guk beti esan dugu argi eta garbi ETAk gaur egun abertzaleen arteko harremanak eta politika egiteko bidea oztipatu besterik ez duela egiten. Behar-beharrezkoa da ETArekiko distantzia jartzea gure partetik, eta, gure iritziz, LABek ezker abertzaleko mundu horrekin duen loturagatik ezin du hori egin, eta horrek ez du bidea batere errazten.

■ **ELA, beste sindikatuak bezala, afiliatu eta jardunean dauden langileentzako soilik lan egiteagatik salatua izan da, eta ez langabetu eta lehen lana lortu ez dute-negatik. Zer da egia salaketa horretan?**

Horiek estereotipoak dira. 35 orduko greba orokorra egin genuenean, lanik ez zeukan jendearentzat zen bereziki. Gazteek diskriminaziorik ez edukitzeko, ez soldata mailan ez lan baldintzetan, lan egiten dugunean gazteei begira ari gara. Gure indarra lanik ez daukan jendeak lan egin dezan erabiltzen dugu. Bestalde, langabezia dagoen batek nahi duena lanean hastea da. Baina hori ez dago sindikatuaren eskuetan, egin dezakeguna zera da: enpresetan lan baldintza hobekoak ipin ditzaten eta jende gehiagok lan egiteko lan ordu gutxiago egin dezaten gogor egitea. Azken finean, erakun-

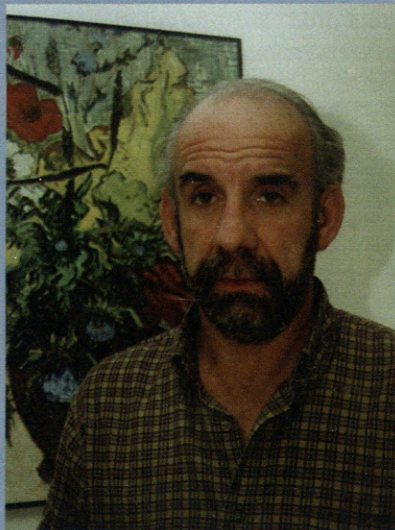
deei, Eusko Jaurlaritzatik hasita eta Foru Aldundietatik jarraituta, beste politika makroekonomiko bat egin dezaten eskatzea.

■ **Txostenean negozioazio kolektiboan sakondu behar dela adierazten da. Nola garatu nahi du hori ELAk?**

Aurten lortu dugu jada sektore publikoan 35 orduak ezartzea. Azken hilabete hauetan Bizkaiko Foru Aldundian eta zenbait udaletan gauzatu da, eta ordu murrizketa horrek enplegu berrien sorrera ekarri du. Datorren urtean, urtariletik aurrera herrialdekako zenbait konbenio oso garrantzitsu egitekoak dira, Gipuzkoako herrialdean batez ere. Guk gogor egingo dugu berriro ere 35 orduko lan astearekin, baita aparteko orduen gaiarekin, gure iritziz jende gehiagok lan egiteko posibilitate bakarra ordu murrizketa baita.

■ **Zer espero du ELAk eta afiliatuek kongresu honetatik?**

Azken lau urte hauetako kudeaketa eta datozen lau urte-etarako planteatzen duguna konpromiso irmo batekin onartzea espero dugu, daramagun bide honekin aurrera jarraitzeko ●

MONIKA DEL VALLE

Euskal Herriko lau unibertsitatek eta euskararen inguruan lan egiten duten hiru taldek antolaturik, "Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen" sinposiuma egingo da azaroaren 24an Gasteizen. Helburua institutua abian jar dezakeen proiektu bat finkatzea da.

SOZIOLINGUISTIKA INSTITUTUTIK GEROZ ETA GERTUAGO

Euskal Soziolinguistika Institutua sortzeko ideia "Bat" soziolinguistika aldizkariaren inguruan jaio zen. Haren argitalpenaren ardura zeraman EKB (Euskal Kulturaren Batzarrea) taldea iaz desagertu zen, eta haren eginbeharra SEI taldeak hartu zuen bere gain. Aldizkariaren argitalpenaz arduratzeaz gain, SEIko kideek esparru zabalagoa bete nahi zuten, eta horregatik eman zitzaion elkarteari izen hori, SEI edo "Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen", alegia.

Eta hain zuzen ere, izenburu hori darama hilaren 24an Gasteizko Europa Jauregian egingo den kongresuak. Berton izango diren lagunek Euskal Herrian soziolinguistika institutu bat abian jar dezakeen proiektu bat finkatzea dute helburu. Inazio Marko EHU eta Udal Euskal Unibertsitateko irakasle eta sinposiumaren koordinatzaileak adierazi digunez, gerora institutua izango denaren modelo bat zehaztu gura da Gasteizen.

Halako institutu bat sortzearen beharraz zera esan digu Markok: "Euskalgingizaren inguruan premia ugari daude, eta zenbait lan eta ikerketa egiten diren arren, horiek batera ditzakeen esparrurik

ez dago". Arlo honetan hainbat erakunde, herri talde eta administrazio teknikari ari dira lanean batetik, eta unibertsitateko irakasle eta ikerlari gutxi batzuk bestetik. Horien artean ordea, lotura eskasa dago. Markok formazio aldetik ere hutsuneak daudela dio. "Soziolinguistika oinarri duten ikerketa batzuk burutu dira, baina

mazioa, eta atzera berriro ere praktika. Egun bost arlo horiek sakabanatuta daude, bakoitza bere aldetik eta loturarik gabe. Alegia, fase bakoitzean talde konkretu batzuk ari dira lanean, eta horien artean harreman eskasa dago. Batek egiten duen lanaz beste bat baliatzeko modurik ia ez dago, eta hutsune hori bete

nahi du hain zuzen ere soziolinguistika institutuak. Fase horiek guztiak antolatzea litzateke beraz bere eginbehar nagusia. Markok dioenez praktika badago, hots, soziolinguistikaren inguruan lan egiten duten talde eta pertsonak badaude. Ostera, zirkulua osatuz joateko beharrezkoa litzateke praktika horren gaineko ikerketa bat egitea. Praktika hori nola ematen ari den edota haren helburuak eta lorturiko emaitzak zeintzuk izan diren zehaztea, alegia. Behin ikerketa burututa, horrek bide emango luke planteamendu

teoriko batzuk osatzen joateko. Markoren arabera, teoria hauek erreferente bat izan beharko dira normalizazio prozesuan, eta dauden arazoei irtenbide bat emateko lagungarriak. Zirkuluaren osaketan aurrera jarraituz, modelo teoriko horietatik lan metodologia batzuk garatzen joan daitezkeela esan digu kongresuaren koordinatzaileak, "zein inkesta egingo diren eta nola planifikatu diren argituko duten lan-teknika batzuk zehaztuko dira adibidez". Hori guztia esku artean izanda, lorturiko materiala zabalatzeko formazio bat eskainiko litzateke. Azkenik, eta zirkulua itxiz, praktika bera hobetuko litzateke. Aipatu prozesu horretako bost faseak bateratzea litzateke

JOSEBA OLALDE

■ Ostiralean egingo da sinposiuma, Gasteizen.

ez dago ikerketa horien fruituei probetxua atera diezaiokeen behar bezala antolaturiko biderik".

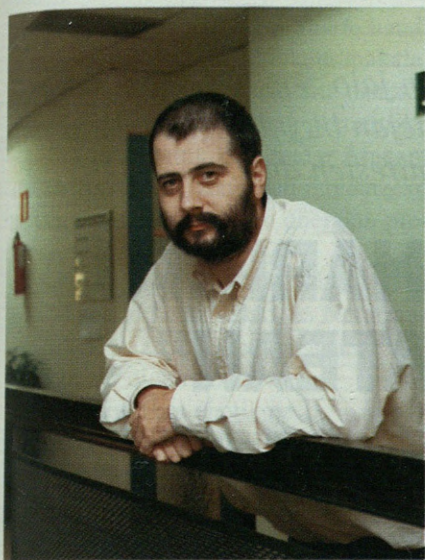
Bost fase dauzkan prozesu zirkular moduko bat erabiltzen du Inazio Markok sinposiumaren nondik norakoak hobe ulerrarazteko. Faseak hauexek dira: praktika, ikerketa, teoria, metodologia, for-

Euskara sailaren babeslea:

ANDOAINGO UDALA

*Bai
euskararen ofizialtasunari*

■ I. Marko, sinposiumaren arduradun.

azken finean soziolinguistika institutua-
ren egitekoa.

**ANTOLATZAILEAK ETA EGITA-
RAUA.** Euskal Soziolinguistika Institu-
tua Sortzen Sinposiumaren antolatzaileak
zazpi dira: Nafarroako Udal Euskara
Teknikarien Sarea, SEI elkarte, Euskal
Kultur Erakundea eta lau unibertsitate:
EHU, Mondragon Unibertsitatea, NUP
eta Udako Euskal Unibertsitatea, hain
zuzen ere.

Egitarauari dagokionez, goizeko
9:15etan emango dio hasiera biltzarrari
Iñaki Martinez de Luna EHuko irakasle
eta sinposiumaren zuzendariak. Goize-
an zehar hiru hitzaldi izango dira:
soziolinguistikaren ikuspegi orokorrari
buruzkoa lehena, Euskal Herriko sozio-
linguistikari buruzkoa bigarrena eta
soziolinguistika institutuen esperien-
tzien gainekoa hirugarrena. Jarraian
bazkaria izango da, eta 16:00etan Ina-
zio Marko moderatzaile izango duen
mahaingurua hasiko da, "Zer eskatu
institutuari?" izenburupean. Mahaingu-
ruaren ostean ponentzia nagusiaren txan-
da helduko da, eta jada azken txanpan,
Xabier Aizpurua Jaurilaritzako Hizkuntza
Politikarako sailburuordeak hitzaldi bat
eskainiko du. Arratsaldeko 19:00etan eta
sinposiumari amaiera emateko, Iñaki
Martinez de Lunak ondorio nagusiak
ezagutaraziko ditu. Ondorio horietatik
abiatuta, Euskal Soziolinguistika Institu-
tua abian jarri zain geratzen gara, hori
bai, zorte ona opatuz ●

◆ JON TORNER

Arturoren kaiera

"EUSKARAREN SENDABELARRAK"

Horixe da Koldo Zuazok kaleratu berri duen liburuaren izenburua. Bertan, euskalkietatik abiatuta euskara batua irauli behar dela dio Zuazo euskaltzainak. Halaber, euskalkiak zertarako baliatu behar diren eztabaidatu behar dela adierazi du.

Zuazok aipatu duenez, euskara eskoletan eta telebistan sartuz gero, hura salbatuko zenaren ustea zegoen, baina ez da horrela izan eta, horrexegatik, aurrera egiteko aro berri bat hasi beharra dago.

EUSKARAREN AURREKONTUA BEHERANTZ

Nafarroan hala egingo du, UPNren gobernuak Parlamentura eraman dituen diru kontuak inork zuzentzen ez baditu behintzat. Aurkeztutako txostenak Administrazioan euskara sustatzeko eta Nafarroa Oinez-erako diru laguntzak ezabatzea proposatzen du besteak beste. Komunikabideentzako eta udal euskara zerbitzuen-
tzako laguntzak kopuru bereberek in mantentzen ditu.

ISTILU UGARI EUSKO LEGE BILTZARREAN

D eredua, AEK edota euskara dela, eztabaida handia izan da Gasteizko Parla-
mentuan. Azkena Administrazioan hiz-
kuntz eskakizunak jaistearren inguruan. PPK eskakizun hori zuen lege proposame-
na onartu baitzen PP, PSE eta U Aren boto-
ekin. Euren ustez, Euskal Funtzio Publi-
koari buruzko Legea aldatu egin behar da,
funtzionario guztiek euskaraz jakitea
beharrezkoa ez delako.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ TALDEA SORTU DA

Euskaldunen eskubideak defendatzea eta elebitasuna bultzatzea du helburu talde berriak. Lan eredu gisa Antsoaingo Udalak maiatzean onartutako araudia proposa-
tzen du. Izan ere, hark lanpostuak betetzeko euskaraz jakitea kontuan hartzen du eta
euskara jakitea derrigorrezkoa den zerrenda egitea aurreikusten du.

Urrea

■ Soin Hezkuntzako Euskal Institutuak (SHEE) kirolari buruz euskaraz plazaratu den material guztia bildu du bere webgunean (www.sheef.com). Horretaz gain, kirol terminologia datutegia jarri dute. Zerbitzua osatzeko asmoa dute bultzatzaileek eta jendearen laguntza eskatu dute horretarako.

Ikatz

■ Txalotzeko eta txistua jotzeko ekimenak izaten dira. Azken motakoa dugu aste honetako ikatza. Bizkaiko Kazetarien Elkartek web orrialdea paratu du sarean, guztia gaztelera hutsean. Elkarte horrek ateratzen duen hiru hileko argitalpenak gutxi izaten du euskaraz, baina oraingoan "ahaztu" egin dute.

Jon Oria historialaria eta artista Nafarroako Lizarra herrian jaio zen 1931. urtean. Ingalaterra, Alemania eta Parisen barrena ibili ondoren, Torreviejan bizi da egun. Historian zehar etorkizunaz irudikatu diren hausnarketek miresten dute.

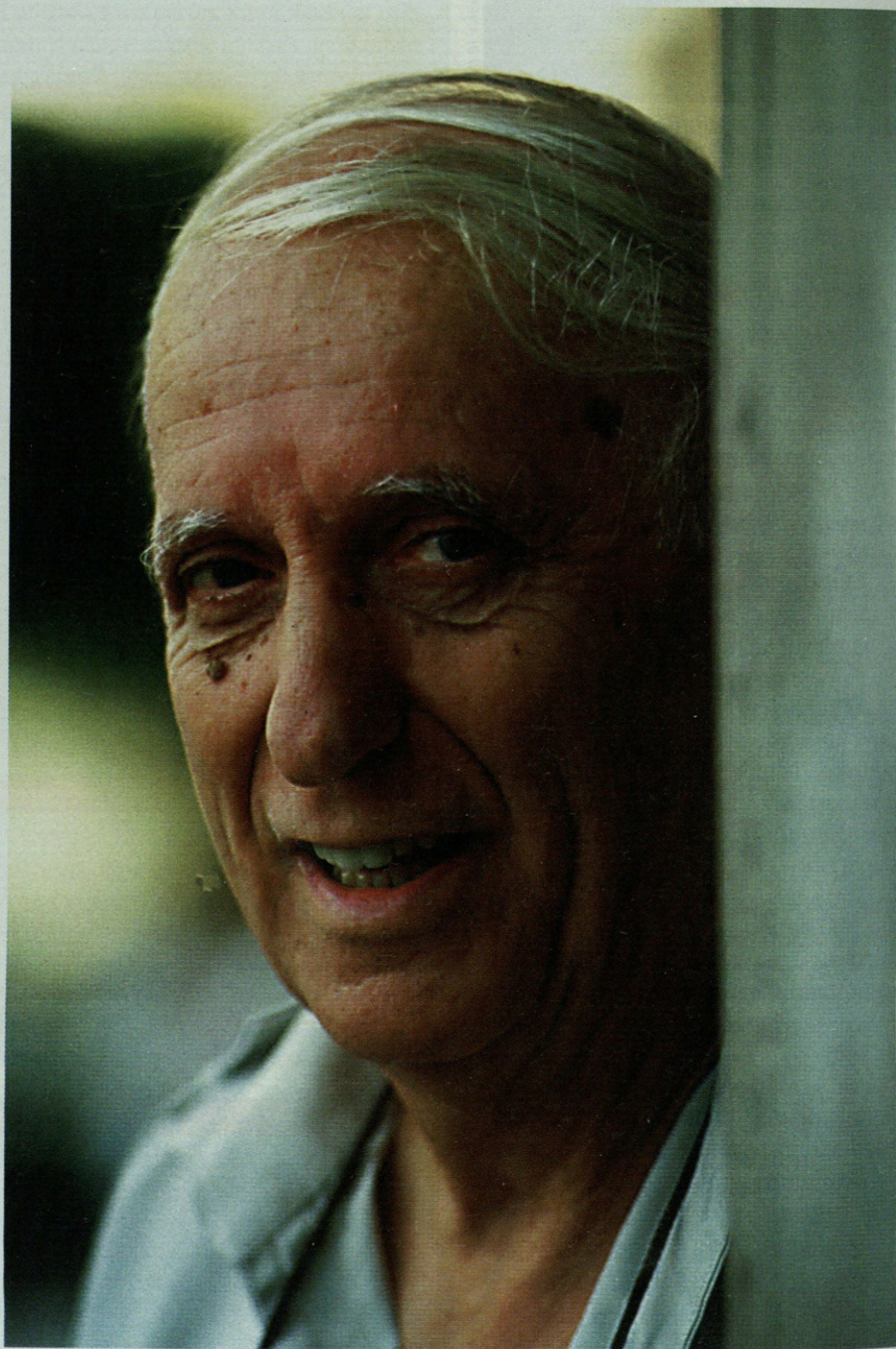
"NAFARROAK MUNDUA HARRITU BEHAR DU EGUNEN BATEAN"

Desagertarazi zuten Euskal Zibilizazio emearen hondar gorrietan txinparta tikiz hornituriko egungo Euskal Herria bor-bor ari da. Mendebaldea, Bittor Kapanagaren Sartaldean esnatzen hasia, astintzen hasia ere bai. Ekialdea poliki-poliki (zoaz fite, otoi!), baina inoiz hartu ez duen sendotasun tinkoaz jantzi izan balitz bezala jokatzeko ari dela dirudi. Erran nahi baita, zuhurtasunez. Gipuzkoarren "sasizentrismoa" deiturikoa jaun eta jabe, baina bereak ja egin ote du? Jon Oriak, zenbait osagai faltan, Nafarroako koroa duintasun osoz eramanez duenaren bila ari zela erran zigun. Hona hemen elkarrizketa iniziatikoa.

"Jon Oria mintzo, edota Nafarroako norabideaz hausnarketa". Edota heterodoxiaz mintzo, zeren eta gizon hau edozein zakutotan sartzea zilegi ez baitzaigu. Bera egokitzeak salda beroaren errezetan Margot pelikuleraren Endrike erregeak maite ez omen zuen baratxuria jarri behar izanen dugu, baita, nola ez, Lizarrerriko Erribera aldeko piper gorri tiki batzuk ere. Bertze era batera erran dezagun, ikastoletako andereñoek ezagutzen duten eta haurrendako guziz pozgarria den soka saltoka aritzeko joko hura: "Arnoa, ogia, eta gatza, gatza, gatza!".

Jon Oriak ez du aurkezpenik behar, edo bai. Lizarrakoa, antzinako Lizarragakoa. Errepublikaren gisa 1931n jaio eta hurbilekoarekin moldatu ezinean, gatzetasun indarrak itzali ostean Ingalaterrako Nottingham unibertsitatean graduatu zen (1973). Francisco Franco hil zelarik, Cambridge ere ezagutu zuen (1975). Handik sei urterat doktorego tesia aurkeztu zuen Londresen: "Mysticism in the Work of Marguerite de Navarra (1492-1549)".

Beraz, ez zen ahuntzaren gauerdiko

JOXE LACALLE

■ "Nafarroak lurralde historikoz osaturiko European du konponbidea".

eztula Egako hiria utzi eta uharte handi hartan sustraitzea. Ez aldaketa makala, bederen, baina patua ordura arte nahikoa bihurria izan ez eta 1989an gertaturiko ezbehar larri batek katalandar Alacant aldeko Torrevieja izenekoan moldatzeko bultzatu zuen, osasunaren onerako, pre-fosta.

Bada, komeriak noiz amaitu jakin ezean hurbildu gatzazkio, ea Nafarroaren erdiguneaz, arteaz eta bizitzaren hizkuntzaz zer dioen jakiterat.

Nola elkartu, bere ahotik ez bada, 1984ko "Plato and Renaissance", urte bereko "Picture Dictionary in Spanish" edota 1991ko "Visión anglosajona del Pueblo Vasco" eta 1994ko "Últimos Reyes de Navarra"? Bai, lagun berak idatzi baitzuten, Karlismoaren nafar hiriburuan sorturiko Jon Oria jaunak.

■ **Zertan aritzen da Jon Oria historia-laria eta artista?**

Hamaika gauzetan aritzen naiz, egun makina bat erronka, ikerketa iturri eskura dugulakotz. Ildo honetatik, Londresen nahiz Parisen bizi izanak ikaragarri

lagundu dit. Historian zehar etorkizunaz irudikatu diren hausnarketek miresten naute eta honek lotura zuzena du, ene ustez, Nafarroaren historiaz dudak ez-karekin. XVI. mendean Frantziak eta Espainiak tikitu gintuzten eta noizbait berriro burua altxatuko dugun jakin ahal izaiteko historiaren azterketan murgildu naiz. Nik gure historian benetan gertatu dena jakin nahi nuen, hor dira, erraite baterako, William Shakespeare handiaren

□ "Lizarran dena historia da eta bertan ikasi nuen nik ikasi beharrekoa, gaztetan, bere karriketan"

hitzak: "Navarra shall be the Wonder of the World". Nafarroak mundua harritu behar izanen du egunen batean, hori nioen ene buruari, bederen, Nafarroako Margaritaren garaian erdietsi genuen maila berriz ere izaita biziki zaila izan arren.

Artean ere aditua naiz, eskulturan batik bat, baita zeramika edota pintura ere. Mediterraneoan lan egiten dut. Ene

azken lana Nafarroako armarrir erraldoia izan da, hamazortzi tonakoa, nafar armarrir zaharrari jarraikiz, Erdi Aroko Kaba-lako maisuak eta alkimia teoriak kontuan harturik, Antso Azkarra baino lehenagokoa, alegia.

■ Lizarra da zure sorterrria.

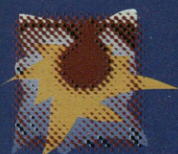
Tikia da, hortaz, atsegina... Antolaketetan aritzen diren sasijakintsu batzuek hiri eder hura hondatuko duen plangintzaren bat burutu arte, behinik behin.

Lizarran dena historia da, eta bertan ikasi nuen nik ikasi beharrekoa, gaztetan, bere karriketan. Frai Diego eta Jose Mari Lakarra bertakoak dira, eta jaioko dira berriak! Orain

komunikabideen izenburu guzietan azaltzen da, eta ez da lehen aldia. Tikia bada ere, iragan eta harrobi handikoa delakotz.

■ Zergatik abiatu zinen Ingalaterra?

Erantzun bat emaita hagitz zaila zait. Bertan baliabide anitzak zeudelakotz, Londresen batez ere. Zorte ona izan nuen eta hiru unibertsitaterako bekadun bihurtu nintzen: Nottingham, Cambridge eta

HARTU ARGIA ASTERO

- Urtebete 46 ale
- Euskal Kulturaren Urtekaria doan
- Orain harpidetuz gero, gure azokako opari bat zuretzat

- Zure helbidean jasoko duzu merkeago
- Gure azokako produktueta deskontu bereziak
- Zozketa eta eskaintza berezietan parte hartzeko aukera

URTEBETEKO HARPIDETZA (BEZa barne) • Hego Euskal Herria: 16.400 pzta / 98,57 euro • Ipar Euskal Herria: 780 libera / 118,92 euro
• Espainia: 16.400 pzta / 98,57 euro • Beste Atzerriak: 21.100 pzta / 126,81 euro • Airez: 33.000 pzta / 198,33 euro

Izena: 1. deitura 2. deitura:

N.A./I.F.K.: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Tel./Faxa: e-posta:

Ordainketa mota (markatu x batez): Bankuz ☐ Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularren telefonoa: Titularren helbidea:

Entitatea Bulegoa K.D. Kontu zenbakia

DATA:

SINADURA:

■ Orietxea Alacanten

Jon Oriak 1979tik eginiko artea prentsan jaso egin da. Erraite baterako, eta zeramista gisa, "Gaceta del Norte" zenak eta "Deia" egunkariak erakusketen berri eman zuten. "Diario de Navarra" ez zen gibelean gelditu, ezta, kasu, "Diario de Cadiz" ere. Londresen argitaraturiko zerrenda batean, "Artistas españoles de Londres" delakoan azaltzen zaigu, edota hango "Essentialism" izenekoan ere bai. Bere lurraldean profeta bihurtu nahian, antza, eta erdietsi, zeren eta "Merindad de Estella" argitalpeneko "Galería de Personajes" atalean txoko bat eskaini baitzituen edota Lizarrako jai egitarauan ere bai.

Euskal, katalandar, ingeles nahiz espainiar irratietan bere lana gorai-patu da, EITB eta BBC ezagunetan kasu. Erakusketak nonahi, sarritua, Londres edota Iruñean, bakarka nahiz talde lanetan, Parisen ere bai. Bere hainbat lan bilduma publiko eta pribatuatarako erosi da: Nottingham, Elx, Madril, Bartzelona, Londres, Iruñea, Gasteiz, Lizarra... Hondarrean, halaber, ametsa zena errealtate bihurtu ahal izan du: Alacant aldeko etxea edozein unetan gozatzen ahal den erakusketa bilakatu egin du, "Orietxea" lemapean.

"Orietxea", bere etxea. Mediterraniar argia, iturriak, lorategiak, eskulturak, Elx dama, zeramikak, marmol eta granitozko nafar armarrak eta goiko zeru urdina.

Hainbertze miresten duen XVI. mendeko nafar erreginen ikasle bikaina bailitzan, artea, kultura da bere pasioa, argitaratzeke duen nobela lekuko. Izan ere, eta Pello Gerra kazetariak jaso zuenez, "Nafarroak mundua harrituko du" esaldia idatzi zuen Shakespeare ospetsua erregina horiekin Nafarroan bertan harremanetan izan zela sinestuta dago ●

Londres. Baina Egeon, Frantzia eta Alemanian ere bizi izan naiz. Antzinateko hizkuntzak eta egungoak interesatu zaizkit betidanik, eta batzuk ikasi egin ditut, baina pena dut bihotzean, zeren eta ez bainaiz ausartu euskararekin, zertxobait jakin badakit eta hainbatetan idatzirikoa ulertu egiten dut, nahikoa guti, halere.

■ **Historialari izateaz gain, artista ere bazara.**

Zer da enetzat artea? Ihardespen soilak emaitak ez du merezi, ez du balio, baina ene irudikoz arteak jokatzen duen rola edota horren garrantzia filosofiak zein historiak dutenarekin parekatzen ahal da. Gure ingurua eza-gutzeko bide guziak, zientziak ere bai, munda interpretatzeko modu paraleloak izaiten dira, eta ekin behar zaielakoan nago.

Arteari esker sormenaren bidez azaltzen ditugun irudi imaginarioak hobeki atzematen ahal ditugu, bertzenaz hauetako irudi batzuetako zenbait alderdi nahikoa era ilunean geldituko bailitzaizkiguke. Ene gustuko artistak haien pentsamendua artelanaren bitartez mahai-gaineratzen dutenak dira, Rodinen gisa. Berak bere eskulturak materialatik sorturiko ideiak bailiran konposatu baitzituen. Honetan, gainera, denok gara artista, edo

noizbehinka horretan sinesten dugu!

■ **Jon Oria nafarra al da?**

Behetik gora.

■ **Zein da Nafarroaren historia eta zein bere etorkizuna?**

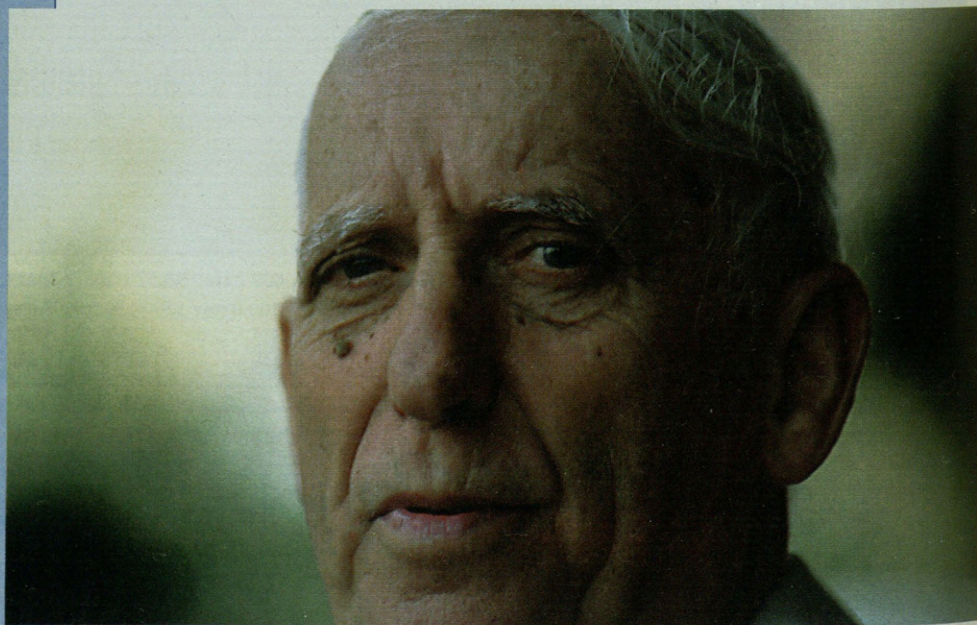
Garai batean inongo oztopo edo zalantzarik gabe Nafarroak "Lingua Navarorum, Lingua Vasorum" zela plazaratzen zuen eta ene gogoan da hori berriro gerta dakigun. Edota mapa topografiko zahar batek dioenez: "Vasconia, Regnum Navarrae". Azken erregeek garbi izan zuten, haien lurraldeak eskatzen zituzten, denak, jaurerri eta estatu guziak. Zaila izanen da lapurtu zigutenak, Espainia eta Frantzia, mugiaraztea. Haiek ez dute konponbiderik bilatu nahi. Argi dagoena da Nafarroak lurralde historikoz osaturiko European duela konponbidea, hor dago kokka, horretan etorkizunaz mintzatzen ahal baita.

■ **Zer duzu eskuartean uneotan?**

Nafarroako Margarita eta bere lanaz liburua idazten ari naiz. XVI. mendeko Nafarroak bizi zuen testuinguru historikoa era errazean, ulergarrian azaldu nahi dut. Erregina horren kortean eman ziren ideia liluragarriak, berpizkunde betean oinarrituak, Paben eta Neraken ●

◆ **ERLANTZ URTASUN**

□ **"Arteak jokatzen duen rola edota horren garrantzia filosofiak zein historiak dutenarekin parekatzen ahal da"**

■ **"XVI. mendean Frantziak eta Espainiak tikitu gintuzten".**

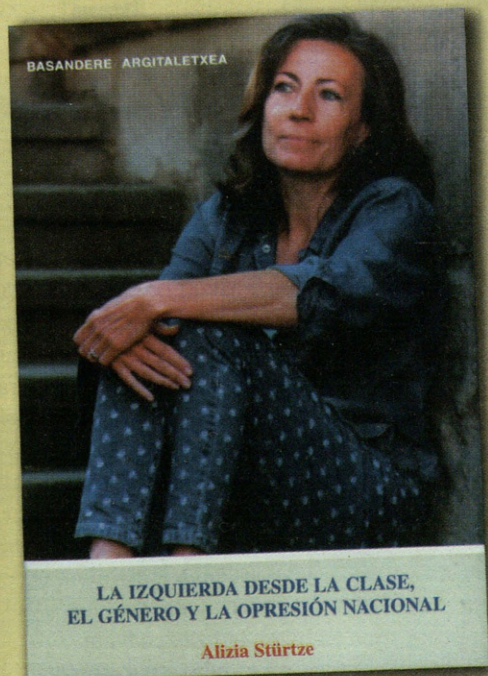
BASANDERE

ARGITALETXEA

EUSKAL HERRIA: AÑO 1000, AÑO 2000 (Historia, economía, ecología y cultura)

1000. urtean Euskal Herriak estatu
diferentzial bezala goreneko maila lortu zuen.
Gaur egun, mila urte beranduago,
berreraikuntza nazional, sozial nahiz
kulturalerako baldintza eta erronka berriak
sortzen ari zaizkigu. Bederatzi adituk, era errez
eta atseginean, iragana aztertuko dute
geroaldiarekin lotzeko. Jose Luis Orella
(historiatik) Erlantz Urtasun (hizkuntzatik),
Karlo Ravelli (teoria politikotik),
Antxon Mendizabal, Nekane Jurado eta Anton Borja
(ekonomiatik), Alberto Frias (ekologiatik),
Iñaki Gil de San Vicente (kulturatik)
eta Igor Ortega (gazte mugimendutik).

LA IZQUIERDA DESDE LA CLASE, EL GÉNERO Y LA OPRESIÓN NACIONAL

Ideologia et baloreak. Hezkuntza,
kultura eta alienazioa. Ezker abertzalea
eta erresistentzia. Inperialismoa eta nazioarteko
ekonomia. Feminismoa. Euskal Herria,
berezko baloreak eta euskara.
Zientzia eta teknologia berriak. Erljioa eta mitoak
... Alizia Stürtzek azkeneko urteetan komunikabide
desberdinetan idatzi dituen 200 artikuluen bilketa,
gaika sailkaturik, eta euskaldun askorentzat
erreferiantzal bihurtu direnak, jadanik kalean eta
harpidedunentzat %20ko deskontuarekin!!

BASANDERE ARGITALETXEA

Bermingham 1 - Pral. eskubia • 20002 Donostia
Tel. / faxa : 943 453852

Joan den urtean kaleratu zuen ARGIAk mahai jokoa. Orain, Interneten, euskaraz eta edonoren aurka "tribial" ean jokatzeke aukera dago. Lehiakide internautak dado birtuala abian jarri besterik ez du.

NON EGIN ZEN MUNDUKO PILOTA TXAPELKETA 1970EAN?

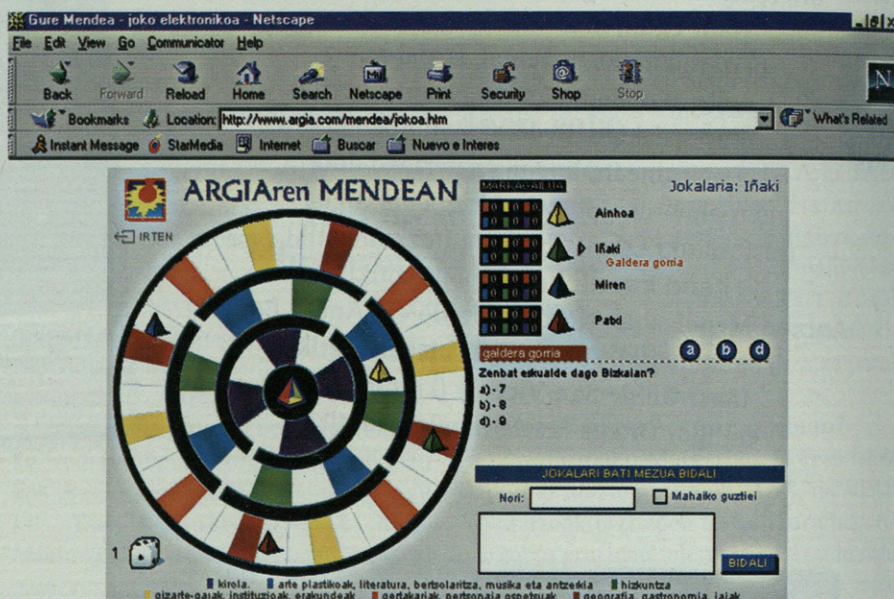
Lehen jokalaria San Frantziskon, bigarren jokalaria Argentinan, hirugarrena Bartzelonan eta azkena Gasteizen. Ez dute elkar ezagutzen. Lau euskaldunek ordea, Euskal Herriari eta euskal kulturari buruz duten ezagutza frogatu nahi dute.

Jokatzeke eta gehiago ikasteko aukera "Argiaren Mendea", ARGIAk Interneten jarri berri duen "tribial" birtualak ematen die. Jokoak badu aurrekaririk, joan den urtean plazaratutako mahai jokoa, baina azken honek muga fisikoak gainditzeko aukerarik ez du ematen. Horretara dator joko birtuala; parez pareko ordenadoretan eserita aritu daiteke edo mila kilometrotako distantzia egon daiteke jokalarien artean. Jokalariak, gainera, "chat" baten moduan komunika daitezke partidak irauten duen bitartean.

Mahai jokoa aritzeko gogoia izanez gero, fitxak, dadoak edota taula bera eskuratu beharko genituzke lehenbizi. Bada, Internet bidezko jokoa buru-belarri hasi aurretik "shockwave" izeneko "plug-in" a ekarri behar dugu.

Orain pentsa ezazu lagun koadrila asteburu pasa joanda ostatu batean hartu duzutela lo egiteko tokia. Eguraldi txarra dela medio ARGIAren mahai jokoa aritzea erabaki duzue. Asko zarete eta lau taldetan banatu zarete. Lehenengo, bigarren, hirugarren eta laugarren logeletan partida bana hasi duzue. Mahai bakoitzean arduradun bat izendatu duzue, mahaiak osatzea ez baita ahuntzaren gauerdiko eztula izan: "nik bigarren mahaian nahi dut", "nik ez dut laugarrenean jokatu nahi". Arduradunak mahai bakoitzean jokalaria jokatzeke eskaria onartu edo atzera bota du eta jokoa hasi zarete.

Ostatuko gela horietan gerta daitezkeen saltsak errepika daitezke Interneteko jokoa. Horregatik, jokatzeke gogoia era-

■ "Argiaren Mendea" joko birtualean partida hasi da.

kustez gain, aukariak topatu behar dira. Mahai berri bat sortu nahi duzun edo lehendik osatzen hasia den mahaian sartuko zaren proposatu behar duzu. Mahai bakoitzak bere izena hartuko du eta arduradunak izango du azken hitza. Ez dago zertan ordenadorearen aurrean esertzea otu zaizunean halaberharrez jokaturik. Hitzorduak egin daitezke eta asteburuan, larunbat arratsaldean jokatzeke aukariak zein diren jakin dezakezu. Mahai jokoa-ekin bezala gertatzen da, ama, aitona, anaia, laguna edo auzokidea konbentzitu behar dira jokatzeke, edo lehiakide bat, bi edo hiru. Beraz, zure burua aurkeztu eta jokatzeke irrikitan zarela adierazi eta lehiakide gehiagok izena ematen dutenean, elkar onartu duzutenean ekin jokoari!

Euskal merkaturan gaztekeraz eta frantsesez eginiko antzeko produktu ugari den

arren, euskarazko eskaintza oso urria da. Joko moduan badira puzzleren batzuk eta baita Gipuzkoako Foru Aldundiak argitaratu berri duen estropadetako jokoa ere. Joko hauek ordea, CD-ROMetan kaleratu dira. Euskal Herria eta euskal kultura osotasunean hartzen dituen joko birtualik ez da. Ametzagaiña taldeak, ARGIAren eskariz egin duen "Argiaren Mendea" joko elektronikoa, joko aitzindaria dela esan daiteke. Gure Mendeak, aisialdirako oinarritzat euskararen erabilera eta euskal kultura hartzeaz gain, Interneten euskararen erabilera bultzatzen baitu.

Orain ez dago aitzakiarik. Jokatu, ikasi eta bide batez, Internetaren laguntzarik gabe ziurrenik ezagutuko ez genituen euskaldunak bisitatu.

◆ ONINTZA IRURETA
◆ IGOR MUJICA

■ "Argiaren Mendean" jokatzeko pausoak

ARGIaren MENDEAN

Galdere-erantzun bidezko jokoa

Osatu gabeko mahaiak: Mahairik gabeko jokalariek:

JOKATU NAHI DUZU?

Idatzi zure izena goko lehen eta bidali. Instant baten itxaron Orlan aukiduko zara. Berlan zaudelarik, mahai berri bat proposatu beharko duzu edo sortuta dagoen batean izena eman. Mahai bakoitak 2-4 jokalarik behar ditu.

Jokaren helburua ximplea da: gure ARGIAren sei kolore desberdinetatik gubenez fiba bana bildu behar da. Sei koloreak (gomia, laranja, horia, berdea, urdina eta morea) lortzen dituen lehen jokalariek irabaziko du eta partida amaitutzat emango da. Koloreak, dagoenik galderei behar bezala erantzunaz lortzen dira.

Tableroen eman beharkeo pausu kopurua dagoak erabakitzen du beti, ez ordea norabidea. Txanda hiltzean, nahi duzun moduan mugu zaitzake: eskuinetik eskerreara, goitik behera...

40 konexio libre dauka une honetan (0 erabiltzen ari).

Sartu <http://argia.com/mendea/jokoa.htm> helbidean. Lehenengo pantaila denez, jokatu nahi duzula adierazteko zure izena idatzi eta "bidali" klikatu. Ezkerreko bi pantailatan osatu gabeko mahaiak eta mahairik gabeko jokalariek agertuko zaizkizu.

ARGIaren MENDEAN

Galdere-erantzun bidezko jokoa

Osatu gabeko mahaiak: Mahairik gabeko jokalariek:

~ "Lehen" ~ (gabalik)
~ Ainhoa (arduraduna)
~ Iñaki (proposatua)

~ "Itxaron Gela" ~
~ Iñaki

IZEN PROPOSAMEN ONARTU

☒ Bai ☐ Ez **BIDALI**

MAHAI ITXI ETA JOKATZEN HASI

BIDALI

JOKALARI BATI MEZUA BIDALI

Noti: ☐ Mahairik gabeko guztiei

BIDALI

Mahaien gela

Mahai batean zaudu. Arduraduna bazara, zuri dagokizu iruten diren proposamen berriak onartzea ala ez, baita jokatzeko noiz hasi erabakitzea ere. Gukienek 2 jokalarik behar dira, eta gehienez 4. Mahai jokalariek hitz egin nahi baduzu, mezua bidaltzeko sistema duzu behar.

IZEN PROPOSAMEN ONARTU

☒ Bai ☐ Ez **BIDALI**

MAHAI ITXI ETA JOKATZEN HASI

BIDALI

JOKALARI BATI MEZUA BIDALI

Noti: ☐ Mahairik gabeko guztiei

BIDALI

Eman dezagun mahai berri bat eratu duzula. Uneotan zu zara mahai berriko arduraduna eta zu bakarrik zaudu jokatzeko prest. Hemendik aurrera zuk sortutako mahaietan jokatu nahi dutenei baiezkio ala ezezkio esatea dagokizu. Bi, hiru edo lau jokalarik elkartutakoan, arduradunak erabakiko du jokoa abian noiz jarri.

ARGIaren MENDEAN

Galdere-erantzun bidezko jokoa

Osatu gabeko mahaiak: Mahairik gabeko jokalariek:

~ "Itxaron Gela" ~
~ Ainhoa

MAHAI BERRI PROPOSATU

BIDALI

Mahai berri baten izena idatzi eta bidali. Mahaiak sortzen diren arabakitzeko du zure jokalarik onartu eta noiz jokatzeko hasi.

ZURE IZENA MAHAI BATERAKO PROPOSATU

BIDALI

Proposatuta baina osatu gabe dagoen mahai baten izena idatzi. Berlan jokatu ahal izateko, mahaiak arduradunak onartu egin behar zaizko.

JOKALARI BATI MEZUA BIDALI

Noti: ☐ Mahairik gabeko guztiei

BIDALI

Itxaron gela zaudu

Bigarren pantailan zure izena "Itxaron gela"n ikusiko duzu. Jokatzeko gogoz zarela adierazi duzu, baina jokorako mahaia ez duzu aukeratu. Jokalarik kopurua osatu ez duen mahaia edo mahai berriren bat sortu nahi duzun adierazi behar duzu bigarren pantailan.

ARGIaren MENDEAN

Galdere-erantzun bidezko jokoa

Osatu gabeko mahaiak: Mahairik gabeko jokalariek:

~ "Lehen" ~ (gabalik)
~ Ainhoa (arduraduna)
~ Iñaki (proposatua)

~ "Itxaron Gela" ~
~ Iñaki

IZEN PROPOSAMEN ONARTU

☒ Bai ☐ Ez **BIDALI**

MAHAI ITXI ETA JOKATZEN HASI

BIDALI

JOKALARI BATI MEZUA BIDALI

Noti: ☐ Mahairik gabeko guztiei

BIDALI

Mahaien gela

Jokalaria: Ainhoa

Erantzunak: Ainhoa
Eragin dagoen: Iñaki

JOKALARI BATI MEZUA BIDALI

Noti: ☐ Mahairik gabeko guztiei

BIDALI

Iñaki Hainbeste pentsatu behar al duzu galdere bakoitzeko?

BIDALI

Jokoa zurrunezia eta hotzegia izan ez dadin elkar komunikatzeko aukera izango duzue. Horretarako, jokalarik bati mezua bidaltzeko txokoa daukazu.

Eta besterik gabe jokoa hasteko ordua da. Zure txanda da, dagoak bota, itxaron eta galderak ahalik eta hobekien erantzun. Zorte on!

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Urria eta azaroa bitartean 30.000 naturazale, hegaztien maitale, bildu ziren Frantziako Menigout herrian. Nazioarteko 16. Ornitologia Zinemaldira Jabier Murillo hegaztien eskultorea eta Asis Arbide hurbildu ziren. Astebeteko egonaldia beraiek azaldu digute.

LUMA ARTEKO EGUNAK

Arratsean iritsi ginen Jabier Murillo eta biok zorioneko Menigout herrira, Frantziako Deux-Svres departamendura. Ura biltzeko eraikitako dorre erraldoi horietako batean hegazti baten irudia proiektaturik zegoen, kalean argitxoak zeuden zintzilik aldenik alde, baina Eguberrietako irudien ordez, gari biltzen ari den nekazari baten irudi xume eta atseгина zuten edergailu. Gasolindegia bera ere, ez dago bada, txori eta hegaztien irudiz apaindua!

Hauxe da bai, Frantziaren ornitologiaren inguruan ematen den bilgunerik handienetakoa, handiena ez bada. Menigout herriak 900 biztanle ditu eta zinemaldian 30.000 lagun bildu ginen. Bolondresak berriz, 250 izan ziren. Ornitologia zinemaldiaren karira txori zaletasunak dituen osagai gehienak elkartzen dira bertara: argazkilariak, marrazkilariak, irudigileak, alegia, benetako zaletasuna duten artista multzo koskorra; elkarreak, txorizale zein naturazale ezin konta ahala elkarrekin eta talde gehi instituzioak, ekoizpen ekologikoan ari diren nekazariak... Aste batez zurrundiloan murgilduko da, gainerakoan lasaia behar duen Menigout herri txikia.

Herriko etxea da artista gehienek erakustokia, udaletxea bera, zinemaldia dela eta propio egokitutako eraikin zaharberri mistizoa. 24 artisten erakusketari aterpe ematen zion aretoa txikiena zen,

handiena talde eta elkarrekin ekologisten bilgunea (64 orotara), hitzaldi aretoa eta jatetxe ekologikoa aterbetzen zituzten karpak erraldoiak ziren. Aste batean dena ezagutzeko betarik ez genuen izan.

Baina honen arrazoi nagusia zinemal-

animalia migratzaile batzuek Europako hegoaldeko zenbait lekutan, Frantzia eta Espainia aipatzen ziren, pairatu behar izaten zituzten sarraskiak azaldu eta salatzen ziren. Organbidexka Col Libre elkarteko Baionako gure lagunek esana

dia da, honako hau 16. aldian duen Nazioarteko Ornitologia Zinemaldia. Proiektzioak egunean bi aldiz izaten ziren, goizean, arratsaldean edo gauean, eta emanaldi bakoitzean lauren bat film ematen zituzten eta honek ematen du hara bildutako jende oldearen zaletasunaren berri. Aurkeztutako 38 filmen artean Australia, Taiwan, Alemania, Austria, Luxembourg, Erresuma Batua, Hegoafrika eta Belgikakoak ikusteko aukera izan zen, frantziarrek ekoiztutakoez gain, jakina. Ornitologia zinemaldi eran aurkeztzen bada ere, eta txori eta hegaztiei buruzko filmak nagusi diren arren, naturaren gaineko erreportajeak, ingurune bat agertzen dutenak, edota animalia espezie baten gainekoak, ugari dira. "Gelada Baboons", Etiopiko tximino klase berezi baten inguruko film ederrak irabazi zuen sarietako bat. Mont Valier eta Ariège, Piriñoko Aran ondoko ibarren gaineko film polita berriz, hortxe geratu zen.... Euskaldunok berriz ere marka egin genuen, marka egin genuenez! "Flug in die Falle" filma aurkeztu zuen Klaus Tummler Alemaniako errerealizatzaileak. Filmean,

■ 16. aldiz hegaztia protagonista izan da Menigouten.

■ Jabier Murilloren txori-eskulturak Menigouteko jaialdian

Garai bateko natur zientzietako museoetan ikusten genituen animalia "naturalizatuak" (disekatsuak), desagertzeko bidean ditugu egun. Izan ere, naturaren ondarea ezagutarazteko gero eta gehiago zabaltzen ari diren zentroetan ezbaian jarri baita taxidermiaren balio didaktikoa. Hona hemen bada, antzinako taxidermiarendako alternatiba zuzena, Jabier Murillo "Matxas"en eskulturak. Eskuz landutako animalioak naturan bezalaxe aurkituko ditugu tamainaz zein itxuraz, satitsu txikitik hasita hegan ari den ugatz alimalekoraino. Bertatik bertara, diren bezalaxe ikusirik, beren ezaugarri xeheak ere ikasteko moduan izanen gara, eta harritu egingen gara, arrunt ezagunak zaizkigun piztiek ere erakusten dituzten ezaugarriekin. Naturzale denak gozatu

JOXE LACALLE

■ Murillo eskulturan lanean.

zirrargarria hartuko du segururik, hauengana hurbildu eta, espezie eta azpiespezie bakoitzaren bereizgarriak gidarik onean legez islaturik aurkitzean. Zehaztasun guztiz pintaturik, "Matxas"ek erabiltzen dituen

materialei eskerrak arinak eta gogorak dira erreprodukzio hauek, eta ikasteko ez ezik etxerako apaingarri polit ere izan daitezke. Ez alferrik geratu dira ahozabalik Frantziako txorizale guztiak! Baina ez da berria kontua. Aspaldian agindu zion saia egin zezan frantziar ornitologoek aitzindari den Michel Terrassek. Orain ere, Menigouten, harekin egoteko aukera izan genuen eta bere lehenengo hitzak Ramon Elosegi zena gogoratzeko eta haren desagertzeak eragin zion zirrara adierazteko izan zituen. Bihoaz Michel Terraseren hitz bero haiek Blanka laguna eta senide zein lagun guztientzat.

"Matxas"en lana ikusgai dago Frantzia, Katalunia, Aragoi, Kantabria eta Euskal Herriko hainbat natur etxetan, besteak beste Pitillas, Erronkari, Valderejo, Ainsa, Gorbèia, Ibañeta, Orreaga, Cerdanya, Bartzelona, Pays de la Jonten... Eta jakina, Iruñeko San Anton karrikako bere tailerrean. Hantxe aurkituko dugu artisaua xingurri lanean, beti bezala ●

■ Txori galanta.

ziguten filma ikustera joan beharra genuela, ongi zegoela eta abar. Joan ginen, bada, bai eta hasiera hasieratik ikaratu ere! Hantxe Joxe Mari, hantxe Pierra eta Mitxel, usok pasa eta sareak hedatu, eta atzetik datozen tiroka gupidagabe "gureak dituk eta!". Irudi gogorak ematen ditu filmak, guretzat afusileroenak bereziki, eta huts egiteko batere beldurrik gabe esan dezakegu ez dela beste filmik izan han, Menigouteko Zinemaldian, hemengo ehizari buruzkoak adinako zalaparta sortu duenik aretoan. 2. saria (naturaren babesa) eman ziotenean errepikatu zen zalaparta latz adierazgarria... "Frakan ezin kabitu" esapiderean guztiz bestaldekoa ezagutzen al du inork? "Aulkian leku sobera" edo holako zerbait? Horixe bada. Marka gurea, berri ere!

Filmen iraupenak ere eragin zuen solasaldirik han bildutakoan artean. Baziren han bost minutukoak eta hamar minutukoak, baina gehien-gehienak 26 edo 52 minutukoak ziren eta iraupenean eman zen kointzidentzia honek zenbait

komentario eragin zituen. Gure lagun artisten artean hasieratik izan ziren iraupena eta kalitateari lotutako hitzak: "Irudi ederrak betegarri diren beste batzuekin nahasiak ageri dira; harian,

■ Gasolindegietan ere txoriak.

filmaren intentzioan halako desoreka edo... zerbait somatzen da". Komentario hauek baieztatuak izan ziren antolatzaileek filmaren errealizatzailerik guztiendako eskaintako bazkarian. Gu nahiz eta erre-

alizatzaile ez izan, gonbidatuak izan ginen eta bazkariokoan Taiwaneko errealtizatzailerik, zinemaldiko lehendakari eta zuzendari diren Brouard senar-emazteekin eta koordinatzaile nagusi den Marie

Dominiquerekin egoteko suertea izan genuen. Beraiek ere filmen iraupena eta ildoak, gidoiak, hizpide hartu zuten, gure mahaira hurbildu zen Jean Francois Hellio argazkilari eta errealtizatzaile ezagunarekin. Tebisten inperioan Mass-Media handiek errealtizatzaileraren asmoak beren nahierara moldatzeko duten ahalmenaz hitz egin zuten, bai eta aurrera begira honek ekartzen ahal dituen ondorioak saihesteko zinemaldiak dituen aukerez ere. Produktora txikiak, errealtizatzailerik harreman zuzena eta estiloko aukerak aipatu ziren. Arto bero usainean ez direla lakatu eta beti ere hobetzeraz jitzeko kezka badutela argi ageri zen. Pozgarria da hau honezkero arrakasta lortua duen zinemaldi baten antolatzaileengan ●

◆ ASIS ARBIDE

P E R F I L A

Erradikala eta egoskorra ez da gauza bera: bata koherentziaren sintoma da, bestea euskaltzalea. Batak euskara bizi egiten du, besteek pankartetan zintzilik utzi zuten. Erradikalak bakarrik du uneoro bere borroka modua zalantzan jartzeko ausardia. Jada gizarte honetan gelditzen den marka "radical" bakarra freskagarri baten izena da, eta pertsona gutxi batzuren izana.

Testuak:

Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre

Argazkiak: Dani Blanco

Jose Luis Alvarez
Enparantza "Txillardegia"

**"Nik neure borroka
ez dut geldituko"**

Gaztarorako euskaldun eta abertzale zinen. Etxetik jaso al zenituen euskara eta aber-tzaletasuna?

Nire aita tolosarra zen, euskaraz baze-kien baina ez oso ondo, eta gainera Donos-tian bizita ez zuen hitz egiten.

Eta ama donostiarra zen, euskaraz bazekien baina dena gazte-leraz egiten zuen. Nik ikusi ditut aita eta ama euskaraz hitz egiten, baina nire semeekin, ez nirekin. Hori oso klasikoa da, Donostian giro hartan hala zen. Ez ziren abertzaleak, eta etxean ez zen aipatu ere egiten euskal kutsuko ezer: ez euskara-ren arazoa, ez Euskal Herria ("eso no sirve sino para lios"); kontutan hartu frankismo-ak bete-betean harrapatu ninduela...

Ez ziren ideologia jakin batekoak.

Amak, garai hartako emakume gehienek bezala, ez zuen ideia politikorik. Aita ere ez zen politikoki askorik definitzen: erre-publikar eta laikoa zen, baina besterik ez.

■ Noiz izan zenuen lehen aldiz euskara hurbilen?

Etxean ez genuen euskara sarritan entzun, baina Donostiatik irten ginenean bai: 5 urte nituela, Asturiasen Francoren lehenengo altxamendua izan zen. Soma-tzen zen gerra bazetorrela, eta aitak pentsa-tu zuen gu Oñatira bidaltzea. Ama, anaia eta hirurok bi hilabetez-edo egon ginen, Enparantzatarren etxean. Oñatin euskaraz egiten zen, eta etxe hartan ginela gure amak ere bai. Euskara hor zegoen, baina nik ez nuen ulertzen.

Eta 10 urte nituela, 39an, aitak pentsatu zuen guretzat ona izango zela hilabete kan-poan pasatzea, eta anaia eta amarekin Arantzazuko ostatuan egon nintzen. Han gauza bera: Donostiatik atera eta euskaraz.

■ Amagandik jaso omen zenituen zure lehen euskara lekzioak...

17 urte nituela gaixotu, eta hilabete egon nintzen ohean. Aspertu egiten nintze-nez, blok bat eskatu gure litografian eta amari galdetuta, gauzak euskaraz nola esa-ten ziren apuntatu nituen: "ni naiz, zu zea, bea da, gu gea, zuek zeate eta haiek dira" "ni nao...". Gramatika bat idatzi nuen blok hartan, amaren hizkera jasota.

Sendatu nintzenean, gramatika liburu-ren baten bila hasi nintzen. Nire osaba Lopez Mendizabalen laguna izan zela gogoratu nintzen. Franco etortzean Lopez Mendizabal Amerikara joan zenez ihesi,

osabari utzi zizkion bere litografia maki-nak eta gauza guztiak: pianola bat, eta kaxa handi bat liburuz betea. Osabak nahi nuena hartzeko esan zidan. "Xabiartxo", "Leiokumea" eta halako liburuak orduan ezagutu nituen, baita Lopez Mendizabalen hiztegi bat ere, "Euzkera", nik eskutan izandako lehena. Eta gero, Zabala Aranaren gramatika liburu bat lortu nuen (ez dakit

zidan. Bere etxean erakutsi zidan bere arre-bari egindako erretratu bat, "hau nik ezke-rrarekin egin dut"; eta idatzi bat ispilu batekin egin zuen, Leonardo da Vincik bezala, idatzitakoa beste inork irakurri ez zezan. Egiptoko hieroglifikoei buruzko

liburu batzuk ere erakutsi zizki-dan...tipo oso bitxia zen. Eüs-

kaldun berria zen, eta euska-

raz ez zuen oso ongi hitz

egiten. Esan zidan greziera ikasi behar nuela, "bost orduz ikasiz gero hiru urtetan, greziera ikasiko duk", "ez da xamurra!" pentsatu nuen... Baina harrituta

gelditu nintzen bere kategoria eta eza-

gutza ikusita. Garai hartan

niretzat oso interesgarria izan zen bere jarrera.

Politika aldetik, Krutwig eta Alfonso

Irigoiñen bidez bilera klandestino

batzuk izan genituen Euskaltzain-

dian, Ribera 6an. Han biltzen

ziren, beste askoren artean,

Robles Arangiz (laster alde-

gingo zuen), Billabeitia, Egi-

leor, PNVko diputatu izanak. Eta

libreki hitz egiten genuen

egoerari buruz, euskarari

buruz...

■ Krutwig ordurako Euskaltzain-dian zegoen. Nola zegoen garai hartan Euskaltzaindia?

Garai hartako Euskaltzaindiarentzat, euskara une honetan etruskoa bezala zen: ikertzeko objektu hutsa, baina ez tresna bat. Euskaltzaindian bilerak gazteleraz egi-ten ziren. Jakina, euskaraz egiten zuen Azkue batek, (lekeitiarra izanda, eta orain 140 urte jaioa... kontuak atera). Baina beste batzuek ez zekiten euskaraz hitz egiten: Olabide, Inaxio Maria Etxaidek berak (lehendakari izandakoa) oso nekez hitz egiten zuen... Beste askok euskara asko zekien teorian, baina gero ez zuen hitz egi-ten. Mitxelena bera, alde horretatik, garai hartako gizona da: bere obra nagusia gazte-leraz egin du, euskaraz idazten jakinda, eta Gasteizko unibertsitatean klaseak gaztele-raz ematen zituen.

Eta gero purismo asko zegoen. "Tran-bia" ez esatearren "tximiskurdia" esan behar omen zen... eta noski, ezintasun horretan jendeak gaztelerara jotzen zuen.

■ Krutwig bera ez al zen izan Euskal-tzaindia euskaldundu zuena?

Euskaltzaindian Urkijo zegoen bitarte-an (honek ez zekien euskaraz hitz egiten) Krutwigi ez zitzaion posible iruditzen, ezta

nola!), guztiz debekatua zegoen eta 48an hasi nintzen liburu harekin euskara ikasten. Gero Bilbora joan nintzen ikaste-ra...

■ Bilbon Krutwig ezagutu zenuen...

Bai, 49an. Krutwig ustekabe bat izan zen niretzat, garai hartan dena debekatua zegoen, eta berak inpresio handia egin

B E R T S O A

Doinua: Saltarina da txepetxa

**Atzo goizean jaioa ez baina
euskaldun berria dugu
Euskaltzaindiko ardi beltz batek
euskara nola batu du?
Jagi-jagi ta Ekin ta ETA.
zebilen tokian buru
herri, erbeste huntaz ta hartaz
bizitza bera liburu
Euskal Herria helburu**

Jexux Mari Irazu

- **Jaio:** Donostiako Antigua auzoan, 1929an.
- **Ingeniaria, hizkuntzalaria, idazlea, irakaslea, politikoa eta filosofoa.**
- *Igara, Usako, Larresoro* eta *Txillardegi* seudonimoak erabili izan ditu.
- **Liburuak:** 30 inguru argitaratu ditu, horien artean *Leturiaren egunkari ezkutua* (1956), *Peru Leartzako* (1960), *Huntaz eta Hartaz* saiakera bilduma (1965), *Hizkuntza eta Pentsakera* (1966), *Elsa Scheelen* nobela (1968), *Euskal Herriak erdal herrietara* (1978), *Euskal gramatika* (1978), *Euskal Fonologia*, *Euskal azentuaz tesia*, *Exkixu* (1988), *Antigua 1900* (1992), *Putzu eleberria* (1999).
- **Sariak:** OARGI kultur erakundearen saria, *Kierkegaard-en hazia Unamunogan* lore saiakeragatik (1955).
- **Kazetaritzako kolaborazioak:** *Egan* aldizkarian (1956-1960), Buenos Airesko *Tierra Vasca* hilabetekarian (1960 inguruan), *Garaia* aldizkarian (1976), *Zeruko Argian* (60 eta 70eko hamarkadetan), *Gara* egunkarian (1999).
- **Politikan:** *Ekin* taldearen sortzaileetakoa (1952), *ETAren* sortzaileetakoa (1958) eta erakundeari izena eman ziona, *ESBko* kide izana, *Herri Batasunako* sortzaile (1977), *Euskal Herrian Euskarazeko aita pontekoa* (1979), *Mahai nazionaleko* partaide izana, eta bitan *senadore* hautatua, hiru aldiz kartzelaratu (1950, 1960, 1981) eta errefuxiatu izana.
- **Euskaltzain urgazle 1957tik.**
- **lbilbidea urtez urte:**
 - 1948an ikasle talde bat antolatu, *EIA* (*Eusko Ikasle Alkartasuna*), eta *Erne* aldizkaria atera zuten.
 - 1949-56 bitartean Bilbon jarraitu zituen Ingeniaritza ikasketak. Bertan ezagutu zuen Federiko Krutwig, eta gainerantzeko abertzale jendea (Gaintzarain, J.M. Benito del Valle, J.M. Agirre, Julen Madariaga...).
 - 1950ean kartzelan sartu zuten, *Jagi-Jagi* taldeko partaide izatea leporatuta.
 - 1952an, Ingeniaritza eskolakide batzuek *Ekin* taldea sortu zuten (1952).
 - Soldadutza Galiziako Ferrolen egina (1956), bertan idatzi zuen "*Leturiaren egunkari ezkutua*" liburua, eta Euskaltzaindiaren Arantzazuko bilerara txosten bat bidali zuen euskara batua sortzearen alde.
 - 1956an, ikasketak eta soldadutza bukatuta, Donostiara itzuli zen.
 - 1957an *Euskaltzain urgazle* izendatua, euskarazko klaseak ematen zituen Gipuzkoako Foru Aldundian, Koldo Mitxelenaekin sarritan topo eginez.
 - 1958an, *Ekin* taldea birbataiatuta, *ETAren* sortzaileetako bat izan zen, erakundeari izena eman ziona.
 - 1959an, "*Euskaltzaindiaren Laguntzaileak*" erakundean aritu zen.
 - 1960an atxilotu egin zuten.
 - 1961ean kartzelatik irtenda Parisera jo zuen ihesi.
 - 1962an Hazparnen finkatu zen.
 - 1963an *Euskal Idazkaritza Elkarte*a sortu zuten Baionan, besteak beste euskara batua Iparraldetik ere bideratu asmoz.
 - 1963an Euskaltzaindiari bere dimisioa agertu eta Euskal Idazkaritza Elkarte barruan "*Hizkuntza Saila*" sortu zuen Telesforo Monzonekin batera.
 - 1964an Belgikara aldegin, eta bertan denboraldi bat pasata, Brusselan finkatu zen. *ETAk* zuzendaritza utzi zuen, eta militante gisa jarraitu.
 - 1966-71: Brusselatik "*Branka*" aldizkari abertzalea sortu zuten, tartean Benito del Valle (*Ekin* eta *ETAk* lagun zaharra) eta Krutwig zeudela.
 - 1967an *ETAren* V. Biltzarraren ondoren, erakundetik irten zen.
 - 1971n Euskal Herrira itzuli zen.
 - *ESBko* kide izan zen.
 - *Herri Batasunako* kide (1977az geroztik) eta *Euskal Herrian Euskarazeko aita pontekoa* (1979), *Mahai nazionaleko* partaide izana da 5 urtez eta bitan *senadore* hautatua.
 - 1981-82 urteetan *EEBBetara* (Kaliforniara) joan zen fonologia ikastera.
 - 1983an *euskal azentuari buruzko tesia* atera zuen Bartzelonako Unibertsitate Autonomoan.
 - 1999an, *UEUk* ohorezko kide izendatu zuen.
- **Egun:** Euskal Herriko Unibertsitateko Irakasle Emeritua da Fonologian eta Soziolinguistikan, *EKBko* Bat aldizkariaren kudeatzailea hastapenetatik, *SEI* (*Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen*) elkarteko lehendakaria, eta *Herrien Europa Institutuko* kidea da.

■ "Etxean ez genuen euskara sarritan entzun. Ez zen aipatu ere egiten euskal kutsuko ezer. Hori oso klasikoa da, Donostian giro hartan hala zen".

dotorea ere, bilerak euskaraz egitea planteatzea. Krutwigek errespetu handia zion Urkijori, gerra ondoren berari esker altxa zelako Euskaltzaindia. Urkijo norbait zen: Karlismoaren inguruan lehenengo figura zen eta beraz Francorentzat konfidantza osoko gizona, baina era berean euskaltzalea. Urkijok salbatu zuen Euskaltzaindia urte kritiko haietan. Beraz, Urkijo hil zenean (1950) "orain da momentua" pentsatu, eta Krutwigek esan zuen lotsagarria zela Euskaltzaindiak bilerak euskaraz ez egitea, eta hori bukatu beharra zegoela. Arrazoi guztia zuenez inork ez zion kontrarik egin eta 52az geroztik hasi ziren bilerak euskaraz egiten. Baina ni, 57an, urgazle gisa sartu nintzenean, bileretan oraindik ere jende askok gazteleraz egiten zuen.

■ **Euskara batuaren eztabaida ere orduan piztu zen...**

Horretan ere Krutwig izan zen oso garrantzitsua. Hark esaten zuen euskara batua egin zegoela: Leizarragak egin zuen, Nafarroako erreginari emandako Testamentu Berrian. Hor zegoen lapurtera klasikoa egin, eta oinarri horretatik abiatuta euskara modernizatu egin behar zela zioen, gaurko munduaz hitz egiteko moduan jarri. Eta Krutwigek euskara "garbia" eta halako gauzak tontakeria hutsa zirela zion: kulturalki denok Greziaren seme garela, eta hitzak grekotik hartu behar zirela eta kito. Hori txoke izugarria izan zen PNV eta gainerakoekin, hai

purismo hutsean baitzeuden.

■ **Gaur nola ikusten duzu euskararen egoera?**

Pauso handiak eman dira eta azkar gainera. Miquel Siguan, Kataluniako hizkuntzalari ezagunak esana du, berak ez duela ezagutzen Europa osoan Euskal Herria bezalako kasurik. Jakina, guk beti esan dugu "katalanek bai..." baina katalanek ez zuten hemengo arazoa, han beti izan da katalana hizkuntza mintzatua, normala. Eta hemen bertako hizkuntza baztertua zegoen, eta hizkuntza bat halako abiadan piztea, ez da makala.

Halere hemen ez dago egoera batere ziurtaturik, eta baikorkerietarako arrazoirik ez dago. Hemen dagoen arazoa soziologikoa da. Egoera diglosikoa izanda, euskara funtzio batzuetarako erabiltzen da, baina besteetarako ez, eta azkenean kontua da jendeak erdaraz hitz egiteko ohitura duela. Eta ohitura horiek oso zailak dira aldatzen. Eta zein den esplikazioa? Nik uste hemen euskaltzaletasuna oraindik ez dela sortu. Hori bai, herri hau esnatu da, eta gaizki gaude, baina halere orain bezala sekula ez gara egon.

■ **Gaurko talde abertzaleetan, euskararekiko kontzientziak ez al du atzerakada eman? Ekinen urrezko araua zen lehenik eta behin euskara ikastea.**

HBn esango nuke lehentasun hori itsatsi dela, beste lekutan ez. Euskara tresna bihurtu duena bilera eta txostenetan HB

BERE HITZETAN

▼
"Ni inoiz ez naiz izango Euskaltzaindiakoa, ez dut ezer jakin nahi ere. Behin eta berriz erakutsi baitute ez dutela ni hor egoterik nahi nire jarrera politikoagatik, ETAkoa izan eta HBkoa naizelako. Euskaltzaindiko urgazlerik zaharrena naiz"

Argia, 1994-10-16

▼
"Sozialismoa krisian dagoela azpimarratu beharrik ez dago. Eta beragandik garbiki desmarkatu gabe, Ezker Abertzaleak tope egiten du, eta egingo"

Euskaldunon Egunkaria 2000-4-9

▼
"Etorkinen lehenengo pertsona-eskubidea, beren jatorrizko naziotasuna gordetzea duk. Euskalduntzea eta integratzea erabakitzen badute, orduan bai: hemengo gorabehera politikoetan parte hartzeko eskubidea ditek. Ez integratzea erabakiz gero, eskubidea izango dik etorkin horrek utzi nahi ez duen naziotasun arazoetan parte hartzeko, baina ez guretan"

Argia, 1983-9-11

▼
"Nik ez diat ulertzen "ikurriña bai, española ez" oihuka esan, eta gero "españolari bai, euskarari ez" praktikatzea"

Argia, 1983-9-11

▼
"Kale-borrokak eta oso noizbehinkako atentatuak, gure arteko batasuna hausten dute, gure indarra ahultzen, eta etsaiarena gotortzen. Benetako txertoak dira, eraso nahi diren Estatuen bizkorgarri"

Euskaldunon Egunkaria 2000-4-9

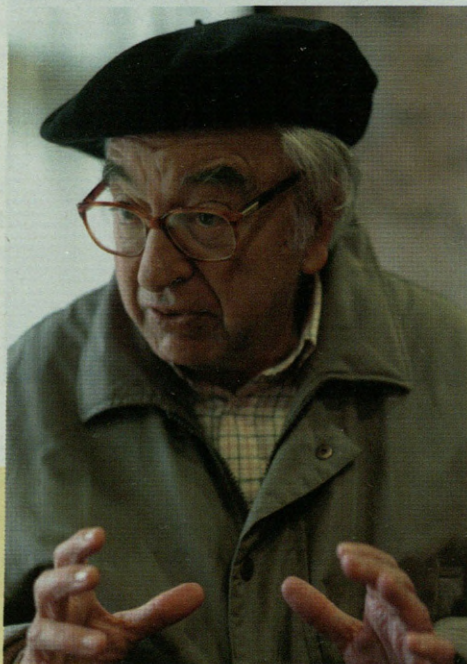
"Herri honetan abertzaletasuna oso azalekoa da"

izan da lehena, ez PNV eta ez EA. Diputatu batzuek oraindik ez dakite euskaraz, eta hor dabilta lasai asko. Gainera esan egin dute ingelesez badakitela, eta ez zaie planteatzen problema.

■ **Kontraesanak ere badira ordea. "Gara" egunkari nazionala da, baina gaztelerak du toki gehien...**

Hala da, eta nik nahiago dut "Euskaldunon Egunkaria". Franco orain 25 urte hil zen, eta noiz hasi behar dugu egoera normalizatzen? Lehengo egunean bilera batean egon nintzen, jende oso abertzalearekin, eta bilera gazteleraz! Zergatik? Batek, "esque yo prefiero explicar las cosas en

Parisen jende piloa ezagutu nuen eta gauza asko irakurri ere bai. Informazioa oso ezberdina zegoen Iparralde eta Hegoaldean. Han bazegoen nolabaiteko askatasuna, eta bagenuen "democracia popular" bedekinkatu horiek Polonian, Alemanian-eta zer izan zirenaren berri. Horiek iraku-

BIZITZAREN PASARTEA

Nik ezagutu dudan momenturik gogorrena, gure aurrean Muguruza garbitu zutenekoa da. Hotel Alcalá-n geunden HBko diputatu eta senadoreak: Jon Idigoras, Itziar Aizpurua, Josu Muguruza, Iñaki Esnaola, Jose Luis Elkoro, Jokin Gorostidi eta ni neu. Eta bapatean bertara sartu, tiroka hasi eta ni mabai azpira sartu nintzen. Tiroak entzuten nituen, eta orroak: odolbustutzen ari zen Muguruza. Esnaola zaurituta zegoen etzanda, sapaira begira, eta ez zuen ezer esaten. Ez genekien bizirik ote zegoen. Eszena hori niri ez zait abaztu, ezta abaztuko ere!

Gainera, afaritan, Muguruzari adarra jotzen aritu ginen: "Hi, zentzatu beharko duk, bire emaztea haurdun zegok eta hemendik aurrera bukatu dituk parrandak..."

castellano" "zoaz pikutara!", hori da erantzuna! Abertzaletasuna eta euskara banandu ezin dira. Eta horretan badakizu nor datorren bat nirekin? Aznar! Erdara inposatzen duena ez da abertzalea.

■ **Belgikara alde egin zenuenean utzi zenuen ETAk zuzendaritza (1965ean). Gero Parisen finkatu zinen. Hegoaldean marxismoa modan zela, nola ikusten ziren gauzak Frantziatik?**

rrita, nik ez nuen Euskal Herriarentzat halakorik nahi inola ere, eta gaur ere ez.

■ **Zuen garaian garrantzia ematen zitzaion autoformakuntzari, korronte bat jarraitzeari... gaurko gazteek ez al dute horren hutsune nabarmena?**

Ez dakit zehazki, baina unibertsitatean klaseak ematen ditut aspaldidanik, eta pixka bat badakit ikasleak nola dauden. Eta ikasleek ez dute ideiarik ere ezertaz.

Harrigarria da. Gure garaian polemika sakona zen, eta gaur gaiari buruz jendeak ez daki ezer, historiari buruz ere ez. Nik uste arrisku handia dagoela hor, hemen sua baitago. Abertzaletasuna badago, oso landu gabea, zehaztu gabea, baina mugimendua badago. Orduan halako dinamika-ekin, eta orain gainera estatuek duten zapalketa mailarekin, jendea hain des-pistatua egotea arrisku handia da.

■ **Lizarra-Garazin zerk huts egin du?**

Abertzaletasunaren faltak. Herri honetan abertzaletasuna, oraindik ere, oso azalekoa da. Errua banatzen dabilta guztiak, errua PNVk duela, edo ETAk duela... Ez dago kontzientzia nazionalik.

Hemen kontua da zer egin espainol eta frantsesekin, eta gure gatazka oso serioa izanda, gainerako guztia bigarren planoan jarri behar da, mundu guztian egin den bezala. Herri okupatueta egin dena da lehenbizi fronte abertzale bat osatu, herria askatu, eta gero ikusi bertan zer egin. Baina hemen ez. Hemen gure artean hasi behar dugu eztabaidatzen abortuari buruz... eta hau historikoa da gero! Telesfororekin bilera batean nengoela, ia atake batek eman zion abortoa-ren eztabaida planteatu ziotenean: "baina zer aborto? Hemen egin behar dena da Frente Abertzale bat osatu! Nik, kristau bezala, arazoak ditut abortoa onartzeko, baina ez dut eztabaida horretan sartu nahi, albo batera uzten dut!".

■ **Artikulu batean irakurri dizugu gose grebak gaur ez duela merezi.**

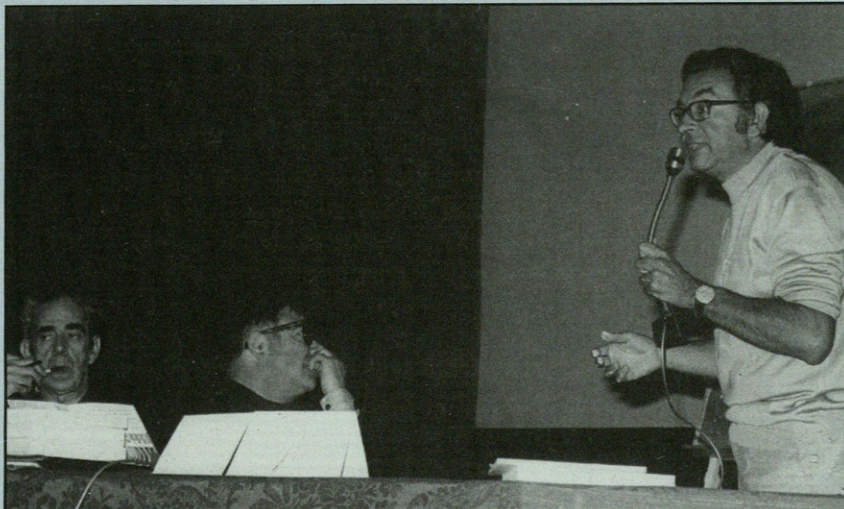
Begira Arizkuren kasua, 54 egun! Borroka modu polita litzateke, eta Indian badago tradizioa, baina hemen ez. Borroka armatuaren aurka daudenek, gose greba bezalako borroka ere ez dute onartu nahi eta! Hemen borroka armatua eta ez armatua ETAk bakarrik egin ditu. Azkenean, alde batean daude bizia arriskatzeko prest daudenak, bai armekin edo bai gose grebetan, eta beste aldean bizia arriskatzeko prest ez dauden beste guztiak. Hori da hemengo zatiketa. Batez ere erasoaren maila honetan.

■ **Gaur borroka armatua eta kale-borrokari eutsi behar zaio?**

"Garaia da desobedientzia zibilaren politika, gandhismoa, egiteko"

Nire ustez momentu honetan gauzak dauden bezala egonda, borroka armatuak ez du mesederik egiten. Hemen batzuk pentsatu dute (eta genuen, garai batean): gauden egoeran egonda, beste antzerako herrietan zer egiten dute? Borroka armatua, eta leku askotan esperientziak hori erakusten du. Baina horrek ez du esan nahi, nahitaez, eta mementu guztietan hori egin behar denik: malgutasuna izan behar da hor. Mementu honetan ikusten bada blokeo bat, Espainia guztia batuta dagoela gure kontra, eta La Fontaine Europako presidente nazkagarri hori berdin, zer egin egoera honetan? Noiz arte jarraitu beharko da atentatuak egiten etsaia mugiarazteko? Orain arteko panorama aldatu behar dugu, orain inpasce batean gaude. Nik uste garaia dela saio politiko bat egiteko; baina ez politika parlamentarioa (hori behar bada egin dezatela, baina nik ez dut horretan sinesten), baizik eta desobedientzia zibila-ren politika, gandhismoa: masiboa, gogorra. Nik uste horrek desblokeatuko lukela arazoa, bestela borroka armatuaren bidez Espainia eta Frantziak iraungo dute nahi duten guztia, eta gehiago. Gure arteko batasunak kezkatzen ditu Madril: orain

ARGAZKI ZAHARRA

Koldo Mitxelena, Aita Villasante eta Txillardegi, Euskaltzaindiaren VIII Biltzarrean (Bergaran, 1978an).

desobedientzia zibiletik joko ote dugun daude kezkatuta. Gandhismoa bultzatuko nuke. Eta Gandhik egiten dituen gauzak, egin egin behar dira, gero! Hemen jendeak Gandhi gizon inozotzat hartzen du eta

Gandhi inork baino energia eta ausardia handiagoa zuen gizona zen, gogorra! Nik ez dut neure borroka geldituko, nik tiroak gelditzea nahi dut, baina gainerantzeko guztia aurrera! ●

Bizkaiko
bertsolari
txapelketa
2000

Bizkaiko
bertsolari
txapelketa
2000

Bizkaiko
bertsolari
txapelketa
2000

FINALAURREAK

azaroak
19
domeka

LEKEITIO
Frontoian
arratsaldeko 17:30etan

FINALAURREAK

azaroak
26
domeka

BERMEO
Frontoian
arratsaldeko 17:30etan

FINALAURREAK

abenduak
03
domeka

GETXO
Getxo Aretoan
arratsaldeko 17:30etan

Bizkaiko

Bizkaiko

Bizkaiko

Bizkaiko

Bizkaiko

Polizia eleberria

Polizia eleberriak mundu guztian irakurrienak dira. Edozein liburudendetan toki handia betetzen dute. Polizia eleberriak gizarteko maila guztietako jendeek irakurtzen dituzte. Langileek eta neskameek ez ezik, intelektualek ere bai.

Arrazoiak: irakur errazak dira, ez dute edan txarrik uzten. Hilketek, bestalde, bihotzean zirrara handia egiten digute, hiltzailea nor den jakiteko berezko grina pizten digute.

Polizia eleberria nola hasi zen eztabaidagarri izan liteke. Gehienek, ordea, Edgar Allan Poe jotzen dute sortzailetzat.

Polizia eleberrietan hiru mota bereizten dira. Misterio eleberriak, eleberri beltzak eta espioitza eleberriak.

Misteriozkoetan alderdi nagusia hiltzailea nor den jakitea da.

AGATHA Christie izan liteke horrelako eleberrien idazle eredua. Usu eskema berdintsua aurkitzen dugu: hilketa bat gertatu da, maiz jende aberatsen artean, eta azken uneraino hiltzailea nor den ez dugu jakingo.

Eleberri beltzetan, berriz, gizartea ezagutzeko era izaten dugu. Detektibea, hilketa edo bestelako gaizkieginaren bat argitzeko, gizarteko maila zikinetan sartu beharko da, bizitza arriskutan ipiniko baina azkenean egia ateratzeko gauza izango da, batzuetan justizia egin gabe baldin bada ere.

Eleberri beltza mota honetan agertu dira idazlerik hoberenak. Dashell Hammett, Raymon Chandler, James Cainen eta beste askoren lanak guztiok irakurri ditugu.

Espioitza eleberrietan, nazioen arteko kontuak eta istiluak azaltzen zaizkigu. Noiz eta behin nazioen etorkizuna detektibe edo espioiaren jokabidean dago.

Agintarien narratsa, zikinkeria eta moraleza eleberriotan ikusten ditugu ongien.

Fleming ekar dezakegu espioitza eleberrien idazletzat. 007-k "Hiltzeko baimena du", Estatuaren onetan ari baita.

Eztabaida gogorak izan dira polizia eleberrien litera-

tura balioez. Hauxe esan liteke. Motari baino idazleari begiratu behar zaio. Dostoievskiren "Krimena eta zigorra" polizia eleberri oso ona da. Dickensek, Graham Greenek, Garcia Marquezek literatura mailetan goian dauden polizia eleberriak idatzi zituzten.

Beste alderdi jakingarria: polizia eleberrietan oinarritutako film on asko da. Horietako batzuk oso txalogarriak dira eta filmen kondairan toki gorena iritsi dute.

Alfred Hitchcock gailendu da horrelako filmak sortzen. "The Thirty-nine Steps", "Spellbound", "The Paradine Case", "Strangers on a Train" eta batez ere "Vertigo" entzutetsuak dira.

Euskal Herrira etorritik, lehen polizia eleberria Jose Antonio Loidi Bizkarrondok idatzi zuen 1955ean, "Amabost egun Urgain'en".

Oroitzen naiz nolako bihoz-kada eman zigun eleberri honek. Mota berria zen, ongi eraikitako eleberria zen eta batez ere euskara zoragarri idatzita zegoen.

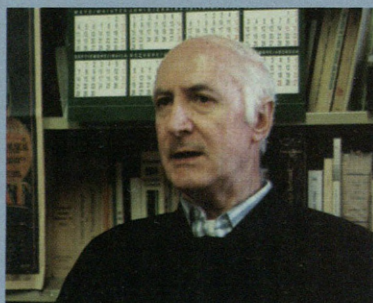
Eleberri honen meriturik handiena, hain zuzen ere, euskararen alderdian dago. Loidik eleberri honetan gizaldi honetako hasieran Gipuzkoan erabiltzen zen euskara bikaina sartu zuen.

BAZTANGO Mariano Ize-tak eskaini zigun hurrengo polizia eleberria: "Dirua galgarri", Auspoa bilduman. Hauxe ere eleberria pollita, euskaraz ongi idatzia. Ez da hain ezaguna izan.

Hurrengo idazleak Txomin Peillen eta Xabier Gereño izan ziren.

Garai batez Gereñoren polizia eleberriak oso irakurriak izan ziren. Esan liteke aldi hartan berak bakarrik idazten zituela mota honetako eleberriak. Euskara oso ulerterrezez idazten zituen. Askok eta askok oso maiteak zituzten Gereñoren lanak.

Kintana, Zabaleta, Lertxundi... helduko dira geroago. Gure egunotan Itxaro Borda ari da horrelako eleberriak idazten ●

MONIKA DEL VALLE

Gotzon Garate

"Atzerriko eta Euskal Herriko polizia eleberria"ren egilea

"Eztabaida gogorak izan dira polizia eleberrien literatura balioez. Hauxe esan liteke. Motari baino idazleari begiratu behar zaio. Dostoievskiren 'Krimena eta zigorra' polizia eleberri oso ona da"

Berrikuntzak !!

Dagoeneko salgai :

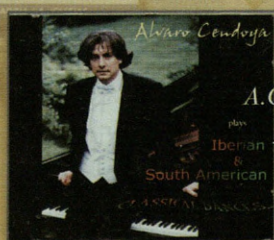
BOB DUO
"Bi Piano"
- Klasikoa -

"2000 Kontuz"
- Mendeko abesti onenak -

UNHE
"Mugak Zabalduz"
- Jazz-Folk -

A. CENDOYA
"Piano"
- Klasikoa -

XABIER EUZKITZE
"Argitzaketan"

Berrikuntzak !!

Dagoeneko salgai :

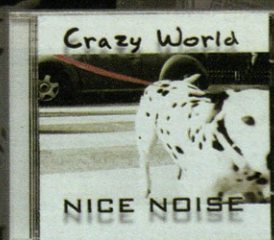
ASGARTh
"Etorkizunaren Sustraiak"
- Euskal Heavy Melodikoa -

NORA EZEAN
"Nora Ezean"
- Euskal Heavy Melodikoa -

HARLAX
"KontsumiHiltzen"
- Euskal Heavy-g -

NICE NOISE
"Crazy World"
- Classical Rock -

BITTOR ALAPE
"beste aldean"
- Euskal Rock-a -

E Z P A

PRINTZA

ANTZERKIAREN
GUNEAK

Mireia Gabilondo eta **Mikel Martinez** aktoreek esanak dira hauek antzerkiaren egoeraz "El Pais"en:

(M. Gabilondo) "(...) Badau-de herri batzuk programazio finkoa dutenak eta leku horietan publikoa ohituta dago asteburuetan antzerkiera joaten, jakin badakitelako zer ikusi egongo dela. Jendeak antzerkia ikusi eta ulertu egiten du, eta, orduan, datu gehiago ditu gero sormenerako. (...) Gaur egun Euskal Herriko talde baten zat nahikoa zaila da antzerkitik bizitzea. Horrexegatik, begiak beti kanpora, Estaturara jarrita dituzu. Guretzako Euskal Herrian bakarrik gelditzea zaila da, ez dauka zentzurik. Euskaraz bakarrik lan egiten duen talde batek nekez iraun dezake. Nire ustez, oraindik ere toki asko eta askotan antzerkia anaia txikitxo da".

(M. Martinez) "Toki berezi bat behar da horretarako (publikoak antzerkia ikusten ikasteko). Gero, espazio horren inguruan bitarteko teknikoak egon beharko lirarteke. Bilbon, esaterako, ez dago zentrorik antzerkia egin, ikusi eta ikasteko. Eszenografiaren biltegi bat beharko litzateke. (...) Zentro horrek profesional eta antzerkigintzan hasi berriak hartu beharko litzuke. Halaber, antzerki munduan buru-belarri sartuta ez dagoen jendea ere hurbilduko litzateke bertara, (...) eta hortik ere produkzio eta antzezlan gehiago ateratzeko modua izango litzateke".

ARTEETAKO FUNDAZIO EDERRA

KAPITAL pribatua gehitzea da Bilboko Arte Eder Museoa elkarte anonimo izatetik fundazio izatera igarotzeko sinatu berri duen arrazoietakoa bat. Egun %25ekoa da kapital pribatua eta hemendik aurrerako alaketarekin %40koa izatea espero da. Hitzarmena hilaren 16an sinatu zuten Bizkaiko Foru Aldundiak, Eusko Jaur-laritzak eta Bilboko Udalak. Eta sorreran, fundazioak 15 milioi pezetako (600.000 libera) kapitala izango du. Dena den, elkarte anonimo-tik fundaziorako bide hori ez da bat-batekoa izango, eta pixkanaka egingo da 2001. urtera arte. Orain eratu berri den fundazioak patronatua sortu beharko du, eta haxe izango da museoa-ren aginte organoa.

EUSKAL MUSIKA GARAIKIDEA

MAKINA bat kontzertu eskainiko du Irungo Oiasso Novis kamarako musika taldeak abenduan zehar. Iñaki Alberdik eta Josetxo Silgue-rok zuzendu eta Jesus Mari Garmendia eta Pascal Gaignek osatzen duten talde hau 1998ko azaroan sortu zen. Egun Eusko Jaur-laritzaren Kultura saileko laguntza jasotzen du euskal konpositore garaikideen musika kontzertuetan eskaintzeko. Besteak beste, Ramon Lazkano, Joseba Torre, Gabriel Erkoreka, Pascal Gaigne,

■ Oiasso Novisek kontzertuak eskainiko ditu.

Guillermo Lauzurika, Sofía Martínez eta Maite Aurrekoetxearen musika jotzen dute. Abenduan zehar hainbat kontzertu dago aurreikusita Euskal Herrian eta baita Espainian ere: 16an Iruñean, 18an Kartagenan, 19an Murtzian eta 20an Alacanten.

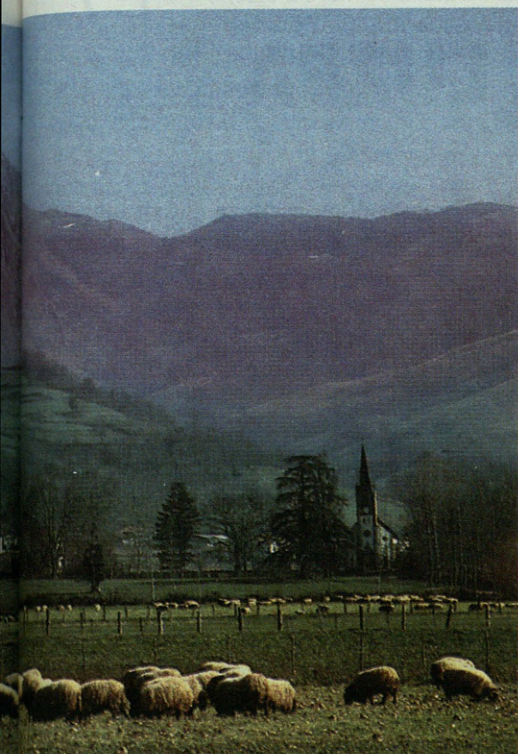
IRITZIAN SAIAZTEKO LEHIAKETA

MILIOI bat pezetako (40.000 libera) sari bakarra emango du Pamiela argitaletxe nafarrak antolatutako Juan Zelaia Saiakera Sariaren bidez. Saiakera jeneroa eta gogoeta bultzatzeko asmoarekin sortu den ekimen honetara edozein gairi buruzko iritzia bidali daiteke. Hori bai, datorren urteko abuztuaren 31n amaituko da aurkezteko epea, eta gehienez, lanek 75 orrialdeko luzera izango dute. Irabazlearen izena aza-

H I T Z B I T A N

- Nafarroako Euskararen Legeaz mintzo zen Peio Mariñelarena "Euskaldunon Egunkaria"-n: "Egungo Euskara Legea eskasa eta bereizlea da, eta hala ere, ez da bere osoan betetzen. (...) Ez dituzte ikusi nahi euren hizkuntza politikaren hutsuneak, azterketaren emaitzak agerian utziko bailuke lege ez dutela betetzen-eta".
- Paulo Iztuetak honela adierazi zuen egunkari berean: "(...) Azken 20 urteotan ezarri den eta oraindik indarrean dagoen hezkuntza elebiduna dela, botere autonomikoari dagokion

L A K

roan emango da ezagutzera eta saritutako lana Durangoko Azokarako argitaratuko da.

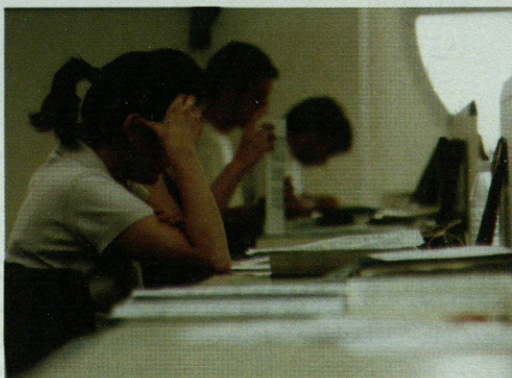
HEZKUNTZA LISKARTSUA

ESPAINIAKO Hezkuntza Sailak aurrera eram nahi du ertaineko ikasgai gutxienekoen erreforma. Erreformatik Matematika, Historia eta Gaztelania ikasgaien edukiak eta gutxieneko ikas orduak gehitu nahi ditu. Horretarako ordea, Musika eta Plastikarenak murriztuz. EAEko hezkuntza sailak dioenez euskal ikasleei ez die ordu-tegi zabalkunde horrek eragiten, berez, gutxieneko ordu horiek gaintzen dituztelako. Arazo ordea, edukietan datza. LOGSEren arabera, Hezkuntza Sailak ikasgaien edukien %45aren gaineko eskumena du. Erreforma horrek ekarriko lukeen edukien zabalkundeak zaila egiten du eskumen

NAFARROAN BEHERA

Nafarroa Beherea hartu dute ardatz. Bertan abesten diren kantuez, jazotako historiaz eta Nafarroarekiko oraingo harremanaz, hangoek idatzitako literaturaz, hitz egindako euskaraz eta honen egoeraz, bizitza ospatzeko dituzten festetaz, eta hauengan tradizioak oraindik duen garrantziaz. Guztietaz mintzatuko dira Iruñean azaroaren 20an hasi eta 28an amaituko diren "Nafarroa Beherea Kultur hurbilpena" jardunaldietan. Roldan Jimeno, Xipri Albelbide, Pantxika Maitia eta beste hainbat izango dira Erraldien Txokoan. 28an mahai ingurua egingo dute Noel Elorgak, Jean Haritschelhar-ek, Teresa Lekunberrik eta Eñaut Etxamendik. Nafarroa Beherea ardatz hartuta.

hori gauzatzea. Espainiako Gobernuak planteatutako erreforma datorren abenduan onartuko da seguruaski Ministro Kontseiluan.

■ Eduki eta orduak gehituko ditu Dekretuak.

■ Antton Luku.

IZENAK

Antton Lukuk eta Hiru Puntu antzerki taldeak "Hotel du Fronton" antzez-lana estreinatuko dute azaroaren 25ean Baionan. Lana Iparraldeko barnealdeko herri batean dago kokatua.

Jon Maia suertatu da berriz ere Gipuzkoar Erako Aurreku Txapelketako irabazle. Laugarren urtez segidan nagusitu da. Irunen jokatu txapelketan gainera, Ibon Huarte erreteriararak, jaso zuen bigarren saria.

Alizia Stürtzeren "La izquierda desde la clase, el género y la opresión nacional" lana aurkeztu zen hilaren 17an Donostian Basandere argitaletxearen eskutik. Lan honetan Stürtzek hainbat egunkaritan idatzitako artikulua biltzen dira.

Koma talde nafarrak "Criminal" izeneko laugarren lana argitaratu du Locomotive diskoetxearen eskutik.

■ Koma taldea.

eredua dela, ez herri bati dagokiona".

• Joseina Etxeberria irrati esatariak honakoa zioen "Goierritarra"-n: "Hamar euskal kantu segidan jarrita ez gara ari euskal musika defenditzen, ghetto bat egiten baizik. Hori interesatzen zaionak bakarrik entzungo zaitu".

• Joxean Muñoz "Karramarroen Uharte" filmako egilearen hitzak dira hauek "Irutxulo"-n jasoak: "Umeen edo gazteen artean bada euskaldun publiko naturala. Beraiek errazago ikusiko dute filma euskaraz gaztelaniaz baino".

Zinegileek jada ez dute bigarren mailako lantzat jotzen, izan ere, Euskal Herrian laburrek duten kemen artistikoa indarberritu egin da. Garai benetan gozoa bizi dute formatu txikiko ikusentzunezko lanek. Horren lekuko, Nazioarteko Zinema Labur eta Dokumentalaren Jaialdia.

LABURREN ITZAL LUZEA

Aspaldikoa da Euskal Herrian laburrak filmatzeko ohitura, 50eko hamarkadan zine amateur-a jaiotzen den unetik, Zineklub-ak zinezaletuen topaleku bihurtuko dira. Hauetan, bertoko lehendabiziko ekoizpenak ikusteko parada izango da, euskal kultura formatu berritzaile batean erakutsi asmoz, beti ere dokumental ukituaz.

1961ean Antonio Eceiza eta Elias Querejatak Laponia Films produktora sortu eta lan bat soilik ekoizteko aukera izango dute, "A través de San Sebastián" laburdokumentala, alegia. Hamabost urte igaroko dira, 1976ean Bilbon, Euskal Zinemari buruzko lehen jardunaldiak burutzen diren arte. Bertoko filmak, dokumentalak eta laburrak aurkeztuko dira, besteak beste, "Estropada Berria", "Navarra, las cuatro estaciones", "Miradas", "Ere erera baleibu icik subua aruaren" eta "Bost".

Euskaraz filmatutako lehendabiziko laburrak Bertan Filmeak produktorak ekoiztiko zituen, "Ikuska" izeneko labursaila, 20 laburrez osatuta eta 20 zuzendari ezberdinek filmatuta.

Egun, XXI. medearen atarian sartuta, labur gehienek dokumental ukitua galdu dute, fikzioa nagusitu da eta generoek ere formatu txikian tokia hartu dute. Ernesto del Rio Zinebiko zuzendariaren esanetan, laburrak zinema munduan murgiltzeko plataforma bihurtu dira "eta gainera zine ez komertziala jendearengana hurbiltzea da dugun xede garrantzitsuenetariko bat". Paco Valderrama, Gasteizko "Cortada" Jaialdiko zuzendariaren iritziz,

egungo zuzendari gazteen artean laburrak egiteko "gogo eta gose handia" dago eta Euskal Herrian gertatzen dena, Estatu osoan gertatzen denaren isla dela uste du. Valderramaren irudiko, laburrak ez lirateke kultozko produktuak bilakatu behar, "jaialdi hauek guztiak desagertzea litza-teke egokiena, laburrak zine aretoetan jarri beharko lirateke eta horrela labu-

ren ustetan, jasotzen den dirulaguntza, bat dator ekoizten diren labur kopuruarekin, "adibidez aurten 13 labur filmatu dira Euskal Herrian eta kopuru hori egokia da, ez dira gehiagorik behar". Zinezaletu zein zuzendari hasberriek zaila ikusten dute labur bat egiteko diru nahikoa biltzea, baina Eusko Jaurlaritzak egun, erraztasunak ematen ditu "behintzat beharrezkoa denaren erdia finantzatzeko".

42 urte beteko ditu aurten Zinebik, aurten izen berria estreinatuz, Europako labur jaialdirik betaranoenak, eta bertatik, egun bestelako proiektu handi-nahiagoetan lanean diharduten euskal zinegileak pasatu dira. Del Rio-ren esanetan, laburrak pauso bat besterik ez dira, "inor ez da betirako laburretan gelditzen". Iritzi guztiz kontrakoa du Valderramak, laburretan ideien aberastasuna islatzen dela deritzo eta gazteei produkzioa erakusteko tresna bezala ikus-

ten ditu laburrak. Euskal Herrian zine industria sortzea arras zaila dakusate. 80-90ko hamarkadetan bere unea izan omen zuen baina telebista pribatuak ezarri zirenean, bertoko produkzioa asko jaitsi eta Euskal Herriko zinegile anitz Madrilera joan zen. Hori ekiditeko talde tekniko bat eta Euskal Herrian merkatu bat sortzearen beharra dago. Gainera, garrantzitsu ikusten du Valderramak, zinema institutu on bat sortzea, zinegileen % 90ak formatu txikiko ekoizpenak, luzeetara igarotzeko pausu bezela ikusten duen arren, badaudelako laburrak soilik egiten dituzten zinegileak. "Nahiz eta hemen ohitura ez izan, Estatu Batuak, Kanada eta lurralde Eskandinaviarretan, badaude

■ Euskal Herriko sei labur izango dira aurten ZINEBIn.

rreren egoera normalizatu".

Euskal Herriko sei labur aurkeztuko dira datorren 27an abian jarriko den Zinebi Nazioarteko Zinema Labur eta Dokumentalaren Jaialdian, gutxi gorabehera urtero aurkeztzen den zinta kopuru bera. Del Rio-ren aburuz, laburren kalitateak nabarmen egin du gora, "Euskal Herrian laburrak egiten dituztenek profesionaltasun eta esperientzia franko dute, produkzioa asko hobetu da eta dirulaguntzak handiagoak dira".

DIRULAGUNTZEN ATZETIK.

Egun labur txukun bat egiteko, lau edo bost milioi pezeta (160.000 libera inguru) behar dira. Eta Zinebiko zuzendaria-

MONIKA DEL VALLE

■ Hamaika bira Bilbon

Guztira, 63 herrietatik 1.053 film jaso dituzte aurren lehiaketarako Nazioarteko Zinema Labur eta Dokumentalaren Jaialdian. Inoiz izan den partaidetza kopururik handiena da berau, iazko ekitaldian 780 film jaso baitziren. Ez da hori gaingitu den kopuru bakarra. Horrez gain, sariak ere handitu baitira. Esaterako, Jaialdiaren Sari Nagusia milioi bat pezetakoa (40.000 libera) izango da, Euskal Zinemako Sari Nagusia eta Espainiakoa 700.000 pezetakoa.

■ Zineko musika latinoa jorratuko da.

Lehiaketako zenbakietatik at, hamaika ziklo prestatu dira aurren azaroaren 27tik abenduraren 2a arte luzatuko den 42.ekitaldian. Protagonista nagusi bat izango da: musika. Film eta dokumentaletan lantzen diren doinu, abesti eta bandei arreta berezia eskainiko zaie.

Horren lekuko da "Kantariak eta Soinudunak" zikloa. Bertan musika latinoak zine dokumentalean duen garrantzia jorratuko da. Horretarako, Estatu Batuetako, Brasileko eta Karibeko musikaren bizitasunaren eraskugarri den

hainbat film erakutsiko da. Bestalde, "Bilborock eta Jazz" zikloak 60-70eko hamarkadetakopop, rock eta jazzeko musikari garrantzitsuenen emanaldien filmak eskainiko dira. Beatles, Rolling Stones, Janis Joplin, Luis Armstrong eta abarren irudiak izango dira ikusgai.

Zineman berezko pisua duten hainbat pertsonaiek ere ziklo bana izango du aurren: Barbara Kopple, Robert Altman, Peter Greenaway eta Luis Buñuelen omenekoak antolatu dira, hain zuzen. "Azken Buñuel" izenekoa eskaintzeko, Aragoiko zinemagilearen azken garaian eginiko filmetatik, zazpi aukeratu dituzte. Besteak beste, "Tristana" eta "Viridiana" filmak ikusi ahal izango dira.

Benetazko pertsonen ezezik, pantailetan bizi propioa hartu dutenek ere badute atal berezia. "Animazioko Zinema Amerikanoaren Klasikoak. Begirada ezberdin bat" izeneko zikloan macarthismoaren garaian zentsuratuak izan ziren filmak ikusi ahal izango dira. Besteak beste, Bugs Bunny, Superman eta Mickey Mouse izan ziren zentsuratuak.

Herri eta hiri konkretuek ere beteko

dituzte Bilboko aretoetako pantailak. "Iran, planoz plano" zikloak herri horretako zinearen ezaugarri estetiko eta tematikoak jorratuko ditu. "Hiriaren biografiak" atalean berriz, munduko hainbat hirietatik ibilaldia egingo da, zenbait zinegileen eskutik. Ziklo honen bitartez, pertsonaren eta espazioaren arteko harremana eta hirietan gizasemeak duen bizitzeko modua aztertuko dira.

Gai sozialei beste bi atal eskaini zaizkie egitarauan. Horietako bat islatuko du hain zuzen, "Hamabi arrazakeriaren aurka" zikloak. Bertan, hamabi zine-

■ Buñuel film baten grabaketan.

■ Beatlesak eta Bugs Bunny izango dira pantailan.

gile frantziarrek arrazakeriari buruz eginiko fikziozko film laburrak proiektatuko dituzte. "Aktualitatea luzez" en bestalde, interes handiko gaiei buruzko dokumental luzeak ikusi ahal izango dira. Besteak beste, 1972an Munichen gertatutako sarraskiari buruz Kevin MacDonaldekin eginiko "One day in september" eskainiko da ●

laburrak soilik egiten dituzten zuzendariek. Talde tekniko on bat sortuz gero, kanpotik ere jendea etorriko litzateke ikastera hona".

HERRI AHALEGINAK. Hirietako jaialdiak alde batera utziz, ez dira ez Euskal Herriko bazterretan zineaz gozatzen dituzten zaletuak falta. Herri txikiek aha-
lekin berezia egiten dute denbora murrizteko lan hauek bultzatzeko.

Lekeitiok baditu zaletu hauetarikoak, 1977an Euskal Zine eta Bideo Bilera sortzeko ausardia izan zutenak. Benito Ansola bere zuzendariak, azken urteetan aurkeztutako laburren kalitateak gora egin izana azpimarratzen du. Aurtengoa 23. edizioa da eta lehenengotik egungora aldaketa nabarmena izan da.

Euskarazko lanak soilik aurkez daitezke jaialdi honetan eta Ansolak beharrezko ikusten du aspaldi abian jarritako

proiektuarekin jarraitzea. Saritzen diren proiektuek diru kopuru bat jasotzen dutelako eta horrela, gazteak beraiekin proiektuekin lanean jarrai dezakete.

Ansolak bestalde, Eusko Jaurlaritzak ematen dituen dirulaguntzak murriztegiak direla dio, "zinegile asko dago laburrak egin nahi baina dirurik ez duena, aha-
lekin handiagoko egin beharko litzateke dauden hutsuneak betetzeko" ●

◆ IÑIGO BIDETXEA

Tolosako Nazioarteko Txotxongilo Jaialdiko zuzendari eta UNIMAKo (Nazioarteko Marioneta Elkarte) idazkari nagusi da. Azken kargu hori pasa den udatik. Tolosako XVIII. Jaialdia hastear dela, txotxongiloen magiaz eta hau sortzeko eta antolatzeko trukuez aritu gara.

“EUSKAL TXOTXONGILO KONPAINIEN TOPAKETA FALTA DA”

Zer da zehazki Nazioarteko Marioneta Elkarte? Nola sortu zen eta zein da bere xedea?

Munduko antzerki elkarterik zaharrena da, 1929an sortu baitzen Pragan. Marionetista elkarte bezala sortu zen arren, berehala marionetaren elkarte bihurtu zen, zabalagoa izan zedin. Marionetaren mundua zabaltzea, ezagutzera ematea du helburu. II. Mundu Gerran 10-12 urteko etena izan zuen. 1988 urte ingurua arte Ekialdeko herrialdeen estiloa edo egitura zuen.

■ Nola aukeratu zintuzten?

Magdeburg-en (Alemania) ekainean izan zen batzarrean hauteskundeak egin eta ni aukeratu ninduten. Batzorde Ejekutiboko 18 pertsona aukeratzeko mundu osoko 34 hautagai zeuden. Boto gehienak jaso nituen eta gero batzorde barruko karguen aukeraketa egin zen, baina, nire abantaila ikusita, idazkaritzarako beste hautagairik ez zen izan.

■ Noiztik duzu harremana UNIMAREkin?

RUBEN PLAZA

■ UNIMAKo idazkari nagusi da Arretxe.

Tolosan 1983an sortu genuen jaialdia eta handik gutxira egin ginen UNIMAKo bazkide. Mundu osoan, 70 herrialdetako 10.000 bazkide inguru izango gara. Espainiako erakundeari dagokionez, 1985ean birsortu zen eta 270 kide dira guztira. Euskal Herrian asko gara, 48 kide. Orain arte batzordean ez nintzen inoiz izan, beste lan batzuk egin izan ditut UNIMAn, kontseilari bezala.

■ Nola funtzionatzen du erakundeak kide horiek guztiak koordinatzeko?

Arazo txikiak eta proiektu serioak daude: formazio proiektuak, herrialde batzuetan elkarteak sortzea... Batzorde Ejekutiboa urtean behin elkartzen da. Lehendakaria eta egoitza Charlevillen (Frantzia) daude. Interneten bidez funtzionatzen dugu asko. Bi urtez behin Kontseilua biltzen da, herrialde guztietako ordezkariak; eta lau urtez behin Batzorra. Gainontzekoa bulego funtzionamendua da: boletinak egin, gune nazionalekin harremanak, motibazioa, animazioa... Batzordeak ere badaude: Amerika Latina, Europa, Asia Pazifikoa, Afrika, jaialdiak, ikerketa zientifikoa, formazio profesionala, zaletuak eta argitalpenak.

■ Idazkari nagusi zara orain. Arazo horientzako zein proiektu duzu?

Horrelako antolakuntza zabalean komunikazioa hobetu behar du UNIMAK, web orrialdea eginez adibidez. Baina desberdintasun sozial asko biltzen dituen erakundea dela ahaztu gabe. Oso aberatsak eta oso behartsuak diren bazkideak daude. UNESCOra hurbilpena hasita dago, aholku organoa da, baina jauzi bat gehiago eman eta kide osoa izatea da helburua. Jaialdiak bultzatzea da bestea. Solidarioagoa izan behar du UNIMAK, kotizazio sistema birplanteatu behar du, jaialdiek diru gehiago ematea lortuz, adibidez.

Bestalde, marionetaren entziklopedia egiten ari da katedratiko poloniar bat, UNESCOren laguntza berezi batez.

■ Tolosako Nazioarteko Txotxongilo Jaialdia 1983an sortu zenuten. Nola izan zen hastapen hura?

Behin Tolosako Abesbatza Lehiaketa sendotuta zegoela,

■ 21 konpainiek 24 lan taularatuko dituzte abenduaren 3a arte Tolosako Jaialdian.

antzerki munduan zerbait egitea proposatu zidaten, mundu horretan aritua nintzelako. Lehen urtetik dudak oroimena zera da: denok negarrez agurtu ginela. Zazpi konpainia besterik ez ziren. Zortea izan genuen: jende jatorra topatzea, Sevilla El Globok "Sinfonia para un juguete roto" obra ikusgarria estreinatzea... Jendearen itxaropena piztu zen hurrengo urterako.

■ **Eta zein izan da jaialdiak izan duen bilakaera? Nola joan da hazten orduan zazpi taldeekin jaio zen hura?**

Ez dagokit niri horrela hitz egitea, baina Tolosako Ekinbide Etxeko antolakuntza kalitatea azpimarratuko nuke. Kanpora joandakoan konturatzen gara. Hasieran, gaiari buruz genuen ezagutza falta gure antolakuntza esperientziarekin estali genuen. Jaialdiak berehala bikoiztu egin zuen konpainia kopurua, bi areto erabiltzera pasa ginen, gero Leidor areto handia, helduen saila... Beti saiatu gara jaialdia herriko jendearentzat egiten, ez antzerki munduko jendearentzat, beste lekutan egin ohi den bezala. Orain arte 304 konpainia pasa dira Tolosatik. Horietatik azken urtean 120 emanaldi eta 27.216 ikusle izan ziren guztira, Tolosakoak eta kanpokoak kontuan hartuta.

■ **Ázaroaren 25ean hasi eta abenduaren 3an amaituko da XVIII. ekitaldia. Zer du berezi aurtengoak?**

Aurten Bulgaria da herrialde gonbidatua. Inaugurazioa eta amaiera ekitaldiak ikuskizun musikalekin egingo dira: bat paperezko antzerkia, Belgikako Gante hiritik datorren Teatro Taptoeren "Genoveva,... tan casta, tan pura" lanean; eta bestea Pergolesiren "La serva padrona" opera bufoa, Granadako Títeres Etcetera taldearen eskutik. Inoiz Espainian izan ez diren Uruguay eta Kolonbia

egongo dira ordezkaturak. Mexikoko konpainia bat ere izango da. Eta hamar urtez saiatu ondoren, itzalen ikuskizun klasiko harrigarriena ekarriko dugu, Australiatik datorren Richard Bradshawek-ekin. Euskal Herriko Taupada, Gorakada eta Behi bi's ere izango dira.

■ **Makina bat txotxongilo talde eta jaialdi dago Euskal Herrian. Zein da orokorki beste herri batzuekin alderatuz gure egoera?**

Azken urteotan garapen handia nabaritu da jaialdien eraginez (Bilbo, Bergara eta Tolosa). Bergarakoa bi urtez behin izaten da helduentzat, txiki da, baina meritu handia du. Eta Bilbok jaialdi garrantzitsuagoa behar du nire iritziz. Orain zazpi-zortzi konpainia oso onak daude, kanpoko jaialdietan arrakasta izateko modukoak. Txotxongilo taldeak arrakasta handia lortu zuen iaz Mexikon, Taun taun oso maila altuan dago, Taupada ere gora doa, Bihar eta Kukubiltxo edozein tokitara ateratzeko moduan daude, Gorakada ere profesionala da. Lanbide honetan ordea, intrusismo gehiegi dago eta programatzailearen irizpideak (ikastola, udala) zorrotzagoak izan behar lukete, haurren onerako eta lanbide beraren onerako.

■ **Giro baikor horren baitan, hutsunerik sumatzen al da?**

Nire ustez, bi urtez behin-edo euskal konpainien topaketa bat egin beharko litzateke, hitzaldi, eztabaida eta formazio saioekin batera. Programatzaileek Tarrega edo Gijonera joan behar izaten baitute.

■ **Txotxongilo gune bat sortzeko asmoa ere aspaldidanik duzue Tolosan. Zertan da hori?**

Euskaltegia izandako etxea CIT-i emana dago, baina 400 milioi pezeta

RUBEN PLAZA

■ **Txotxongiloen munduan intrusismo gehiegi dago, Arretxeren ustez.**

inguru behar dira martxan jartzeko. Proiektuak ahots formazioari eskaintako zati bat ere badauka, behar hori ere sumatu dugulako. Txotxongiloen alorrean, urtean 115 eguneko programazioa pentsatuta zegoen, gainontzeko egunetan 250 eserlekuko aretoa libre geldituko litzateke beste ekitaldietarako. Gainera, formazioa eskainiko luke (haurrak, irakasleak, manipulazioa, konstruktzioa, profesionalak), museoa izango luke (historia, zabalpena munduan, teknikak eta urtean bizpahiru erakusketa monografiko jaialdiarekin batera). Jaialdia bi urtez behin egingo litzateke. Dokumentazio zentroa ere izango litzateke. Penagarria da, baina denbora aurrera doa eta gure kontra ●

◆ JOXEMI SAIZAR

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

Bi borroka eta bi porrot jaso zituen azaroaren 22ko aleak. De Gaulle eta Frantziaren artekoa bata eta Urtain eta Cooper ingelesaren artekoa bestea.

Urtain boxeolariak txapela galdu zueneko

■ 68ko maiatzeko istiluak Parisen.

HERRI - EKINTZAREN ALDE
Ez da burgesiarik, ez burokraziarik.

ka" koei aurpegia erakutsiz, zela bere herriaren iritziaren aurka jokatzekoan.

FRANTZIA, UME TXIKIA.
"Algeriako arazoan frantses gehienen
iritziaren aurka jokatzeko du. EZ berriro

ere militarrei eta EZ barrikaden babesean gorde ziran frantsesei", gogorazten zuen suharki. Hori gutxi balitz, "nork ahaztuko du 1968-gnean, maiatzaren 30an telebistatik esan zuana: 'Ba... EZ Republikak ez du bere burua makurtuko, erria etorriko da bere onera...'. Zenbat lagun egin ote zituen jarrera horrekin 1968ko maiatz ospetsu hartan? Borrokan zihardutenetatik, bat ere ez, pentsatzekoa da, baina borroka haien aurka zeudenetatik, asko, bistan da... Z. ARGIAk zioenera itzulita, gauza da, ezezko borobil horiek guztiak mahaigaineratu eta gero, bila zebilen iturrira iristen zela iruzkintzailea: "Ikusten denez De Gaullentzat oraingo frantsesak ez dira gudan agertu ziran bezain indartsu eta giartsuak", ondorioztatzen zuen. Ez hori bakarrik: "Gaurko Frantzia ezta berak amestu zuan Frantzia". Nolakoa ote, bada? "Askoz ere ahulagoa da". Ama nirea! "Ume txikiari bezala, agindu egin behar zaio eta eskutik artuta bidea erakutsi. Baiña auxa da Frantziak onartu nai ez duana"

■ Leporaino!

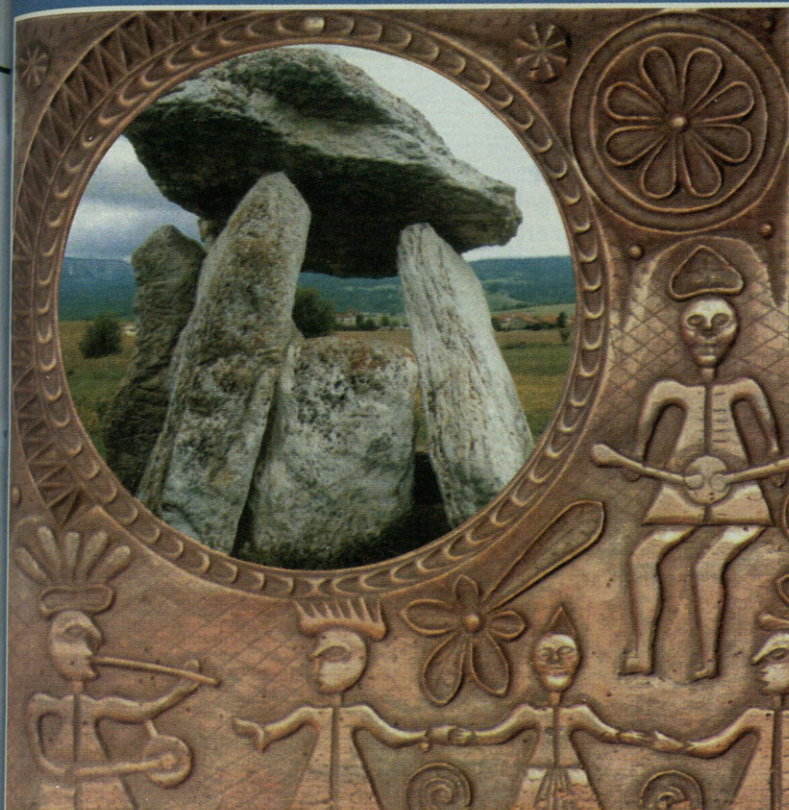
Larresoro, 1970-XI-22

Aste honetantxe gertatu zaizkit ilaran. Egun batez, ikastola baten ondoan, gurasoak eta ikastolaren bultzatzaileak berak barra-barra erderaz ari. Beste batean, euskaltzale pare bat harriturik ikusia, geure etxean euskera hutsez egiten dugula jakinda. Hirugarrenik, oso "gogor" horietako baten etxean denak euskaldun gertatu ("gogor" hori ezik), eta "gogor" arengatik erderaz denok. Eta laugarrenik eta azkenik, euskal izena eta asmoa dituen elkarte bateko biltzarrera joan, denak euskaldunak ("gogor" horietako bat ezik), eta denok erderaz egin behar. ("Gogorra" bera, dudarik gabe, eta ez

gu; baina ez uste duen aldetik...). Nork ez du horrelakorik egunero ikusten? Hots, jakina denez, LEPO-RAINO GAUDE! (...)

Frantesik gabeko Quebec-ik eta flamenkerarik gabeko Flandes-ik ez dagoen bezalaxe, euskerarik gabeko Euskal Herririk ez dago. Hots, guhaurk behar dugu hori nortu eta obratu geure buruetan. Hau egin artean ez dago ezer itxaroterik geroan, gure amaia ezik. Zeren-eta helburua jokabideak mugatzen eta baldintzatzen bait du. Zuek "gogor"rok, beste gauza "inportantea-go"tan ari zareten erdaltzale nazkagarririk, LEPORAINO GAITUZUE! Leporaino (...)

Frantsesek "ez!" esan berri zioten ezetz esaten beti primeran jakin ei zuen gizonari, alegia De Gaulle jaunari. Horrela zioen 1970eko azaroaren 22ko Z. ARGIAk behintzat: "Ez. Itz honek adierazten du Frantzian Napoleon ezkerro eta Europar gizaldi ontan izandu dan politiko aundietakoaren izakera, De Gaullen izakera". Miresmen punttu bat nabarmentzen zitzaion astekariari politiko frantziarrak egindakoak aitzazterakoan, zela Hitler-en aurka, zela "Rusia, England, Ipameri-

**EUROPAKO HERRI ZAHARRENARENTZAT,
MUNDUKO NAZIOEN ARTEAN, BEREZKO
LEKUA ALDARRIKATZEN DUGU !!!**

**BASANDERE
ARGITALETXEA**

IGOR ORTEGA

Geuk egin eta geuk kontatu.
Geure beharretatik sortu eta geure
beharrei erantzuteko asmoz sortzen
den proiektu berri honi ongi etorria
emateko aukera baliatu nahi dut.

Euskal sormen eta
hausnarketa propioari bidea irekiko
dion Basandere proiektua
derrigorrezko urratsa suertatzen da
herri libre baten kide moduan bizi
eta pentsatzeko apostua egin dugun
guztiontzat.

Ikusmolde propioetik egungo
errealitatearen azterketa kritikoa
egin ahal izateko eta bitartekoen
gabezia nabariaren aurrean,
Basandere moduko proiektuak
geure buruen jabe izatearen bidean
paregabeko tresna dira. Ongi etorri
geure artean, beraz, Basandere eta
eutsi goiari!

BASANDERE ARGITALETXEA

Birmingham 1 - Pral. eskubia
20002 Donostia
Tel. / faxa : 943 453852
Posta elektronikoa:
basandere@euskalnet.net

■ Urtain ospe handikoa zen Espainian.

Kaskagorra gero! "Umetzat artzen zuala ikusi zuanean" -txan-ta-ta-txan! Zer egin ote zuen? -"EZ esan zion De Gaulleri". Umekeria galanta! Baina bazuen bere alde positiboa: "De Gaullek EZ esaten bada ere, erakutsi dio Frantziari". Hara! Halere, hauxe zen iruzkingilearen kezka larria: "Jakingo al du Frantziak orain BAI esaten beharreko zaizkion ekonomiko, sozial eta politiko aldakuntzei?".

GAL ALA IRABAZ, ZUREKIN BAT.

Aurreko kontuan nor izan zen galtzaile

eta nor irabazle garbi gelditzen ez bazen, kontuak atera herriko seme bati boxeolarien txapela izan eta galtzea egokitzen zaionean! Urtain zeritzan boxeolari hura, ospe handiko gizona orduan, Estatu espainiarrean behintzat. Eta horregatik, ahobero xamarra zelako, Francok harrera egin ziolako (ospetsua izaki, azken batean) edo auskalo zergatik, aldeko zein kontrako asko zituen. Bada, ingeles batekin boxeo rrokaldi bat izan eta, galtzaile atera! Hara zer zioen Basarrik hura zela-eta, "Bakoitzari berea" izenburua zuen atal batean: "Ximak, temak, zitalkeri ta petralkeriak ez dute ezer balio. Inbiri ta ikusi-eziñak gutxiago. Bakoitzari berea ematen ez dakienak asko palta du gizona izateko. Cooper ingelesa ohea atera da oraingoan gure 'Urtain' baiño". Horrerraino konforme, baina "bat ohea izateak bestea txarra dala adierazten al du? Ezta pentsatu ere orrelakorik! Oso bakanak eta kontatuak dira mundu ontan beti nagusi irtendakoak. Deportetik bizi bear duanak, eta deporteari urretik jarraitzen dionak, ez du batere arritu behar bein galdu eta bein irabaztearekin". Oharpen hau egin eta gero, "Ez da jostaillua" adierazten zuen. Zergatik? Berehala jakingo duzue: "Amarretik bederatzi ingelesek etzuten gure 'Urtain' aintzat artzen. Jostaillu bat izango zala uste zuten Cooper aundiaren azaparretan".

Oker zeuden, ordea! Urtain-ek "estuasu latzak pasa-arazi zizkion ingles txapeldunari. Arek lurra jo zuan: 'Urtain'ek ez. 'Urtain'i begia ondatu ziolako nagusitu zan Cooper, eta ez uste bezin mendeaz zerabilkialako. Zorigaitz ura ez izatera, ez jakin Londres'en zer gerta zitekean. Danak aitortzen dute ingelesa nekatzen gogor asia zegoala".

Zergatik egiten zuen Basarrik horrelako defentsa, orduan? Bada, arazotxo batengatik: "Legezkoa da erratzari etxe aldera eragitea. Aukeran, etxekoa nagusi izatea nai izaten dute munduaren egal guzietan. Frantzesak, ingelesak, amerikanoak, danak etxezale amorratuak dira. Alemanak zer esanik ez." Oi, enetxook, hona hemen haren zauria: "Gu, euskaldunok, gera besterik ez bezalakoa. Ez danok, baina bai asko. Kanpoko dana ona dugu. Etxekorik ez dugu estimatzen trapu zarra ainbatean. 'Urtain'ek ezin esango du behintzat bere erriaren laguntza ta ernas-emate geiegi izan duanik. Iru aldera ta lau kontrara. Bere balioz iritsi da gaurko mailla ortaraiño, ta ez guk asko lagundu diogulako. Au da egia" eta "negargura gogorra ematen dit; amildegira goazela adierazten dit". Dena den, zera adierazten zion "Urtain"i: "Guretzat ordea, Joxe Manuel, irabazle ziñanean bezin aundi zera galtzaile irten zeran ontan" ●

◆ **PILAR IPARRAGIRRE**

■ Kristaua eta iraultza

Agirre, 1970-XI-22

Gaurko munduak kristau-sinesmenari egiten dion galdera edo desafioa justizia edo zuzentasuna itzetan biltzen da. Zuzentasun au egitean edo ez egitean dago kristau joko guztia. (...)

Gaurko munduaren egoera: a) Zuzengabekeria edo injustizian oiñarritua. B) Alde batetik, kapitalismoa (lehengoa edo berria): irabazi-grña, euki nahi eten-gabea, bakoizkeria, zapalketa... Bestetik, gaurko sozialismo jakiñen sistema, beste oiñarri batzuen gaiñean jasoa, baiña beste eragozpen batzuren jabe azaltzen zaiguna: pertsonaren nortasunaren aurkakoa, totalitarismo-kutsukoa, materialista bidekoa... d) Bi indar

auen erdian, Irugarren Mundua: menperatutako erriak, behartsu bizi diran erriak, besteak aberasteko erabiliak. (...) Erri menderatu eta behartsu auk, bakoitza bere lekura bihurtu dedin, munduaren sustrai-sustraiako aldaketa nagusia lehenbailehen eskatzen dute. Itz batean esateko, erboluzio edo iraultza. Egoera onen aurrean, kristauak zer? "Reboluzio" itza entzuteak kristau gehienei atzera eragiten die. Gaurko kristau gehienen iritzian, itz onek pekatu edo debekatutako zerbaiten usaia darama. Baiña, gaur kristauak norekin gelditu behar du?... Geldirik egotea, ez jokatzeta da: gaizki esan det, barkatu! Geldirik egotea, egoera gaiztoaren alde jokatzeta bezala da (...) ●

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

**ARTEA
GAZTEENTZAT
ETA
GUZTIONTZAT**

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

**EUSKARA
ETA
HISTORIA**

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

**KLONAZIOA, EUTANASIA,
TRANSGENIKOAK,
KONTSUMISMOA...**

(Mundu globalizatuaren
erronketarako prestatzen)

G

PENTSAMENDU GARAKIDIA

**FISIKAREN
EBOLUZIOA**

Albert Einstein / Leopold Infeld

G

PENTSAMENDU GARAKIDIA

**BAI BIZI
ZORAGARRIA (I)**

Stephen Jay Gould

G

PENTSAMENDU GARAKIDIA

**BAI BIZI
ZORAGARRIA (II)**

Stephen Jay Gould

G
GAIK

**GURE ARBASO
ZAHARREN
SUKALDARITZA**

(Elikadura-ehiturak kobazuloetik monasterioera arte)

Murgil Taldea

G
GAIK

**HISTORIAKO
PROZESURIK
GARRANTZITSUENAK**

Basandere Taldea

G
GAIK

**ANIMALIEN
AURKIKUNTZA (II)**

(Adarbakarraren legendatik etologiara)

Herbert Wendt

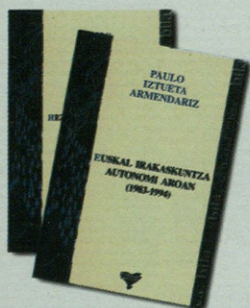
GAIK

ARGITALDARIA

Durangoko azokan zain gaituzue!!!!

A S T E K O L I B U R U A

EUSKAL IRAKASKUNTZA ETA BOTEREA EUSKAL HERRIAN

HEZKUNTZA, HIZKUNTZA ETA BOTEREA

Paulo Iztueta
UTRIUSQUE
VASCONIAE
232 orrialde
2.300 pzt./ 92 lib.

Bi lan kaleratu ditu Paulo Iztuetak plazaratu berri den Utriusque Vasconiae argitaletxearen bidez. “Euskal irakaskuntza autonomi aroan (1983-1994)” eta “Hezkuntza, hizkuntza eta boterea Euskal Herrian”. Lotura zuzena dute biak, bata enpirikoa izaki, teoriakoa bestea. EAEn hezkuntza elebiduna aplikatzen hasten den garaitik Euskal Eskola Publikoaren legea aldarrikatu bitarteko epealdian zehar euskal irakaskuntzak izandako garapena aztertzen du aurrena aipatutakoak, amaiera gisa honoko galdera hauek eginez: Euskal Herri osoko haurrak egiazki eleaniztun

(ez bakarrik erdaldun, euskaldun ere bai) bilakatzea posible ote da euskal hezkuntza sistema nazionala eraiki gabe? Eta posible ote da egun indarrean dagoen euskal hezkuntza sistema autonomikoari izaera nazionala ematea, estatu botererik gabe? Eta hain zuzen ere, “Hezkuntza, hizkuntza eta boterea Euskal Herrian” saiakeran galdera horiexei erantzuna ematen die Paulo Iztuetak, besteak beste, euskal irakaskuntzak egun dituen zailtasun nagusienak (inmigrazio-populazioaren handia, euskal hezkuntza sistema nazionalik eza, irakasle euskaldunik eza eta euskal intelligentziarik eza) aztertu ondoren.

▼ Egileari Galdezka

“Ezker abertzaleko buruei eskainia dago bereziki”

Paulo Iztueta Armendariz

ALBERTO ELOSEGI

■ Nori zuzendurik dago zure azken saiakera hau?

Bizibidez irakaslea naiz eta urteak daramatzat unibertsitatean, Hezkuntzaren Soziologia irakasten eta maila horretako ikerketak egiten, gure lan akademikoa herri honi erantzunak ematea baita. Dena den, aspalditik, jada “Zabal” aldizkaria sortu nuenetik, nire ametsa izan da lan akademikoa eta beste lanak (alegia militantisismoan sartzen direnak) bereiztea. Oraindik ere ekarpenak egiten ditut, baina nolabaiteko autonomia izanez nire baitan. Orduan, lan hau egiterakoan -urte asko joan zaizkit bere osaketan-, lehenengo hartzaileak edo, nire ikasleak izan dira, beraiekin eztabaidatu baititut zenbait gai. Baina horrekin batera, beti gogoan izan dut Euskal Herri osoa; halere, nire pentsamendua ezker abertzalean kokatzen dudanez, eta nola nire aburuz ezker abertzaleak pentsamendu anitza izan behar duen, ikerketetan bezala plataformetan ere, bereziki ezker abertzaleari egiten diot eskaintza eta gehienbat bere buruzagiei, irakur dezaten, ea tresna baliagarria zaien eta erabiltzen duten.

■ Nola lortu, zuk aldarrikatzen duzun euskal irakaskuntza?

Hemen ezarria izan den hezkuntza elebidunaren irizpidea, erabaki politiko bat da, eta ez pedagogikoa. Botere autonomikoari dago-kion gerrikoa da hori. Baina Euskal Herriak, herri bezala eraiki nahi badu, beste neurri batzuk behar ditu. Eta egiazko euskal irakaskuntza izan dezagun, nik ez dut ikusten beste formularik ez baldin bada Euskal Eskola Nazionala, XXI. mendeko Estatu soberano moderno bati dagokiona. Xede hori lortzeko, ordea, autodeterminazio eskubidea onartu eta bideratu behar da, nazio-proiektu horretan sinesten eta dihardutenen indarrak oro bilduz.

LIBURUAK

ENE ABERRI TTIKIA

Iñaki Baztarrika
Izagirre

EGILEAK BERAK

151 orrialde

900 pezeta

36 libera

BARNE BEGIETAN DUEN ABERRI TTIKIARI, OMENALDIA

Urretxu eta Zumarraga arteko zabalgunean, Geltokietako auzoan, bizi izan da hogeita hamar urtez Iñaki Baztarrika Izagirre, eta hain ondo ezagutzen duen paraje horri eta bertan bizitzea egokitu zaienei gizon honek eskaintzen dien omenaldia da "Ene aberri ttikia". Une batez, enara bihurtzen zaigu idazlea eta hegaldi aske bat egiten hasten da, inguratzen duen guztiak barne begietan sortzen dion irudia jaso eta gordetzeko: egunsentia, Urola ibaiko uraren joana, zaharren egoitzan aurkitutako tristura, bizilagunen jakituria eta etorkinen gogoeta, geltokiaren ekarmena, burdin hariz jantzitako Porlandia, ibiltari jakinzalea, Angiolillo Fonda, Lourdes-ko Amaren mantalpeko eliza eta ikastola, bide izandako kaminoa, anbulatorioa, Santa Lutziak negu mineko zintzarri hotsetan, hots, egunero berregiten den aberri ttiki hori.

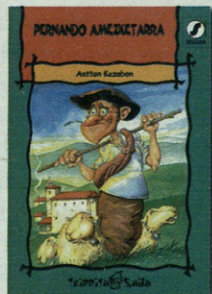
PERNANDO AMEZKETARRA

Antton Kazabon
SENDOA

112 orrialde

1.000 pezeta

40 libera

BERREHUN URTERA ERE PERNANDOREKIN BARREZ

Fernando Bengoetxea Altuna, Pernando Amezketarra bezala ezagunago den bertsolariaren bizitzako pasadizoak kontatzen dizkigu oraingoan Antton Kazabonek, Sendoa argitaletxeko Txirrita sailerako osatu duen liburu honetan. Bere egunak pobre bizitzea egokitu zitzaion Pernandori, zentimorik ez baitzuen izan 1764an jaio eta 1823an lurraren atsedena hartzera joan zen arte. Gainera, familia handia zuen, hamar seme-alaba! Parrandazale xamarra izaki, bereak eta bost entzun behar izaten zituen bere emazte dohakabearen ahotik. Baina, zorionez, egundoko umorea zeukan, eta oso burutsuak ziren haren ateraldiak, bai bere burua defendatzerakoan, bai emaztea eta seme-alaben premiak nolabait betetzea zuenean helburu. Eta gauza da, berrehun urtera, gizon honen xelebrekeriak oraindik ere barre eginarazten digutela.

EUSKAL LABIRINTOAK ETA PASADIZOAK

Eva Garcés Carro/
Itziar García

JEAN-FRANÇOIS
SAURÉ

64 orrialde

1.400 pezeta

56 libera

EUSKAL USADIOEN AZTERKETA UMORE JATORREAN

Berak marraztutako emakume irudiz adierazten du Eva Garcés Carrok "gure bidiosinkrasia", hau da, Itziar García idatzitako testuetan ageri den guztia: dantzak, danborrada, zezenak, pilota, indarra, sagardoa, eliza, apaizak, abizenik luzeena, Mari, edertasuna, buru estalkia, jantzia, neskameak, sardina saltzaileak, sorginak, ezkontza eta apaizgoa, argizaiola, etxekoandreak, edoskitzea, jostailuak eta tradizioa haustea. Umorez blai datozkigu deskribapenak. Adibidez, herri batzuek arbasoen jakinduria gogoratzen duten bezala, guk aitonen indarrari ei diogun atxikimenduari erreparatzen diogu, edota edoskitzeaz ari dela, hogeita bat urterekin amari titi eske ziharduen morroiaren istorioa kontatu. Aipatutakoaz gainera, Kepa Altunaren "Afrika" eta Jon Martikorenen "Tradizio peruarak" aurki daitezke komiki honetan.

PROFESIONALITASUNA

**Zure begiak
esku
onetan.**

Profesionalik
onenek eta
teknologiarik
berrienek
bakarrak ziurtatuko
dizute ondo
egindako lana.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

KAMALEOIEIEN- TZAKO MUSIKA

Truman Capote
IGELA

285 orrialde
2.500 pezeta
100 libera

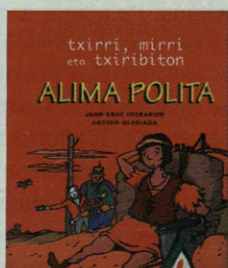
TRUMAN CAPOTE, XABIER OLARRAREN ITZULPENEAN

Truman Capote berak aitortzen du hamaika idatz-saio eginak dituela idazle handia izateko asmoarekin. "Odol hotzean" lana egiterakoan, bere burua kontaeratik erabat kanpoan uzten saiatu zen. "Kamaleoienezako musika" osatzen duten elkarrizketa eta narrazioetan, berriz, guztiz kontrakoa gertatzen da, hots, bere burua eszenaren erdian jartzen du. Etxezaina, eskolako aspaldiko lagun bat, gimnasioko masaje-emailea edo bere dentista bezalako pertsonak ditu mintzakide. Baina baita Marilyn Monroe ere. Eta diotenez, iskanbila gogorra izan zuen azken honekin, Xabier Olarrak orain euskaratutako liburuan agertzen den elkarrizketan jakinarazten ziren zenbait xehetasunengatik. Izan ere, batzuen iritziz behintzat, Truman Capote harroputz gaizto bat zen. Dena den, inork gutxi ukatu ahal dio primeran idazten zuela.

ALIMA POLITA

Juan Kruz Igerabide
/ Antton Olariaga
ALBERDANIA

35 orrialde
950 pezeta
38 libera

TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITONEN BILDUMA

Euskal haur gutxi izango da Txirri, Mirri eta Txiribiton pailazoen berririk ez daukana. Eta hain zuzen ere, pertsonaia hauen inguruko ipuinak plaza-ratuko dituen bilduma berri bat sortu du Alberdania argitaletxeak, "Alima polita", Juan Kruz Igerabide idatzi eta Antton Olariagak marraztutako ipuinak ematen diolarik hasiera. Kasu honetan, Muxapi deitzen den herri urrun batera doaz gure lagunak, bere Tortolikan. Garbi ez dakite non diren, baina hondar asko dago lurra hartzea lortzen duten lekuan. Eta han, negar batean dagoen neskato polit batekin egiten dute topo. Bertako erregearen alaba da, eta bere aita asko maite duen arren, gizon bihozgabe eta ankerria dela ohartu da, ikusirik bere herritarrek gorriak pasatzen dituztela. Horregatik egiten du negar. Baina Txirri, Mirri eta Txiribitoni esker, bihotza alaituko zaio.

MAGDALENA DE JAUREGUIBERRI

Pier Paul Berzaitz/
Jean Berdot

ESKIULA
100 orrialde
1.125 pezeta
45 libera

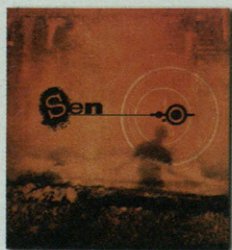
ESKIULAKO PASTORALA

Pier Paul Berzaitze idatzi zuen Magdalena de Jaureguiberri andere laudagariari Eskiulako herriak 2000. urtean eskaini zion pastorala. Eta pastoral horri buruz doa liburu honen mamia: agerraldiz agerraldi eskaintzen zaizkigu Magdalena anderearen bizitzako pasadizorik esanguratsuenak eta pastoralean eskaintako kanta guztiak. Gainera, bertan parte hartu zuten herritarren izen-abizenak ezagutu ahal izango ditugu baita ere. Eta baliteke baten bat ezagutu ahal izatea ere, liburuan agertzen diren argazkietan, nahiz hau oso segurua ez izan, aspaldiko urteetan Eskiulan bertan eginiko pastoralen argazkiak direlako. Magdalena anderea Zuberoako Zibozen sortu zen, 1884. urtean, eta herri berean zendu, 1977an. Besteak beste, Hegoaldeko neba-ahizpei ordaindu ez daitekeen laguntza emana da, 1936ko Gerra Zibilaren garaian.

DISKOA

SEN

Sen
OIHUKA
12 kanta
2.195 pezeta
87 libera

UHAR BATEN INDARRAZ, SAMURTASUNA

Rock-pop samur bezain indartsu-ko hamabi kanta eskaintzen dituzte denera Sen taldekoek, Oihuka disketxearekin aurkeztzen duten bere lehen CD honetan. Halere, Sen bezala hastapeneko diskoa duten arren, ez dira hasberri batzuk talde gipuzkoar hau osatzen dutenak, ez eta gutxiagorik ere, eta hori nabarmentzen da bere emaitzan. Adibidez, Haritz Harreguyk, taldeko gitarra

joleak, jadanik desagertutako Larrua Truk-en jotzen zuen eta Soziedad Alkoholika zein Berri Txarrak-en soinu teknikaria dugu. Aitor Uriarte, Sen-eko abeslaria, Latzen-en aritu zen gauza bera egiten, harik eta taldea desagertu zen arte. Eta bateri jolea, Aiheko Zubimendi, Mixil talde gogorreko partaidea dugu. Hori guztia gutxi balitz, diskoa egiterakoan laguntzaile mordoa eduki dute.

BILBO, abenduaren 11 arte

Argazki erakusketa

Andres Indurain argazkilariak 1990az geroztik ateratako argazkiak "Zuri-beltzeko behaketa" izenburuko erakusketan bildu ditu. *Espacio de los Mundos*

LEKEITIO, azaroak 25-26

Zinema eta bideoa

XIII. Euskal Zinema eta Bideo Bilera lehiaketan parte hartu duten lan batzuk ikusteko aukera izango da. *Santi Brouard polikrodegia.*

DONOSTIA, azaroak 25

Antzerkia

Nats Nus taldearen "Cajas" antzezlanean, lau dantzarik kaxak, plastikozko poltsak, botilak eta beste hainbat gauza biziartziko dituzte. *Lugaritz Kultur Etxea 18:00*

BAIONA, abenduaren 22a arte

Literatur Lehiaketa

Martin Megadendak Ipar Euskal Herriko "Gazteluma" idazle gazteei zuzenduriko lehiaketa antolatuta du. Lanak Martin Megadendan bertan aurkeztu behar dira abenduaren 22a baino lehen.

Informazio gehiago 559593514 telefonon.

DONIBANE-GARAZI, azaroak 25

Kontzertua

"Skunk #1" diskoaren aurkezpenean, Skunk taldeko Rideek dantzan jarriko dituzte Donibane-Garazira hurbilduko diren lagunak. *Iai Alai frontoia*

GASTEIZ, azaroak 23

Dantza ikuskizuna

Nacho Duato ballet dantzariak eta Danza 2 bere konpainiak ikuskizun ederra eskainiko dute Arabako hiriburuan. *Principal Antzokia 20:30*

BEASAIN, abenduaren 10a arte

Erakusketa

Burdinolaren eta errotaren hondakinak dauden leku berean "Errotak eta energia berriztagarriak" izeneko erakusketa dago ikusgai. *Igartza Jauregia 11:00etatik 14:00etara eta 16:00etatik 19:00etara*

ORDIZIA, azaroak 25

Kontzertua

Goierriko ikastolek antolaturik, Benito Lertxundi izango da entzungai Ordizian. Lorturiko dirua Urruñ eta Ziburuko ikastolen laguntzeko erabiliko da. *Majori polikiroldegia 22:00*

ZIZUR NAGUSIA, azaroak 24

Kontzertua

Etsaiak, Txapel punk, Potrotaino eta Zizur bertako talde batek kontzertu indartsua eskainiko dute iluntzean. *Frontoia 23:00*

IRUÑEA, azaroak 27

Hitzaldia

Nafarroa Behereari eskainitako hitzaldi zikloaren barnean, "Muga eta festa", "Gaur egungo festa" eta "Baxenafarroako eragina Luzaideko folklorean" izenburua daramatenak izango dira. *Erraldoien Txokoa 20:00*

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa

*gizarte-ekintza
obra social*

Kontsumitzaileentzako "Consumer" aldizkariak "Pay per view" delako telebista-motari buruz egin duen ikerketa plazaratu berri du bere azaroko alean. Bertan adierazten denez, euskarri digital urrien artean ez dago kostuaren aldetik ezberdintasun larregirik.

TELEBISTA DIGITALAK AZTERTUZ

Eroski Taldeak argitaratzen duen aldizkarian adierazten denez, igaro berri den urrian Espainiako Estatuan jadanik milioi eta erditik gora pertsonak zuten euskarri digitalen bat kontratatua. Hil horretan Canal Satelite Digitalek ia milioi bat abonatu zituen, eta Via Digitalek, berriz, 600.000. Kontutan izanik abonatu bakoitzak hilero eta gutxienez 3.700 pezeta (148 libera) ordaindu behar dituela negozioa begi-bistakoa da.

Diru hori bi kateen oinarritzko kanal-bildumak kontratatzeagatik ordaintzen da, hots, 40 bat kanal bakoitzean, baina horiez gain abonatu erdiek "ikusitako ahala ordaindu" sistema erabiltzen dute, hau da, ikusleak nahi dituen partida, film ala programa berezi bakoitzeko ordaintzea. Sistema hau batez ere futbol eta zineman erabiltzen da, eta gutxienez zuzen, boxeo edo kontzertuetarako. Prezioak film baten 500 pezetatik (20 libera) Real Madrid - Barcelona futbol partidaren

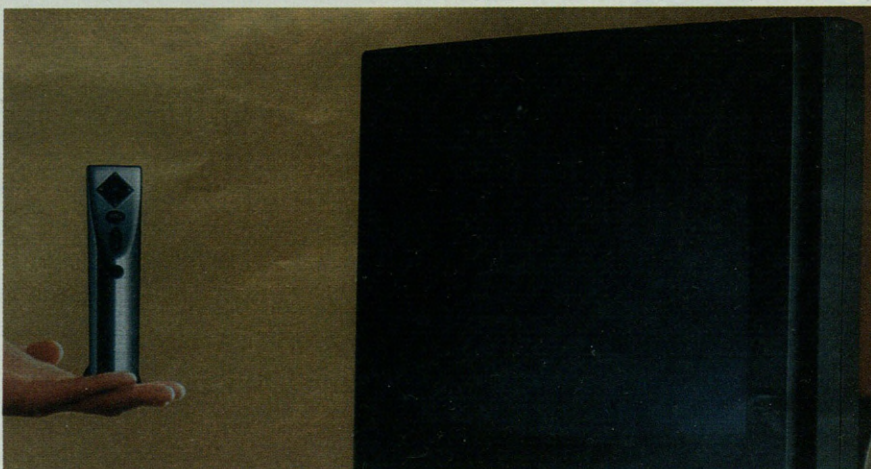
1.800 pezetaraino (72 libera) doaz.

Ikerketak salatzen duen arazo bat bi euskarrien arteko bateraezintasuna da, hau da, bai Canal Satelitek zein Via Digitalek satelite ezberdin banarekin funtzionatzeko dutela, eta, ondorioz, baten batek biak kontratatu nahi baditu bi antena paraboliko eta bi dekodagailu desberdin izan beharko dituela. Kontu-

ra) gehitu behar zaizkiola, erabakia argi dago, bata ala bestea aukeratu behar da, biak batera sekula ere ez.

Arazo tekniko hauek saihesteko badago hirugarren aukera bat: Quiero TB. Honek bere burua munduko lehen lurreko telebista-euskarri digital gisa aurkezten du, hots, orain arte betidanik erabili izan dugun kable analogikoa erabiltzen du.

Horrenbestez, ez dugu zertan antena paraboliko edota kableatu berri-rik egin behar; dekodagailua betiko antenara lotu eta kito. Gainera, Quierok telebista-aparailuaren bidez internet eta posta elektronikorako sarrera eskaintzen du, ordenagailuaren

■ Telebista kate digitalak gero eta indar handiagoa hartzen ari dira.

tan izanik antena baten instalakuntzak 20.000 pezeta (800 libera) inguru kostatzen duela eta honi izen-emate bakoitzeko beste 15.000 bat pezeta (600 libe-

barrik gabe. Izen-ematearen salneurriaz, berriz, ez dago besteekiko ezberdintasun handirik: 15.000 pezeta (600 libera) ●

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ ARRANTZAREN BIZIMODU GORDINA IKUSGAI LA2-EN

Azaroaren 12an LA2eko "Linea 900" dokumental-saioak eskertzen den beste erreportaje interesgarri bat aurkeztu zuen. Arrantzale galiziarren bizimoduan, itsasuntzi-lanean eta beren sendiengan duen eraginean oinarritzen zen; itsasoko bizitza gogorra bere gordintasunean erakusten zigun ●

■ AINGERUEK GAIZKILEEN ATZETIK DARRAITE

ETB-2.70-80 urteetako telesail ospetsuak berremittitzen hasi dela dirudi. Lehenbizi "Los Hombres de Harrelson" izan bazen, orain "Los Angeles de Charlie" da. Mundu osoan sekulako ospea lortu zuen telesailaren filma estreinatzeaz dagoela aprobetxatuz, ETB-2k larunbat gauero hiru emakume ikusgarrien abenturak eskainiko ditu ●

■ ETB-2N GIZA UKITUKO DOKUMENTAL SAIL BERRIA

Azaroaren 19an hasita, ETB-2k igandero "Factor Humano" dokumental-sail berriari ekin dio. Bilboko aireportu berriarekin hasi, eta Gurutzetako Ospitalean zein txikiteroen munduan segituz, erreportaje hauen helburua pertsona protagonisten testigantza jasotzea da, errealismorik handienean eta kamerak grabatzen egongo ez bailiran ●

I R A T I I R R A T I A

Irati Irratiak zortzi urte daramatza lanean, baina Nafarroan behin baino gehiagotan gertatzen den bezala, oztopo eta laguntza urriek bere etorkizuna kolokan jarri dute.

OIHANEKO IRRATIA ARRISKUAN

Irati Oihanetik gertu dagoen Ariben herrixkatik uhineratzen da egunero Irati Irratia. Berau Aezkoa Ibaxa, Erroibar, Auritz eta Orreagan entzun daiteke baina arazo ugari. Arazook medio, laister burutuko den asanblearen zain, urtarilaren 22an iratiak zortzi urte beteko ditu, astelehenetik larunbatera 2.200 biztanleentzat egunero lau ordu emitituz.

125 bazkideen patrikatik, Aezkoako Ibaxako Juntaren 800.000 pezetei esker (32.000 libera), Aurizperriko Kontzejuari esker eta Nafarroako Gobernuko Hizkuntza Politikako Saitetik, milioi eta erdi pezeta eskuratzen ditu urtero iratiak, baina diru kopuru hori ez da aski berau mantentzeko.

Horregatik, irratiko bazkideek Erroibarko Udalarekin hitz egin dute eta badiru-

di honek biztanleko dagokion dirua emanen duela. Txanponaren beste aldean Aurizko Udala dago, irratia sortu zenetik

■ Irati Irratian kezkatuta daude, bere geroa dela-eta.

sosik eman ez duena eta 120 milioiko balioa duen Kultur Etxea egin nahi duena.

Baina diruarena ez da arazo bakarra, izan ere antena bera ETB ikusteko erabiltzen da, eta bi emisorek elkarri traba egiten diote. Honela, Aezkoako bederatzi herritako biztanleak ia hilabete daramate ETB ikusi gabe. Antena berri bat jartzeak lau milioiko kostua izanen luke, beraz diruaren premia larria da.

Irati Irratiak lau ordu emititzeko bi langile ditu, bata egun osoz eta bestea egun erdian kontratatuta, eta emisioa %70 euskaraz eta %30 gaztelaraz banatzen du, tamalez populazioaren zati handi batek ez duelako euskara ulertzen.

Irati Irratiaren etorkizuna, azkenik, datozen asteetan argituko da, bazkideen bilkura

garrantzitsu horretan aurrera jarraitu edo ez erabakiko baita ●

A u r p e g i a

MIKEL MARTINEZ

*Nekane Ardantza
Getxo Irratiaren eguneroko
albistegietan esatari*

**“Entzuleak
erakartzeko gakoa gai
hurbilak jorratzea da”**

Berak esaten duen moduan, Getxo Irratian lantaldea oso txikia da eta denei denetarik egitea suertatzen zaie; berari zehazki, batez ere astelehenetik ostiralera bitarteko albistegietan mintzatzea (lehenago magazineta ere izana da).

34 urteko getxotar hau duela 11 hasi zen irratigintzan: “Bokaziodun kazetaria naiz eta gustatzen zaidana egiten dut, zeharo gustatzen zaidana

gainera; karrera bukatu baino lehen jada Getxo Irratian sartu nintzen eta hementxe jarraitzen dut”.

“Albistegiak batez ere erdaraz izan ohi dira, baina beharrezkoa denean euskara ere erabiltzen dugu eta, bestalde, kaleko lana ez denean beti gidoiari ekiten diogu” dio Nekane. Azkenik, entzuleak erakartzeko gakoa entzuleen hurbileko gaiak jorratzea dela aitortzen digu ●

B a g a k

■ 210 MAKETA LEHIAN EUSKADI GAZTEAN

Euskadi Gaztearen maketa-lehiaketak bere hamargarren edizioa betetzen du, eta aurtan 210 kantari eta taldek aurkeztu dituzte beraien lanak. Edizio honetan gainera, entzuleek Interneten izango dituzte lanak entzungai, ondoren aukeratzeko dituztenei botoa on-line eman ahal izateko; hau guztia EIT-Bren webgunearen barnean (www.eitb.com) egin ahal izango da. Aurretik epaimahaiak lehen aukeraketa egingo du eta entzuleek balora ditzaten 15-20 maketa utziko dituzte. Ondoren epaimahaiak lanik onena eta entzuleek hiru kantarik hoberenak sarituko dituzte ●

Barrunbeetarako mundialak omen dira nafarrak jada biltzen hasiak diren olibak. Quer famatuak XVIII. mendean dagoeneko bazeukan horren berri.

GAIMELURRAITZA

Hego-haizea ere hoztutzen ari den urte-sasoian olibondo fenizio zaharrak moildu eta olibak biltzen dituzte nafarrek. Gazteleraz botatzen duten esaera batez olibak azaroaren amaian olio gehien izan ohi duela diote. Oraintxe ikusi ahal izango ditugu ba nekazariak, izoztutako zokorretan estropezu eginez, olio mukuru dauden drupaxoak biltzen.

Azken urte hauetan oliba-olioak izugarritzko fama bereganatua du. Merezia omen du honen azpiko artikuluan behin baino gehiagotan irakurri izan dudanez. Oliba bera eskasagoa delako ez baina... Barrunbehetarako mundiala izango da.

Quer famatuak XVIII. mendean, dagoeneko, urdaila lasaitu eta ahoko zulora begira jartzeaz gain, indartu ere egiten omen duela idatzi zuen. Sobra antzera dagoen ura ere bereganatu egiten du, urdaila barruan itsatsitako likak askatu eta desegin eta beherako bidean jartzearekin batera.

Urte batzuk geroago, 1988an argitaratu zen beste liburu batean olibondoa deitzeko omen den gaimelurraitz izen euskalduna jasoa dago. Zu, irakurle, beti dena nik ezin egingo dut eta... izen honen berririk ba al duzu? Ba al du inork? ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O S A S U N A

Azken hamar urteotan asma duten umeen kopurua bikoiztu egin da. Medikuak zur eta lur utzi ditu datu honek, horren arrazoia zein den ez baitakite.

UMEEN ASMA GORUNTZ

Mundu osoan 100-150 milioi pertsona inguru dira asmatikoak, Osasunaren Munduko Erakundeak zabalduetako datuen arabera. Baina datu hori esanguratsua izan arren ere, harri-garriagoa da azken hamar urteotan gaitasuna bikoiztu egin dela esateko ia, haurren artean. Kasu honetan ere, beste hainbatetan bezala, umeak dira okerren daudenak.

Eta zergatik ote da herrialderik garrantzuenetan, osasun publikoak eta zerbitzu sanitarioak egokiak diren lurraldeetan, egin duela aurrera indarrik handienarekin umeen asmak? Zeren eta medikuak baitira paradoxa dirudien horren aurrean harri eta zur geratu direnak, ez baita-

kite oraindik ere zeintzuk diren fenomeno hori azaltzen duten arrazoiak.

Teoria baten arabera, horren ardura egunetik egunera ugalduz doazen eta alde guztietatik inguratzen gaituzten produktu kimikoena izango litzateke:

kontaminazio atmosferikoa, edota ingurugiroko alergenoen esposizio goiztiarra. Baina teoria hori, oso abstraktua eta "teorikoa" da oraindik, eta faktore horiek kuantifikatu egin beharko lirateke.

Beste teoria batek, agian aurrekoaren osagarria denak, zera dio: asma sistema immunologikoak berez gorputzarentzat inolako arriskurik ez duten elementuen aurrean (polena edo lore-hautsaren aurrean adibidez) ematen duen erantzun desegokia edo exageratua besterik ez dela. Garai bateko infekzioak ez daudenez, gure sistema immunea ahulagoa litzateke eta horrek asma eragingo luke ●

◆ JABIER AGIRRE

Durungaldea. 60 km • 2-4 egun Anbotoko Damaren lurretan (III)

Sorginduko gaituen bailara

Mariren lurretara
itzuli gara, hots,
Anbotok barrenean
hartzen duen
Atxondo-Elorrioko
bailara idilikora.
Idilikoa Atxondoko
zatian, Axpe eta
Arrazolako etxe
multzoak ezinhobe
egokitzen
zaizkiolako
Anbotopeko paisaje
harritsu bezain
berdeari. Baina
idilikoa Elorrio
aldean ere bai, toki
gutxitan aurkituko
baitugu hainbeste
monumentu eder,
historiko eta
misteriotsu. Elizak,
jauregi, basiliza,

■ Argiñetako hilobi bisigodoak eta atzealdeko ermita.

gurutze eta armarri ugari zutik da oraindik, eta gure jakinmina aseko dute. Marik bazekien non bizi.

ELORRIOKO UDALA

"Txantxibiri... txantxibiri... gabiltzanian
Elorrixoko bazterretan..."

~ Gernikako Arbola Enparantza, 1 ~

Tel.: 94 658 27 12 • Fax: 94 658 32 87

DURANGO-ELORRIO errepidean eskuinera, segituan Atxondoko bailara idilikoaren kartela ikusiko dugu eta 1,5 kilometro barru udalerri zoragarri honen erdigunean sartuko gara, Apatamonasterion alegia. Bertan San Pedro parrokia eta jauregi-dorretxea bisita ditzakegu.

Eskuinerantz joko dugu, Marzana, Axpe, Santiago eta Arrazola auzune ederrak bisitatu asmoz. Kilometro batera dugun bidegurutzearen atzean Marzana etxe multzoa aurkituko dugu, Axperekin batera auzo bakarra osatzen duena. Marzanan aipagarriena San Martin parroki ederra da, atxikirik duen Marzana armarridun kanpandorrearekin.

Aipatutako bidegurutzerantz itzuli eta Axpera abiatuko gara. Kilometro bat eginda iritsiko gara. Axpe auzo gogoangarrian ezker-zuzeneko errepidetik jarraituko dugu. Axpeko San Joan Bataiatzailearen parrokiak atalde zorrotza erakusten du, oso beheratutako arku batekin. Orokorrean, isabeldar eta platereskoaren arteko lana da.

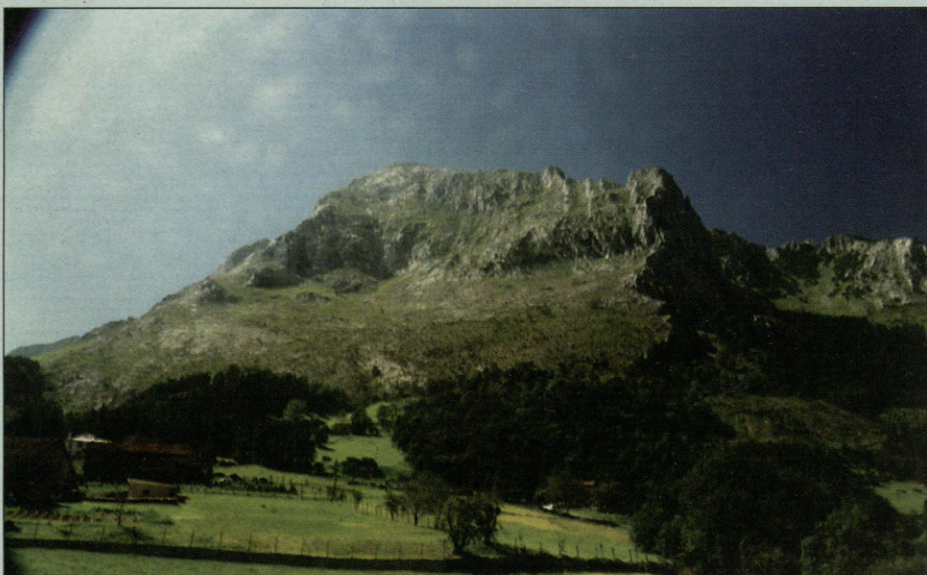

■ *Axpe nekazal-arkitekturaren adibide bikaina da.*

Bi kilometrotan Santiago etxe multzora iritsi, eta bertako bidegurutzearen eskumara joko dugu, bihurgune luze baten ostean Anboto izugarriaren magalean aurkituko dugun Arrazola atseginera iristeko. Kokagune zoragarri honetako eraikinen artean San Migel parrokia nabarmenduko dugu, 1510ean ermita baten gainean nabe bakarrean eraikia.

Bailara zoragarri honetatik irtenez, Apatamonasterion Elorriorako bidea hartuko dugu. Ondare historiko-artistiko oso aberatsa erakusgai duen Elorriori pare bat kilometrotan sartuko gara, eta erdigunea harrapatuko dugu. Hortik aurrera osotasun monumental izugarria eratzen duten elizak, jauregiak, gurutzeak... bata bestearen atzetik etorriko dira.

Horien artean hilerria. Argiñeta hilerri misteriozura iristeko, plazaren atzealdera ailegatu eta gorantz hasten den errepideari jarraitu. Kilometro batera dagoen bihurgune handi batean ezkerrean eginez (aparkatzeko lekutxo bat dago) bisigodoen garaiko hilobi harrigariak dauden ermita topatuko dugu.

■ *Arrazolako bailaratxoa, Anboto mendiak babesturik.*

BBK
Bilbao Bizkaia Kutxa

Bizkaia *beti gure bihotzean*

ELORRIO

Herrialdea: Bizkaia

Bilbora: 39 km.

Altitudea: 182 m.

Biztanleak: 7.242

Euskaldunak: %57

Azalera: 37 km²

Dentsitatea: 196 bizt./km²

Jaiak:

San Balentin Berriotxoakoa
(uztailak 4)

San Inazio (uztailak 31)

Feria Nagusikoak (irailak 8)

Errebonbilloak (urriak 1)

Elorrioko Hiria Bizkaian izendatu zen (1964an) lehenengo Osotasun Monumental Historiko-Artistikoa da, eta horretarako arrazoiak soberan ditu: Bizkaiko zaindaria den San Balentin sorteria, bi parrokia, Erdi Aroko hilerri bat, 20 bat jauregi eder, bederatzigurutz artistiko, 69 armari eta beste zenbait monumentu ditu. Horiek guztiek, hiri ezin ederrago eta ezinbestez bisitatu beharreko lekua bihurtzen dute.

HISTORIA

Hiria Don Tello Kondeak, Bizkaiko Jauna zenak, 1356an fundatu zuen, Etxebarriako San Agustin elizatearen lurretan. Harresiz inguratu zuten, gipuzkoarren erasoei eta sendien arteko gudei aurre egiteko. Bere historia luzean pertsonaia garrantzitsu bat baino gehiago sortu du, eta horren ondorioa ikusgai dugun jauregi-bilduma zabala. Garrantzitsuenak San Balentin Berriotxoakoa da. 1827an Arriola jauregian jaio eta Santa Ana komentuan eliz-mutil izan ostean, Filipinak eta Vietnam aldean misiolari eta apezpiku izan zen, 1861ean harrapatu eta lepoa moztu zioten arte. 1905etik beato, 1988an santu bihurtu zen.

IKUSTEKOAK

Gernikako Arbola plaza atseginean alde batean arkapudun udaletxea dago, aurrealdean bi armari eta Bibliatik ateratako bi esaldi dituela eta beste aldean Sortzez Garbiaren basilika dago. 1506an amaitutako basilika honen aurrealdean Berpizkundeko estila eta estilo gotikoa nabaritzen dira. Barrualdean urreztaturiko erretaula nagusia, eta San Balentin aldarea, ekialdeko estila marmolez egin nabarmentzen dira. Basilikako elizpe zabaletatik Elizburu kaleko etxe lerrokatuen irudi polita dugu.

Plazan bertan, elizaren alboan Arabio-Beitia jauregia dago. Honen alboko Don Tello kalean ezkerrera, Arezpakotxaga jau-

regiari atxikia, Don Tello Ate almenaduna dugu, harresietatik geratzen den bakarra.

Ezkerrera egin eta bidegurutzera ailegatuz, eskuinerantz Durangorako bidea hartuz San Agustin Etxebarriakoa parrokiara (XV. mendeko euskal neogotikoa; erretaula platereskoa eta kanpandorre barrokoa) hurbil gaitzeko, tartean Iturbe eta Larrañaga jauregiak, San Fausto ermita eta Gurutzebarri gurutzea pasatuz.

■ Landutako harrizko gurutze aberatsa.

DURANGO
MERINALDEAREN
AMANKOMUNAZGOA

Zabor bilketa zerbitzua	94 681 81 16
Gizarte Ongizatea	94 620 04 92
Lanbide ikastetxea	94 682 02 09
Kirol Guneak	94 681 81 16

TRANSPORTES

NANUK

☎ 94 623 1430

📠 94 623 1454

ZIRKULAZIOA:

EGUNEZ: 617 47 8955

GÀUEZ: 670 27 5612

BETSAIDE, 11
48320 ELORRIO

E-posta: bego@transnanuk.es

■ Elorrión hau bezalako jauretxe ederrak ez dira ezohikoak.

Beste aukera bidegurutzean ezkerrean egin eta Elizburu kalea jarraitzea da. Segituan Berpizkundeko Santa Ana gurutze ederraren, atzean duen Arezpakotxaga-Askarraga jauregiaren eta honen parean dagoen Santa Ana monastegiaren (San Balentin estatua eta museoa) artean pasako gara.

Ezkerrean eliza (kanpandorre ederrarekin) igaro ostean, eskuinean Iturri eta Larreategi jauregiak ditugu, eta harantzago, eskuinean baita ere, Olazabal jauregi oso ederra. Honen pareko bidegurutzean Elorrioko perletako bat dugu: 1522an eraiki zen Gurutzia gurutze gotikoa. Bizkaian ez dago antzeko lan ede-

■ Jauregi baten sarrera nagusia.

rik. Gurutzea inguratuz, eskuineko Arkitekto Kapelasteki kalea hartuko dugu, lehenbizi San Juan gurutzea eta harantzago Urkizu jauregi ezin dotoreagoa behatu asmoz (ohar zaitezte ertzetako pinakuluetan).

Itzuleran, azken gurutzea ezkerrean utziz, San Juan kaletik Otsa-Goiakoa eta alboko Ugalde jauregiak igaro eta berriz ere plazaraino eramango gaituen eskuineko Balentin Berriotoakoa kalea hartuko dugu. Kale galant honetan, oraindik ere Lekeriak-Otsa, Altzerreka, Ibarguen-Urkizu, Urkizu-Iturbe, Arriola, Untzeta eta Urkizu jauregiak izango ditugu ikusgai.

ARGINETAKO NEKROPOLIA

San Adrian ermitaren aurrean, eta ferra antzera antolatuta, lekuari misterio kutsua eta zer pentsatua ematen dion antzinako hilobi multzo harrigarri eta bitxia dago. Hareharriz egindako 23 hilobiak (horietako bat bikoitza) antza denez bisigodoen garaikoak dira, seguraski arabiarrengandik iheska etorritako bisigodo nobleenak.

Sarkofago bakoitzaren gainean erditriangeluar itxurako estali bana daukate, eta zakar landuak dira. Harriaren gainean IX. mendeko latinezko inskripzioak dituzte. Multzo honetaz gain, kristo aurreko bost hilarri ere badira.

Informazio Praktikoa

ATXONDO

Udaletxea: Foruen Plaza 1. ☎ 94- 682 10 09.

Mediku-Kontsultategia: Foruen Plaza 2. ☎ 94- 682 10 00.

Botika: Bengoa- Jose Antonio Agirre Etorb. 1. ☎ 94- 658 20 97.

Bankuak: BBK- Jose Antonio Agirre Lekube Etorbidea 11.

Kotxe-tailerra: Carrocerias Atxondo- Bentaberri 4. ☎ 94- 623 18 96.

Jatorduan:

Etxebarri Erretegia- San Joan Plaza 1 (Axpe). Makatzeta Jatetxea- Arrazola auzoa z/g.

Jan eta lo egiteko:

***Hotel Mendigoikoa- San Joan auzoa 33 (Axpe). ☎ 94- 682 08 33.

Lo egiteko:

Imitte-Etxebarria Nekazal Etxea- Imitte-Etxebarria (Axpe). ☎ 94- 623 16 59. Logela bikoitza 6.000 pzt.

ELORRIO

Turismo Bulegoa: Niceto Urkizu 11. ☎ 94- 682 01 64.

Udaletxea: ☎ 94- 658 27 12.

Udaltzaingoa: ☎ 94- 682 02 18.

Ertzaintza: ☎ 94- 444 14 44.

Osasun-zentrua: Esteibarlanda 10. ☎ 94- 658 27 00.

Botikak:

C. Jimenez- Erreka 6. ☎ 94- 682 03 04.

R. Balenciaga- Berriotxo 6. ☎ 94- 682 09 84.

Bankuak:

BBVA eta Lan Kide Aurrezkia- Balentin Berriotoxo kalean.

Kotxe-Tailerrak:

Auto-Reparaciones Victor (Renault)- Urkizuaran 17. ☎ 94- 682 00 37.

Autos Elorrio (Ford)- Betsaide 9. ☎ 94- 658 30 60.

Talleres Anaia (garabia-Nissan)- Betsaide 1. ☎ 94- 658 21 32.

Urkilan (Opel)- Urkizuaran 39. ☎ 94- 682 02 30.

Jatorduan:

Katxarro Sagardotegia- San Fausto 25.

Lejarazu Jatetxea- Urarka 10.

Narru Jatetxea- San Agustin auzoa 10.

Niko Jatetxea- Pl/ Gemikako Arbola 4.

Jan eta lo egiteko:

***Hotel Villa de Elorrio- San Agustin auzoa.

☎ 94- 623 15 55. Logela bikoitza 14.000 pzt.

Arabio Azpikoa Nekazal Etxea- Arabio auzoa 8. ☎

94- 658 33 42. Logela bikoitza 4.000-4.500 pzt.

Lo egiteko:

Galartza Barrena Nekazal Etxea- Zenita auzoa 1.

☎ 94- 658 27 07. Logela bikoitza 5.000 pzt.

Berriolope Nekazal Etxea- Barrio auzoa 10.

☎ 94- 682 06 40. Logela bikoitza 5.500 pzt.

Nerea Ostata- San Pio X 34. ☎ 94- 682 04 86 / 658 27 55.

Euskadi
PAIS VASCO
Atsegin handiz

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

119. SALMOA, 173. BERSETA

Apaizak, autostopa egiten ari zen herriko lekaime bat hartu du:

- "Arreba, igo zaitez eta nik eramango zaitut komentura".

Autora sartu eta esertzerakoan, mojak abitua pittin bat altxa eta hankak gurutzatu egin ditu. Mugimendu hori egiterakoan ordea, gidariaren aldeko belauna bitarteko hanka puska agerian utzi du.

Apaiza gertatuaz ohartu, begiratu eta gidatzen jarraitu du. Handik gutxira ordea, ezin tentazioa saihestu eta hanka ukitu dio:

- "Berori, gogora bedi 119. Salmoaren 173. berresetaz!" -erantzun dio lekaimeak eskua nabaritu orduko-.

Apaizak barkatzeko eskatu eta aurrera egin du. Hala ere, handik gutxira apaizak berriro hanka ukitu dio:

- "Berori, gogora bedi 119. Salmoaren 173. berresetaz!" -atzera lekaimeak-.

- Arrazoi duzu, barkatu, baina tentazioak menperatu egin nau.

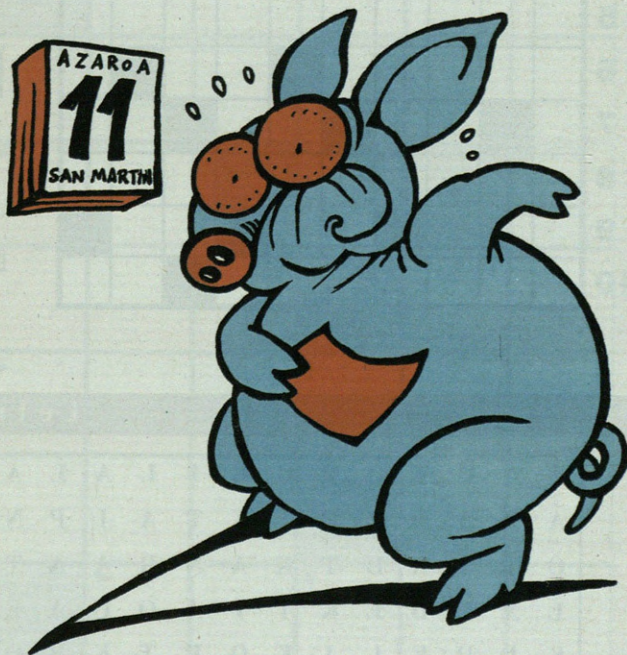
Herrira iritsi, moja komentu aurrean utzi eta erretore etxean sartu orduko apaiza Biblia bila abiatu da, 119. Salmoaren 173. berseta aurkitu

MANTXUT?

**2AZPIAK
BATMAN**

Asteko Lokuzioa

HALA FUNDI!

Ustekabeak harrapatzean botatzen den esklamazioa

**Hala fundi! Piratez inguraturik eta
ezpata piano gainean!**

TIERRA TRÁGAME, QUE ME ASPEN /
EN RESTER BABA

asmoz. Liburua zabaldu, hatz erakuslearen punta busti, orriak arrapata pasata eta azkenean topatu du salmo dontsu hori. Honela zien:

"Luza eskua niri laguntzeko, zure legeak aukeratu ditudanez gero".

**BIZILAGUNAREN
ETSENPLUA**

- Fermin, bizilagunaren etsenplua hartu beharko zenuke -esan dio hase-

re samar Ferminak bere senarrari-.

- Zer dela eta hartu behar dut nik inutil horren etsenplu?

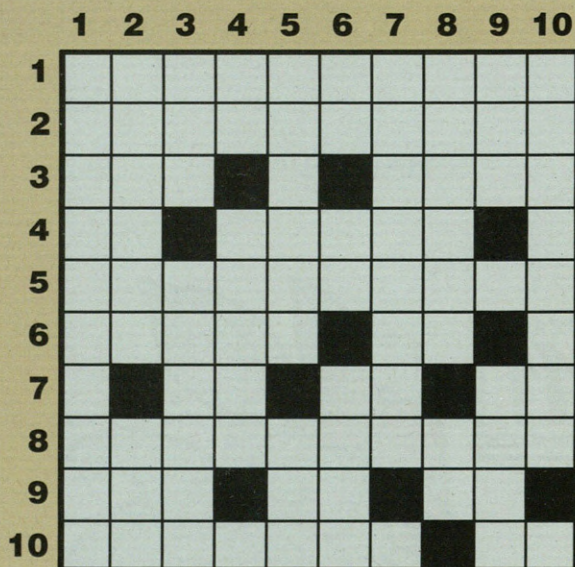
- Goizetan, etxetik lanera ateratzen den aldiro musu bat ematen dio emazteari.

- Eta?

- Ea zuk gauza bera egiten duzun.

- Baina nik ia ez dut bere emaztea ezagutzen eta!

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Eltze-itsu. 2.- Hautuak. 3.- Sindikatu abertzalea. Tona. Nahia. 4.- Atzizkia. Zabor. Röntgen. 5.- Pizgarria. 6.- Trebea. Oriaren erdian. Nitrogenoa. 7.- Bostehun. Musika nota. Kasik. Musika nota. 8.- Ezin izan daitezkeenak. 9.- Gipuzkoako herria. Sodioa. Iparretarrak. 10.- Droga-mota. Oinarizko edari.

GOITIK BEHERA

- 1.- Ihesari emateko bideak. 2.- Behatokia. Arrazoi. 3.- Garra. Eztenak. 4.- Utik! Esaten zuen. Lehenengoa. 5.- Langa bateko zurezko hagetako bakoitza. Niri. 6.- Nor atzizkia. Errepikatuz, gorotza. Ukan. 7.- Pluralean, ontzi-mota. Bokala. 8.- Iturburu. Interjekzioa. 9.- Ekarri aditzaren erroa. Bat. Aintzira. 10.- Pluralean, aran-mota. Kontsonantea.

Letra Zopa

I	A	U	T	O	M	O	B	I	L	A	L	A	L	K	T
A	R	A	D	E	R	I	X	T	A	I	P	N	O	U	X
O	T	I	R	D	T	K	A	N	R	A	A	T	N	S	I
L	X	U	D	E	K	T	I	A	O	U	A	E	K	M	R
K	L	H	E	L	I	K	O	P	T	E	R	O	A	S	R
I	O	A	K	R	Z	I	P	O	A	R	E	M	O	F	I
Z	E	K	O	A	A	N	B	U	B	R	E	N	R	E	N
I	S	L	G	R	N	U	I	E	A	L	D	N	S	K	G
R	U	E	I	E	S	A	N	D	I	A	A	U	A	I	A
T	H	J	O	A	A	T	E	L	K	I	Z	O	T	O	M

Aurki itzazu letra zopa honetan 8 garraio-motaren izenak.
Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Fedegabeak. 2. Ikaragarri. 3. T. Nor. Tar. 4. XII. Aezkoa. 5. Armairu. Ig. 6. Tramankulu. 7. Eire. I. Gar. 8. Ga. K. Boza. E. 9. Irati. Ura. 10. Arrazakide.

Goitik-behera: 1. Fitxategia. 2. Ek. Irri. Rr. 3. Danimarkar. 4. Ero. AME. Ta. 5. Garaia. Biz. 6. Ag. Ernio. A. 7. Batzuk. Zuk. 8. Erak. Ugari. 9. Arroila. Ad. 10. Ki. Agure. E.

A	T	K	A	I	L	D	E	U	Z	D	U	N	B	K	J
I	X	A	U	N	D	L	A	O	L	E	M	O	P	I	L
O	I	R	P	U	A	B	G	P	K	A	N	E	A	M	H
T	P	U	S	E	L	N	R	I	R	L	T	Z	K	A	N
O	A	R	I	S	A	G	A	R	R	A	E	O	J	G	O
K	P	T	M	I	N	A	U	B	O	E	L	N	I	F	U
O	L	E	D	U	D	B	F	G	A	P	A	S	A	R	S
L	T	I	O	P	I	N	A	B	U	R	U	A	B	E	T
E	A	N	K	A	S	I	B	T	A	X	F	O	D	U	Z
M	G	A	I	Z	T	R	K	L	T	U	D	A	R	E	A

Hitz Gezidunak

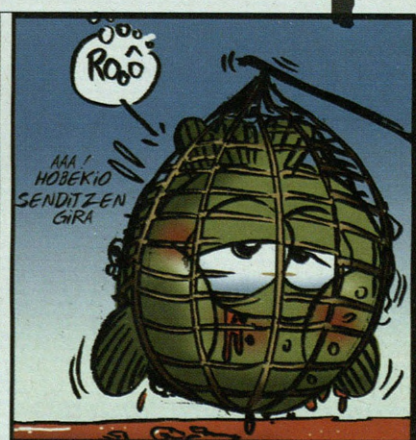
	Deitura	▼	Musika nota	▼	Azeri	▼	Ontzi-mota	▼	Azkazalak
	Lezea		Baiezta-tzeko		Bazterra		Gizen		
		▶		▼		▼		▼	
	Jainko egiptoarra	▶			Aurpegi-atal	▶			
	Interjekzioa				Ipar., sarrera				
Buru-atala	▼	Laguna	▶	▼					
Ikusteko organoa		Goren							
▶		▼			1. eta 4. bokalak	▶	Iodoa	▶	Azkenekoa
					Bokala		Garbi		Fruta-mota
Errep., gorotza	▶		Petxa	▶				Nor atzizkia	▶
Egun-atala			Zirt-..., erabaki!					1	▼
▶					Esneki-mota	▶			
					3. eta 2. bokalak				
Klera	▶			▼				Aluminioa	▶
Izena								Omen	
▶					Moztua	▶		▼	
					Kontso-nantea				
Larru-mota	▶				Ez gezak	▶			

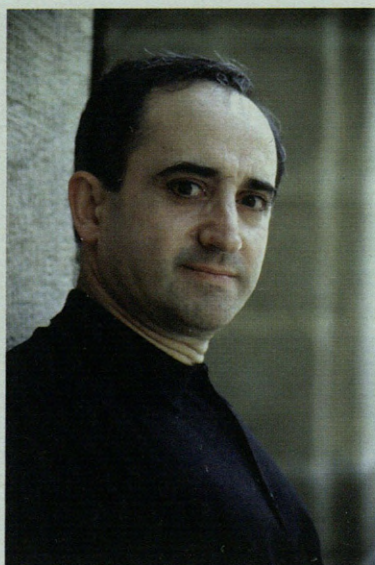
Pertsonaia: Pastoralgile zuberotarra (1908-1979)

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH + ZOOK

ERROBIKO PIRANJAK

JOSE IGNAZIO ANSORENA

METEOSAT

Umetan, amona Euxebiri konpainia egiteko aitzekian bere ahizpa guztiak (izeba Ageda, izeba Axun, izeba Jaxin, izeba Jesusa, izeba

Maria...) biltzen ziren gurera egunero. Errosarioa errezatzeaz eta arkakuso batzuk opari ekartzeaz gainera, gure amak prestatzen zituen bizkotxoak eta kafesnea irensten zituzten kupidarik gabe. Ni inguruan jolasean bueltaka ibiltzen nintzen eta ez nuen ulertzen beren solasaldietan zein garrantzi aparteko ematen zioten eguraldiari:

-Eguraldia erotuta zagon, neska. Gaur berriro hego haizea altxatu dun. Atzo iluntzean aldiz, ifarrekoak gogotik jotzen zinan.

Gaztetan, lagunaren arteko elkarriketetan, maiz egiten genion barre jende helduak, ustegabeko topaketetan (autobusean, igogailuan, medikuaren itxaron gelan...) eguraldiaz mintzatzeko agertzen zuen joerari. Gure iritzi adolezente murriztean, zerbait adierazteko hitz egin behar zen. Zer esanik ez bazegoen, horrelako berriketak denbora alferrik galtzea besterik ez ziren.

USTEZ heldu garelarik, bestela konturatu gara, ordea. Esaterako:

Jendearekin hitz egitea garrantzitsua dela, itxuraz zer esanik ez badago ere. Hitz egite soilak asko adierazten duelako: elkarrekin komunikatu nahia, aurrekoa ere gure maila berean onartzea, alegia merezi duela gure hizketa eta arreta... eta abar luzea.

Eguraldiak eta bere gorabeherak garrantzi itzela dutela gorputzetan eta buruetan, baita Naturan ere. Eguraldiak uste baino askoz gehiago gobernatzen gaituela. Era guztiz berdintzailean gainera, aberatsa zein pobrea, ederra zein itsusia, emakumezkoa zein gizonezkoa,... Galdetu bestela medikuei.

Beraz gure zahar haiek, errosarioa eta merienda irentsi aurretik eta ondoren, eguraldiaz etengabeko berriketan zebiltzane-

an, ez zirela txatxu kontuetan ari eta zerbait bazekitela.

Gure artean eta gaur egun, aspaldi etxeghienetan egoten zen fraile barometro haren ordezkotzat har genezake Pello Zabala. Gure gazteek ez zuten fraile hura ezagutu. Zein famatu zen konturatzeke Aita Donostia kaputxino musikariari Madrilen gertatutakoa kontatuko dizuet. Teatro Realean kontzertu bat zuzendu behar zuen. Orkestra antzetzokian sartu, afinatu eta berehala Aita Donostia. Aurreko txaloen ondoren isiltasuna. Abiapuntua markatzeko prestatu da frailea eta eskuin eskua eta ziria altxatu dituenean, anfiteatrotik garratsi bat entzun da:

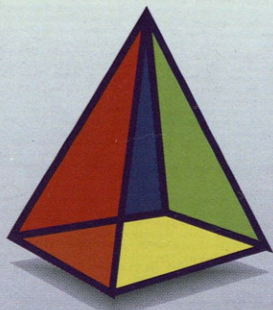
-Mañana buen tiempo.

Publiko osoa barrez, Orkestra ere bai eta zuzendariak itxurak mantendu nahiz barrura sartu behar izan zuen puska baterako, giroa lasaitu arte. Eguraldi igarleak ez zuen hala ere asmatu. Gerra Zibilaren aurretik gertatu baitzen hau eta ez zen oso eguraldi onik etorri Madrila. Meteosaten laguntzarik ez zuten artean.

OHARTU al zarete, Frantziako Telebista jarraitzen duzuenak, bertako teleberrietan Espainia-koetan baino iragarpen hobek egiten dituztela eguraldiaz? Lagun batek eman zidan horren arrazoia. Nonbait Meteosat sateliteak bidaltzen dituen argazkiek iragarpenak prestatzeko garrantzi handia dute. Meteosat satelitea Konsortzio batek sortua da eta hainbat estatuk parte hartu zuten egitasmo horretan: Frantziak eta beste batzuk. Espainiak, baina ez. Hori dela eta, Konsortzioko partaideen zerbitzu meteorologikoei argazki ugari eta merkeak dituzte, eta iragarpenak egiteko laguntza ona. Partaide ez direnek aldiz garesti erosi behar dituzte eta horregatik ditu Espainiak iragarpenak egiteko datu eskasagoak. Eta gutxiago asmatzen.

Espainiako telebista informatiboetan Euskal Herriari izaten dugun baino eguraldi okerragoa iragartzen digutela tema eta topikoa da gure elkarriketetan. Hori ere, Meteosaten eskasiaren ondorioa izango al da? Nire ustez, onena da konturatzea eguraldiaz hitz egitea merezi duela eta nork bere sateliteak ondo kontrolatzea. Bestela, eguraldi txarrago ezina iragarri arren, eguzkitsa gerta daiteke eguna ●

“Gaztetan, lagunaren arteko elkarriketetan, maiz egiten genion barre jende helduak, ustegabeko topaketetan (autobusean, igogailuan, medikuaren itxaron gelan...) eguraldiaz mintzatzeko agertzen zuen joerari. Gure iritzi adolezente murriztean, zerbait adierazteko hitz egin behar zen. Zer esanik ez bazegoen, horrelako berriketak denbora alferrik galtzea besterik ez ziren. Ustez heldu garelarik, bestela konturatu gara, ordea”

GURE MENDEA

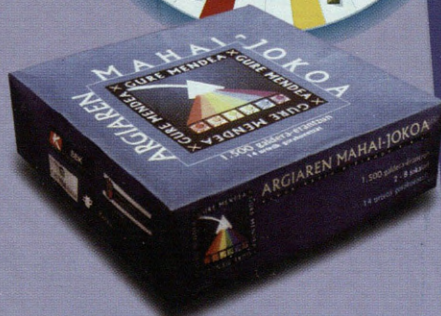
XX. MENDEKO EUSKAL HERRIA LIBURU+CD-ROM ETA MAHAI JOKOAN

 FAMILIA ETA LAGUNARTERAKO EUSKAL "TRIVIAL" A

SEI GAIEI DAGOZKIEN KOLOREAK ESKURATU BEHAR DITUZU!

- 1.500 galdera-erantzun
- 14 urtetik gorakoentzat
- 2-8 jokalaria
- Geografia, kirola, historia, artea, hizkuntza...

ERNE GALDERA GAIZTOEKIN,
ZIRIEKIN ETA TRANPEKIN!

Inbertsio
eder bat!

XX.MENDEKO EUSKAL KULTURA Liburu+CD-ROMean

LIBURUA

- Ehun kronika
- Urtez urteko kronologia erreferentziala
- Ehun argazki.

CD-ROMa

- Ehun kronika
- Urtez urteko kronologia osatua
- Hemeroteke: iritzi artikulatuak, elkarrizketak, publizitate-iragarkiak
- Pertsonaia esanguratsuak
- Argazki ugari

LOTE osoa:

Mahai Jokoa eta

Liburua (CD-ROMa barne)

10.000 pta.

Banaka:

Mahai Jokoa : 6.000 pta.

Liburua (+ CD-ROMa): 5.500 pta.

ARGIAren
eskutik

ITZULI DA

æk gara

Egungo prentsaren
produktu berria,
EUSKARA IKASTEN ETA HOBETZEN
LAGUNDUKO DIZUNA.

AIRERATU ZAITEZ
IGANDERO **AEK**ren
gara ko orrialdearekin eta
egizu hegan Euskaraz!

IGANDERO **AEKGARAREN** LEHIAKETAN
PARTE HARTU AHAL IZANGO DUZU.
SARI BERRIAK ASTERO.

Igandero, **GARA**ren
IGANDEKO GELTOKIAN

æk gara